

muusika

Nr 11
november
2007
hind 29.-

Jean Sibelius,
kuulsaim
soomlane

Olev Muska
helidisain

Estonia klaveri
looja Ernst Hiis

Tuule
Kann

Tallinna Muusikakeskkooli kontserdid novembris

4. november	kell 12.00	EMTA orelisaal HEILI VAUS-TAMME ansambliklass	18. november	kell 14.00	Teatri- ja Muusikamuuseum ELL SAVIAUGU, KAI RATASSEPA ja MARTTI RAIDE klaveriklassi õpilased
11. november	kell 12.00	EMTA kammersaal ADA KUUSEOKSA ja KATRIN KULDJÄRVE klaveriklassi õpilased	18. november	kell 16.00	EMTA kammersaal MARJA JÜRISSENI, KAI RATASSEPA JA MATI MIKALAI klaveriklassi õpilased
13. november	kell 19.00	Estonia kontserdisaal	18. november	kell 17.00	Ajaloomuuseum ANU NAHKURI klaveriklassi õpilased
14. november	kell 14.00	Jõhvi Kontserdimaja TALLINNA MUUSIKAKESK- KOOLI JA G. OTSA NIMELI- SE TALLINNA MUUSIKAKOOLI ÕPILASTE ÜHISKONTSERT Ühendkoor, orkester, solistid Kädy Plaas ja Oliver Kuusik Vahetekstid Maria ja Marius Peterson	18. november	kell 18.00	Kadrioru loss NIINA MURDVEE ja NATA-LY SAKKOS
17. november	kell 12.00	EMTA orelisaal KERSTI SUMERA klaveriklassi õpilased	21. november	kell 18.00	Estonia kontserdisaal TMKK ÕPILASTE KONTSERT
17. november	kell 16.00	Tervishoiumuuseum TIIU RANNA saateklassi õpilased	25. november	kell 12.00	EMTA kammersaal MART LAASI tšelloklassi õpilased
18. november	kell 12.00	EMTA orelisaal AINO RIIKJÄRVE viiuliklassi õpilased	25. november	kell 17.00	Ajaloomuuseum RAELI FLOREA viiuliklassi õpilased

www.tmkk.edu.ee
6576 004

TALLINNA
MUUSIKAKESKKOOL

Intro 11/2007

Sajanditevanune rahvamuusika pakub muusikutele jätkuvalt inspiratsiooni. Tundub, et praegusel ühiskondliku killustumise ja ratsa rikastumise ajajärgul rohkemgi kui varem. Muusika uues numbris räägivad oma suhtest rahvalauluga, oma muusikalisest juurtetundest nii kaanepersoon, kandlemängija Tuule Kann kui ka Austraalia eestlasest elektronmuusik Olev Muska. Varjatud või varjamatu side oma sünnimaa muusikalise floora rohujuurtega on teravamal silmitsemisel märgatav paljude teistegi selles numbris käsitletavate muusikute puhul, ükskõik kas tegemist akadeemiliste või jazzmuusikutega, klassikutega, nagu Sibelius ja Mägi, või kaasaegse multikulti-mehega, nagu ungarlane Zoltán Lantos.

Joosep Sang

Peatoimetaja **Ia Remmel** ia@ema.edu.ee
Toimetaja **Kristina Körver** kristina@ema.edu.ee
Toimetaja **Joosep Sang** joosep@ema.edu.ee
Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee
Kujundajad **Tõnu & Ande Kaalep** tonu@ekspress.ee
Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Rahastaja EV Kultuuriministeerium
Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital
Väljaandja SA Kultuurileht
Voorimehe 9, 10146 Tallinn

Toimetuse kolleegium: Eesti Muusikanõukogu juhatus
Toimetus: Rävälä pst 16, 10143 Tallinn, II korrus, B 214
Toimetuse telefon **66 757 88**
Kodulehekülj: **muusika.kul.ee**
Trükitud **Tallinna Raamatutrükikojas**
Laki 26, 12915 Tallinn
ISSN 1406-9466
© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine: AS Express Post
Maakri 23A, 10145 Tallinn
Tel 6662535, www.tellimine.ee
Tellimisindeks 00679
Otsekorraldus **21** krooni number
Aastatellimus **295** krooni

Muusikaõpetajatele ja -õpilastele aastatellimuse soodushind 215 krooni. Soodushind kehtib ka pensionil olevatele muusikaõpetajatele.
Tellimine: ia@ema.edu.ee, herje@ema.edu.ee,
6675 788, 55 56 18 94

Tuule Kann
FOTO MADLI-LIIS PARTS

KAVA

SOOLO

2 Jaak Sooäär. Seoste otsija ja leidja Tuule Kann

BAGATELLID

8 Mirjam Tally. Uudiseid maailmast

IMPRESSIOONID

10 Ia Remmel. Energiline ja tiivustav hooaja avakontsert
11 Ardo Västrik. Uus Tallinna Trio – kammermuusika kvaliteedimärk
13 Anu Paulus. Tähelepanu – laval on interpret! Tallinna filharmoonia kontserdist "Meistri mängud"
14 Diana Kiivit. Sügisõhtud nüüdismuusikaga. EMTA Sügisfestivalist

MODULATSIOON

16 Kersti Inno. Sibelius ja Sinfonia Lahti AD 2007

RUBATO

19 Olev Muska iseendast

STUDIUM

22 Ia Remmel. Alexanderi tehnika aitab muutuda ja uueneda. Intervjuu John Hunteriga

EKSPRESSIOON

24 Ester Eggert. Kultuuride sulataja Ungarist. Intervjuu Zoltán Lantosega

UVERTÜÜR

26 Priit Kuusk. Hando Nahkur – Bostonist Mehhiko, Šveitsi ja Itaaliani

AKTSENT

28 Anne Erm. "Jõulujazz" lööb taas särama

HOMMAGE

30 Alo Põldmäe. Eesti klaveriehituse isast Ernst Hiisist

BAGATELLID

31 Uudiseid Eestist

MELOMAAN

35 Heliplaatide tutvustus

COLLAGE

38 Valik novembrikuu muusikasündmusi

muusika

SOOLO

Seoste otsija ja leidja Tuule Kann

JAAK SOOÄÄR
muusik

Olen Tuule Kanniga ansamblites Eesti Keeled ja Üsna Vaikne Duo koos musitseerinud viimased kaheksa aastat. Tuulet teatakse eelkõige kui Vanalinna Hariduskollegiumi muusikakooli kandleõpetajat, August Pulsti õhtute korraldajat ning väikekandle renessansi ühte alustajat. Tema tasane, kuid sihikindel tegutsemine rahvusliku mälu järjepidevuse teadvustamisel on mõjutanud paljusid. Kuid ma loodan väga, et Tuule kui muusik, erakordne laulja ja kandlemängija leiab edaspidi sagedamini tee laiemale kuulajaskonnale ette.

Kust sa tuled? Oled linnatüdruk, aga sind seostatakse maa muusikaga.

Olen küll linnast, aga kui ma Otsa kooli läksin, arvasid paljud, et olen maalt. Olin selle üle hästi uhke. Pärast sain küll teistelt teada, et maalt olla polegi eriti kiiduväärne, aga mina arvasin, et see oli kompliment, sest minu jaoks on maalt pärit olemine olnud ideaal juba noorest peast.

Lapsepõlv möödus Võidu väljak 10, kohvik "Moskva" peal. Isa töötas meistrina Graafika Eksperimentaalateljees, mis on sealsamas Kunstihoone hoovi peal, kuhu vaatasid ka Otsa kooli ja Teatri- ja Muusikamuuseumi aknad. Nüüd on seal meistriks minu vend, isa töö jätkaja. Ema oli trükitöölaine ja raamatute tehniline toimetaja, vanemad saidki kokku trükitööliste laulukooris.

Kuidas sa kandle juurde tulid?

Selles on süüdi isa, tema ostis meile, lastele, igasugu pille. Ma arvan, et oma ilusamad mängud tegin ma enne kooli hoo-
hunniku otsas

maal Võrumaal, kus istusin ja mängisin plokklööti. Isa tõi meile ka suupille, loomulikult ostis ta ka mitu kannelt. Ja siis me mängisime, kuni naabrinaine seina taga kuulis ja ütles, et mis need lapsed niisama mängivad, mingi Narva maantele muusikakooli, seal on olemas kandleõpetus. Siis viidigi meid sinna.

Muusikakoolis olevat ma istunud näpp suus ja vahtinud viiulitüdrukuid, olevat öelnud ajaloolised sõnad, et tahan küll viiulit mängida, aga õpetaja Els Roode juurest ära ei lähe. Nii et ma tegin valiku õpetaja järgi ja jäingi kannelt mängima. Lastemuusikakooli lõpetasin kaheksanda klassi ajal ning keskkooli ajal mängisin kannelt suhteliselt vähe. Pärast keskkooli lõppu tahtsin minna ülikooli ajalugu õppima, aga kuna ma ei olnud komsomol ja minu keskmine lõpuhinne oli neli, mis ei pruukinud piisavalt hea olla, ei läinud ma sinna proovima. Els suunas mind Otsa kooli ja sinna sain suhteliselt lihtsalt sisse.

Otsa kooli ajal sattusid Leegajusse.

Kuna Els Roodele tundus, et mind huvitab vanem rahvamuusika, rääkis ta Otsa kooli viimasel aastal Igor Tõnuristiga, et võiksin minna Leegajusse õpipoisiks. See aasta oli minu jaoks ääretult oluline.

Miks?

See pakkus lähedalt vaadet sellele, mis mulle oli huvi pakkunud. Miskipärast huvitasid mind rahvalaulud. Mõnikord, kui raadiost tuli regilaulmine või seesama Leegajus tegi raadiosaateid, istusin raadio kõrval. Neid regilaule on üpris hea üles kirjutada, paned sõnad ruttu paberi-

le, viisijupikene on lihtne, selle saad ka kohe endale visandada. Ongi jälle laulukene olemas. Ma lausa fännasin neid.

Otsa kooli ajal hakkasin õpetama 3. keskkooli kandleklassis, mis oli täitsa tore, ning arvasin, et võingi nii jätkata. Aga Els pani mu rongi peale. Tegin Vilniuse konservatooriumis eksamid, põrusin vene keeles ning siis sooritasin eksamid uuesti.

Vilniuses õppisid rahvamuusika osakonnas?

Jah, aga õpetus baseerus akadeemilistel alustel: helireedelid, etüüdid, leedu ja nõukogude autorid, lääne klassika. Lihtsalt teed seda oma pillil. Aga kuna Leedus oli Leegajuse nimi folklooriringkondades

Maalähedus on pärit Võrumaalt.

Millal sa väikest kannelt mängima hakkasid?

Leedus oli väike kannel täiesti olemas ja folklooriansamblites kasutusel, kuid seal ma veel ei taibanud seda ise mängima hakata. Väikesel kandlel oli seal müstiline või müütiline oreool, ma ei teagi, kumba sõna on õigem kasutada. Ta oli natuke uuspaganlik ja oma juurte otsimisega seotud ning tihtipeale olid need hästi pidulikud ja salapärased rahvamuusika kontserdid, kus pärjad olid peas, küünlad ja viiruk põlesid, oli vaikne kandlemuusika ja rahvas laulis. See tundus võõras, sest Eestis ei olnud väike kannel mulle selleks ajaks veel pihku sattunud. Olin teda näinud ainult "Kalevipoja" ja "Kalevala" illustatsioonides ja soome folgifestivalide plakatil.

Eestis sain väikese kandlega tuttavaks Tallinnas toimunud konverentsil "Emakeelne muusika", kus Hannu Saha ja Antti Kettunen tegid Muusikamajas lahtise tunni. Neil oli kaks kohvrit viiekeelseid *kantele*'id täis, mis anti rahvale kohe pihku. Sealsamas tehti kaks akordi selgeks ja ma sain aimu, kuidas seda pilli mängida. See oli üldse inspireeriv konverents, kust tuli huvitavaid mõtteid, mis toidavad siia maani alternatiivset muusikaharidust.

Said sealt mõtte tellida endale väike kannel ja hakata mängima?

Ei. Samal ajal avanesid piirid Soomega ning väikekandle rindel hakkasid tegutsema Anneli Kont-Rahtola ja Sirje Voitka. Soome eeskujul tuligi idee, et väikseid kandleid võiks toota klaverivabrik, mis sai ka teoks. Kui ma Leedust tagasi tulín, oli kuuekeelne kannel juba tootmises ja koolid ostsid neid sületäitega. Siis oli vaja hakata seda õpetama.

Tulid Leedust tagasi ja mis edasi?

Siis hakkasin hullult tööle. Põhikohaks sai Viljandi Kultuurikolledž, veel õpetasin Otsa koolis ja Vanalinna Muusikakoolis. Mul olid väga erinevad õpilased, osa neist pisikesed, osa n-õ akadeemilise ja osa rahvamuusika suunaga. Minu jaoks oli see kõik uus ja huvitav, õppisin nendega koos.

Korraldasin kõigi kolme kooli õpilastega palju kontserte ja ühismänge. Sealt tekkis arusaam, et ei ole vahet, kas sa mängid "kõrget" või "madalat" muusikat ehk siis akadeemilist või rahvamuusikat. Tegelikult on suuri tundeid ja tõsiseid läbielamisi igal pool, nii kunstmuusikas kui ka lihtsa pillimehe loomingus.

Esimest kannelt meisterdamas.

väga tuntud, võeti mind igale poole kampa. Seal olin ma nagu kultuurisaadik. Kui mõnel üritusel oli vaja soomeugri aktsenti, olin ma alati kutsutud.

Kas laulma hakkasid Leedus või juba enne?

Laulnud olen kogu aeg. Olen olnud koorilaulja ja ise laulja, nii nagu ikka inimesed laulavad. Ma ei ole seda teadvustanud ja tähtsustanud, aga Leedus laulsime küll hästi palju. Sattusin seltskonda, kes laulis, käis ekspeditsioonidel ja pidas rahvalikus laadis pidusid. Seal ei häbenetud laulda kevade saabumise või vihma sadamise puhul, igaks elujuhtumiks oli oma laul.

Laulsin seal alati teist häält. Mulle meeldis teistega kaasa minna, justkui rippuda eestlaulja küljes, olla temaga võimalikult sünkroonis ja proovida tema meeleolusid aimata. Eesti rahvalaulus selisel kujul mitmehäälsust ei ole.

Kuidas sai alguse väikeste kannelde meisterdamine, mis nüüd lausa buumina üle Eesti levinud?

Minule on alati meeldinud inimesed, kes oskavad ise midagi oma kätega meisterdada. Kannelt mängivad valdavalt tüdrukud, aga minul oli ka hästi palju poisse, kes kannelt õppisid. Ja siis tahtsin ma neile näidata, et pillimehed on ikkagi olnud mehed. Kuna rahvapillimeeste hulgas leidub siiaaani meesterahvastest kandlemängijaid, hakkasimegi tegema ühismänge, kuhu ma kutsusin tegutsevaid rahvapillimängijaid. Mõni nendest, näiteks Tarmo Kivisilla, oskas meisterdada ise pille, pisipille, nagu savipiilud ja putkeviled. Vanalinna koolis oli seda üpris lihtne korraldada, sest olid olemas saviklass ja puutööklass, hakkasime ise pille tegema ja sellest suurt rõõmu tundma.

Süües kasvab isu ja ma teadsin, et ka väikekandleid on ju võimalik ise meisterdada. Kuna klaverivabrikus likvideeriti suhteliselt ootamatult kandletootmine, mis mõjus kromaatilisele kandlele traagiliselt, siis väiksele kandlele tuli selline lõpp hoopis kasuks, sest inimeste isu väikese kandle mängimise vastu oli kasvanud ja neid hakati ise tegema. Kuna Vanalinna kooli tuli praktikale Indrek Roosi, kelle tundide teema poiste puutöö tunnis oligi väikekandle ja torupilli meisterdamine, toimusidki esimesed katsetused minu ja mõne õpilase peal. Suure hädaga valmis kaks kannelt, aga algus oli igatahes tehtud, sest inimesed vaatasid – kui tema sai endale kandle valmis, saame meie ka. Esimene suurem laager oli Leisis vist 2001. aastal, kus Indrek Roosi juhendamisel valmisid esimesed väikekanded. Sealtmaalt see tegevus täie hooga käib.

Loomulikult on Eestis võimalik pille meistrite käest osta ja tellida, aga pillimeisterdamise rõõm on niivõrd asendamatu, et iseendale kandle valmistamine on väga hoogustunud. Pillid varieeruvad tegijate ja juhendajate juures, igal meistril on oma käekiri, mida ta oma õpilastelt nõuab. See kõik on igal juhul väikekandle arengule kasuks tulnud.

Millal ja kuidas tekkis huvi vanema rahvamuusika vastu?

Kuna mulle meeldisid arheoloogia ja vanad asjad, siis huvitas ka eesti rahva vana ajalugu, see on kuidagi salapärane, kõik need Lennart Meri filmid ja raamatud.

Eesti väikekandle jaoks on olulised tegelased olnud Andres Peekna ja Ain Haas. Just nimelt Ain Haasilt olen saanud mõned nipid, mida kasutas oma mängus Alfred Kuus, kes läks sõjakeerises Valgamaalt koos kandlega Euroopasse ja hiljem Kanadasse. Tema mäletas, kuidas tema isa ja vanaisa väikest kannelt mängisid. Ameerikas see teadmine konserveerus, sinna ei tulnud uusi kihistusi juurde ning ta andis Ain Haasile need mänguvõtted edasi. Teinekord võib see, kuidas Lõuna-Eestis sada ja rohkem aastat tagasi mängiti, päris kummalisel teel ringiga tagasi jõuda.

Huvitav oleks aga teada, millist muusikat mängiti Eestis viisada või rohkem aastat tagasi. Selleks tuleb appi võtta vanamuusika, sest päris ilma välisilmaga suhtlemata pole Eestimaal kunagi olnud, nii kauba- kui kultuurivahetus on olnud aktiivne ja ma arvan, et ka muusika liikus maade vahel edasi-tagasi.

Miks sulle kannel meeldib?

Mulle meeldib vaikne muusika, see vaikne hääl, mis kandlest tuleb. Igal pillil on oma spetsiifika. Ma otsustasin täiskasvanuna ka viiulit proovida, tahtsin lihtsalt teada, mis vunki see poogen teeb ja millise kokkupuute saan ma keelega, kui tõmban poognat terve keha ja vaimustusega. See on hoopis teine tunne, kui sa kannelt näpid või akorde lööd.

Pillid on erinevad ja kannel on vaikne pill. Kui tahta mürtsu teha, peab teise pilli võtma. Kandle puhul mulle meeldib see olemuslik kõlakoda, kumedus, mis tekib pilli ümber, kui sa mängid.

Mõni inimene valib, kas mängib ainult kromaatilist kannelt, nüüdisaegset muusikat või barokki. Igasugused valikud on võimalikud. Mina olen selles suhtes kõigesõoja, kõike natuke. Mind on võlunud erinevate kannelde kõla. Olen ise muretsenud erinevaid pille, mulle on palju pille ka kingitud. Kõigil neil on oma kõla ja nende hulgast võin valida pilli ühe või teise muusika jaoks. See on minu meelest huvitav. Kuulajana huvitab mind praegu kõige rohkem vanamuusika. Puhas kõla ja akustiline, võimendamata muusika annavad jõudu.

Ma tean, et sa tähistad igal aastal August Pulsti sünnipäeva.

Pulsti sünnipäeva tähistamine sai algtooke Viljandist. Kui ma seal õpetasin, rääkis Anneli Kont-Rahtola mõnikord ühise bussisõidu ajal vaimustunult August Pulstist ning tema tegevusest rahvamuusika kogumisel ja populariseerimisel. 1999. aasta Viljandi folk oli lausa pühendatud Pulsti 110. sünniaastapäevale ja siis me koos Piret Pääriga mõtlesime, et peaksime seda ka õigel päeval, 14. jaanuaril tähistama, et teada saada, kes see mees oli. Teadsime, et rahvamuusikud talle meeldisid ja mõtlesime, et rahvamuusikutele meeldib Pulst ka. Hakkasimegi seda sünnipäeva rahvamuusikute ringis tähistama.

Juba esimesel kontsertkohtumisel Muusikamajas ütles Igor Tõnurist, et Pulstist te üldse ei rääkinud. Ütlesime, et me ei teagi Pulstist midagi, räägi sina, sina tead. Nii kujuneski, et igal aastal oli mingi teema: August Pulst kui etnograafilise ainese koguja; August Pulst kui rahvaviiside koguja ja rahvamuusikute ringreiside korraldaja (millega kaasnes kolmekümne aastal aastatel salvestamine Eesti Rahvusringhäälingus, mille kogudest me ammutame siiani); August Pulst kui maalikunstnik, kes ta tegelikult oma elukutselt oli; Pulst kui näitekirjanik, sest ta kirjutas Tori kandi kohtuprotsessidele ja muudele huvitavatele juhtumistele tuginedes rahvalikus laadis näitemänge. Rääkisime lihtsalt ka sellest, kus ta liikus, Kunstihoones ja Eesti Kirjandusmuuseumis. Viimati, selle aastanumbri sees jõudsim hoopis teemani "August Pulst ja kaasaeg".

August Pulst ja Peeter Süda olid korterikaaslased ja kui Süda

Suur päike väikestest kanneldest.

FOTOD ERAKOGUST

suri, jäi tema varandusenatuke Pulsti hooldada. Sellest kasvaski välja tulevane Teatri- ja Muusikamuuseum, mille aluseks Süda fond oli. Seal liikusid mõtted uutele radadele – Süda ja tema sõprade Mart Saare ja Cyrillus Kreegi peale. Mina olen nendel õhtutel ise väga palju küsinud ja vastuseid saanud. Oleks ju võimalik minna muuseumi, lugeda raamatuid ja kõike seda ise uurida, kuid miks mitte teha seda koos teistega, kes ka seda ei tea, ja kutsuda inimesi, kes on seda põhjalikult uurinud. Seal on ikkagi käinud väga häid jutuvestjaid ja lektoreid: Igor Tõnurist, Krista ja Raivo Sildoja, Enno Ootsing, viimati Tiia Järg, kes pidas Peeter Südast lähtuvalt sütitava kõne eesti kultuurist üldse, sellest, kuidas me seda tähtsustame või ei tähtsusta. Arvan, et see rida jätkub, sest Pulsti pärand on nii mitmetahuline.

Kas loomulikkus või loogilisus rahvamuusika traditsioonis on meil elus?

Sellisel kujul, nagu mina seda näha tahan, on see olemas väga paljudel. Paljud võib-olla ei saa ise sellest isegi aru. Kuidas nad laulavad, milline rüht neil on, milline hääle tekitamine, silmavaade, käepigistus. Aususe, julguse ja siiruse mõõdupuud. Ja nad on nii loomulikud, laulavad neid lugusid, mida nad on oma vanavanemate käest õppinud, ei häbene, teevad seda omal loomulikul viisil ja oskavad seda edasi anda nii, et ka teistel on neid tore vaadata-kuulata. Ma ei oska seda seletada, aga minu meelest on seda ikkagi veel näha.

Kuidas pilli mängida, kuidas laulda? Pillilood ja laulud võivad olla küll teada, aga kuidas laulda, seda me enam nii tihti ei näe. Võib-olla see "kuidas" tulekski rahvamuusikast ilusa raami sisse panna. Vanad inimesed seda veel valdavad. Nüüd olenebki kõik sellest, kas noored on sellele pihta saanud.

Mõnikord olen ma mõelnud, et võin ju lindistada ühte või teist, kas või oma isa või ema, aga kui ma ei ole neilt mingeid olemuslikke asju, käitumist või suhtumist suutnud üle võtta ja ise seda edasi kanda, pole sellel lindil muud, kui vaid see tekstiinfo. Rahvamuusikas ja üldse muusikas on peale noodi oluline ka kõik see muu. See maailm, mida ta peegeldab.

Kas sinu arvates on üldse võimalik rahvamuusikat koolis õppida?

See on nii ja naa. Tegelikult olen nõus, et seda ei ole võimalik koolis õppida, aga samas ma ka ei ole selle vastu. Kui koolis õpetatakse, siis las ta olla. Aga et selle kõrval oleks ikkagi võimalus ja tahe käia ise meistrite juures ja otsida üles oma sümpaatiaid ja eeskujud. Et oleks julgust minna ja kedagi varrukast sakutada, õelda, et ma tahan sinu käest õppida.

Kool paneb alati kindlad raamid, ta on mõnes mõttes paindumatu, ei paku dünaamilisi pöörded. Rahvamuusikas on kõige halastamatum ajafaktor – vanad inimesed lihtsalt surevad ja kui arvame, et nad jäävad eluks ajaks meie kõrvale ja me saame ükskõik millal minna nende juurde õppima ja neid lindistama, on see juba maha magatud. Siis jäämegi ainult lintidelt ja nootidelt õppima. Inimesed peaksid käima rohkem ekspeditsioonidel ja nägema neid vanu mehi ja naisi, kes veel mängivad. Mitte küll väga vana rahvamuusikat, aga sellest, kuidas nad mängivad, varieerivad, on praegu veel võimalik õppida. Tuleb võtta seda, mida on võimalik võtta.

Minule on ekspeditsioonidel käimine väga kasuks tulnud. Juba esimesel Leedu suvel käisime Lääne-Leedus, mis on Eestiga suhteliselt sarnane. Sealised inimesed olid hästi siirad ja elulugu, mis seal tuleb, see kodus istumine ja pillimängu kuulamine, see jääb

sind eluks ajaks saatma. Seda ei saa koolist kunagi. Aga tänu koolile ma sinna sattusin.

Muuseas, Leedus käiakse siiaaani hästi palju ekspeditsioonidel. Seal tõesti austatakse vanu külanaisi ja -mehi. Mulle tundub, et Eestis on see tihtipeale formaalsus. Õeldakse, et nad on meile hästi olulised, aga igapäevaselt unustatakse vanad inimesed ära. Näiteks tuleb kandleüritusele kohale vanamees pilliga, aga öeldakse, et see ei ole see üritus, meil on siin lapsed. Me ei tunne ära neid inimesi, keda tuleks tunda ja austada. See juhtub lihtsalt teadmatusest.

Mulle on hästi sümpaatsed Tartu ja Võru toimetamised. Võrus on veel täiesti tunda, et rahvamuusika ja pillimäng on au sees, et oma mängijaid tuntakse. Maimu Telk Võrumaa Muuseumist on korraldaja, kes ajab seda asja väga tõsiselt ja südamevaluga. Eks ta taju ka seda konflikti, et koolinoortele ei jõua vanameeste mäng kohale ja vanamehed jälle ei saa aru, mis asja need lapsed seal sibilivad nende imelike väikeste kanneldega, mis nende jaoks ei olegi nagu pillid, sest sada aastat tagasi oli väike kannel praktiliselt kadunud, ta oli ajast ja arust pill. Ja nüüd need asjad, mis peaksid koos olema, teineteiselt jõudu saama, lihtsalt põrkuvad. Kuidas seda vältida? Ikkagi tuleks luua võimalusi kohtumiseks. Eks aeg näita, kas nooremad võtavad õpetust ja vanemad näevad, et asi läheb ikka edasi, olgugi et natuke teistmoodi. Võib-olla jõuavad noored ükskord ka külakandle ja rahvakandle juurde.

Aga konflikt kooli rahvamuusika ja päris rahvamuusika vahel on olemas, sest päris rahvamuusika ei ole nii ilus kui me arvame, samas on ta tunduvalt ausam ja puhtam.

Mis on sinu jaoks meie kultuurielus praegu oluline teema?

Pulsti õhtutel toimunu on väga laia haardega, teemadeks kunst, muusika, teater, rahvamuusika, etnograafiline aines, mis kõik on meie kultuuris hästi olulised ning millel me praegu põhineame. Pulsti aines on selles mõttes väga tänuväärne, et seal olen saanud teadmise sellest, mis oli sada aastat tagasi Eestimaal. Mis olid need jõud, millest ehitati üles Eesti rahvusriik. Kes olid need inimesed, kes ennatsalgavalt tegutsesid. Natuke paneb see ka enda peale mõtlema – mis on meie ülesanded või kuidas me neid asju ajame.

Praegu on mingid augud tekkimas. Kui Otsa koolis käisin, töid õpetajad väljastpoolt lektoreid, kellel oli isiklikke mälestusi. Näiteks Vardo Rumessen käis rääkimas Tubinast ja Tobiasest ja nad muutusid väga lähedaseks. Kui me järjepidevust edasi ei anna ja korraga katkeb üks lüli sellest mäletamisest, nii et mingil hetkel pole meile enam olulised Mart Saar ja Peeter Süda, kes ei saa eesti kultuuris enam piisavalt avalikkuse tähelepanu, siis võivad tulevad põlvkonnad nad juba unustada.

Riina Roose korraldas Mart Saare 125. sünniaastapäevaga seoses väljasõidu Hüpasaarde, kus toimus Filharmoonia Kammerkooori kontsert. Aga korraga märkad, et laiema avalikkuse jaoks ei ületanud Saare sünniaastapäev uudiskünnist. See ongi see auk. Saare 100. sünniaastapäev oli 25 aastat tagasi väga oluline. Minu isa ja ema käisid taidluskooridega Hüpasaares nagu palverännakul ja see oli tähtis, aga kõik need asjad, mis olid tähtsad siis, peavad ka nüüd tähtsaks jääma, sest nad on ajaproovile vastu pidanud. Näiteks meil Vanalinna koolis ei õpetata üldse eesti muusikat, et mitte lapsi ära väsitada. Aga kus mujal siis eesti muusikat õpetada kui mitte Eestimaal?

FOTO MADLI-LIIS PARTS

Legendaarne Joe Zawinul esines suvel veel North Sea Jazzil, nüüdseks on temagi igavikku lahkunud.

MIRJAM TALLY vabakutseline

Lahkus Joe Zawinul (1932–2007)

Klahvpillimängija Joe Zawinul suri 11. septembri varahommikul 75-aastaselt vähki. Koostöö Miles Davisega ning ka tema enda bänd Weather Report tõid džässmuusikasse värskeid tuuli rocki vallast. Tollal uudsenähtud džäss ja rocki kokkusulatamine vallandas nende kriitika, kes soovisid džässis hoida stiilipuhust, ja teisalt rõõmustas neid, kes nägid siin võimalusi džässmuusika kuulajaskonna avardumiseks. Zawinul oli pärit Viinist vaesest perekonnast ning tema kaksikvend suri nelja-aastaselt. Nelja-aastaselt õppis Zawinul akordioni mängima, hiljem õppis Viini konservatooriumis ja Bostoni Berklee Muusikakolledžis. Seal liitus ta lühikeseks ajaks trompetist Maynard Fergussoni ansambliga, seejärel mängis Dinah Washingtoni saateansambelis ja saksofonist Cannon-

ball Adderley grupis. Sel ajal jätkas Zawinul oma *sound*i otsinguid ning palade “Mercy, Mercy, Mercy” ja “In a Silent Way” elektrilised klahvpillikõlad annavad juba stiilileidudest ka märku. 1970. aastal asutas ta koos saksofonist Wayne Shorteriga bändi Weather Report, millel oli džässmuusikale suisa dramaatiline mõju. Löökpillimängija Alex Acuna mängis seal bändis ning meenutab, et Shorteril ja Zawinulil oli oma visioon, kuhu nad soovisid oma muusikaga välja jõuda. Acuna püsis Zawinuli lähikonnas läbi paljude aastate ning mängis ka tema hilisemas bändis Joe Zawinul Syndicate. Klahvpillikuulsust meenutades jutustab Acuna, et Zawinul oli ka suur spordifänn, pidades eriti lugu poksis. Muusika vallas aga polevat talle meeldinud ennast mitte kunagi korrata.

Wigmore Hall panustab uudisloomingu

Londoni Wigmore Halli, maailma ühe juhtiva kammermuusikasaali juhtkond teatas

hiljuti kavatsusest suurendada elavate heliloojate osatähtsust oma kavades. Nii plaanitakse alates 2008/09 hooajast tellida kuni kümme uudisteost, keskendudes sel kontserdihooajal Elliot Carteri ja noore saksa helilooja Jörg Widmanni loomingule. Hooajal 2009/10 aga saab kuulata umbes kuut uudisteost, nende hulgas nii laulutsükleid, keelpillikvartette, teoseid suurematele ansambelitele... “Publik alati ei teadvusta endale Wigmore Halli suhet elavate heliloojate ja uue muusikaga,” arvab Halli direktor John Gilhooly, uskudes, et see traditsioon peab jätkuma väarikas vormis ka edaspidi. Alates 1901. aastast, mil Wigmore Hall avati, on siin kõlanud paljude 20. sajandi tuntud heliloojate teoste esiettekanded, olgu mainitud näiteks Bartók, Birtwistle, Britten, Copland, Debussy, Elgar, Finzi, Françaix, Henze ja Maxwell-Davies. Heliloojad, kes ise Wigmore Hallis on oma teoseid esitanud, on näiteks Adès, Hahn, Fauré, Hindemith, Kurtág, Grainger, Poulenc, Prokofjev ja Saint-Saëns.

Uuema muusika osa suureneb ka New York City Operas, kui hooajast 2009/10 asub peamäenedžeri kohale Gérard Mortier. Ooperimaailma "pahaks poisiks" ristitud 63-aastane flaami päritolu ooperidirektor on idealistlik romantik, kes usub kunsti võimesse inimeste hinge liigutada ja neid kokku viia. Oma imagot kommenteerides aga ütleb ta, et talle meeldib, kui asjad edasi liiguvad ja arenevad. Tema eesmärk pole aga oma muudatustega publikut eemale hirmutada. Pigem on soov, et vaataja midagi mõtleks ja tunneks ja mis peamine – tuleks ooperisse mõni teinegi kord. Mortier usub ka, et kunstil on oluline ülesanne peegeldada modernse elu küünilisust ning et kunst ja teater peaksid andma ka n-ö elu maitse suhu. "Kui sa lähed ooperisse, soovid sa kogeda kena õhtut, mis on siiski erinev näiteks restoranis käigust." Nii et ooperiskäik võiks parima iljuhtudel pakkuda mõtlema-ainet ka paari kuu pärast. Hooajast 2009/10 rääkides, mil Mortier täisajaga City Operas tööle asub, asetab ta rõhu 20. sajandi teostele. Nii jäävad tema jutust kõlama nimed Stravinski, Messiaen, John Adams, Philip Glass... Mortier on tundnud kaua aega ka huvi, kuidas tuua kunsti laiema publikuni. Tema nipiks on laiendada programmi "Opera-for-all" ning pakkuda seda soodsate piletihindadega. Samuti jätkuvad hariva sisuga loengukontserdi vormis pärastlõunased üritused, kus vestluspartneriks võib olla ka mõni ooperifännist rokitäht või näitleja. Veel kaugematest hooaegadest rääkides on plaanis Philip Glassi uue ooperi esietendus.

Philip Glassi ooperi "Appomatox" esietendus San Franciscos

5. oktoobril esietendus San Franciscos Philip Glassi ooper "Appomatox". Glassi üks lapsepõlvemälestusi on see, kui kõik tema perekonna meesliikmed läksid Teise maailmasõtta. "Minu mälestus sõjast on koju jäänud naiste kurbus ja mure." "Appomatox" kajastab aga Ameerika kodusõja lõpupäevi 1865. aastal. Nii kannavad ooperi tegelased 19. sajandi stiilis riideid ja ka laulavad inglise keeles, nii nagu see toonases Ameerikas kõlas. Ka muusikas on aeg-ajalt viiteid tolele ajastule, kuid enamasti püsib see siiski tänapäevases võtmes. Teose tellis San Francisco Opera ning ooperi libretist on Christopher Hampton. Glassi 70 aasta juubelit tähistati sealkandis aga mitmete

kontsertidega, kus kõlasid eranditult Glassi hiljuti loodud teosed. "Ükski lugu pole üle kaheksateistkümnepäev vana," lubas Glass, kes komponeerib iga päev, kui ta just parajasti lennukiga ei pea lendama.

Rostropoviči ja Višnevskaja kunstikogu leidis omaniku

Hiljuti oli juttu Rostropoviči ja Višnevskaja kunstikogu oksjonist. Nüüd on väärtuslik vene kunsti kogu tervikuna jõudnud vene miljardäri Alisher Usmanovi kätte, kes enda sõnul pakkus kollektiooni eest ülempiiri hinda, milleks on umbes 20 miljonit naela. Nii on oodata kunstikogu peatset kodumaale jõudmist. Seda kollektiooni peetakse üheks hinnalisemaks vene kunsti erakoguks, mis Sotheby oksjoni ajaloos müüdüd. Rostropoviči ja Višnevskaja kogusid taieseid üle kolmekümne aasta ning 450 teosest koosnev kollektioon sisaldab muu hulgas ka väärtuslikke portselannõusid ja Ilja Repini töid. Üks väärtuslikumaid pärleid oli aga Boris Grigorievi õlimaal "The Faces of Russia" (Venemaa näod), mille eest loodeti oksjonil teenida kuni kaks miljonit naela.

Kanada Museum of Civilization avas näituse Glenn Gouldist

"Glenn Gould: Sounds of Genius" ("Glenn Gould: geeniuselised helid") – sellise pealkirjaga näitus on üks osa n-ö Glenn Gouldi aastast, millega tähistatakse Kanada ühe nimekama klassikalise muusiku

25. surma- ja 75. sünniaastapäeva. Nii on näituse eksponaatide hulgas ka näiteks Gouldi armastatuim klaver, Steinway CD 318 koos veidra klaveritooliga, mida pianist kasutas lapsepõlvest peale kuni oma surmani. Veel on eksponeeritud kontserdireiside plakatid ja hotellitubade võtmed, mida ta tavatses koguda. Gouldi üks veider komme oli ka suvel kanda mütsi, mantlit ja villaseid kindaid, mis on nüüd ka näituse eksponaatidena klaasi taha vaatamiseks välja pandud. Teada oli ka, et Gould oli suur Barbra Streisandi austaja (Gould hindas üldse väheseid tänapäeva artiste). Saali ühes nurgas on eksponeeritud ka Gouldi kulunud tugitool koos tema lemmik-vinüülplaatidega. Infot Glenn Gouldist ja näitusest leiab tema kodulehelt (www.glenn Gould.com).

Praemium Imperiale auhind Daniel Barenboimile

Daniel Barenboim pälvis väerika Praemium Imperiale autasu, mida annab välja Japan Art Association. Üheksateist aastat tagasi asutatud autasu eesmärk on tunnustada kunstnikke, kelle töö on avaldanud mõju rahvusvahelisel tasandil. Nii pälvib iga auhinnasaaja umbes 90 000 Inglise naela ning seda autasu võivad saada ka arhitektuuri, kunsti ning teatri või filmi valdkonna tegijad. Muusikutest on eelmiste võitjate seas näiteks Steve Reich, Claudio Abbado ja Mstislav Rostropovič.

Veidrikust geenius Glenn Gould hetke tabamas.
FOTOD INTERNETIST

Energiline ja tiivustav hooaja avakontsert

IA REMMEL

Nikolai Luganski on
suurejoonelise mängustiiliga
pianist.
FOTO LUGANSKI KODULEHEKÜLJELT

Tänavuse kontserdihooajaga tutvudes hakkas silma, et tulemas on palju eriti huvitavaid kontserte ja suuri sündmusi. Suurim neist on kindlasti Berliini filharmoonikute külaskäik dirigent Simon Rattle'iga järgmise aasta mais. Hooaja lõpetab Helsingi filharmoonia orkester dirigent Leif Segerstami juhatusel. Vahetult enne kontserdihooaja algust esines Eestis ka Oslo filharmoonia orkester Jukka-Pekka Saraste juhatusel ning rahvusvahelisel muusikapäeval WDR sümfooniaorkester Köln.

Hooaja avakontsert oli otsekui kinnituseks tänavusele paljutootavale hooajale. Eesti Riiklik Sümfooniaorkester peadirigent Nikolai Aleksejevi juhatusel ja rahvusvahelise haardega pianist Nikolai Luganski mängisid avaõhtul Estonia kontserdisaalis Rahmaninovi Teist klaverikontserti, Raveli Teist klaverikontserti ning õhtu lõpetuseks Raveli süüti balletist "Daphnis ja Chloe".

1994. aasta Tšaikovski konkursi võitja, Moskva konservatooriumi kuulsa professori Tatjana Nikolajeva õpilane Nikolai Luganski on soliidne, usaldusväärne ja maailma kontserdilavadel väga nõutud pianist. Evi Arujärve retsensiooni Luganski kolme aasta tagusest soolokontserdist tsiteerides – konservatiivne, aga super! See mulje pidas

paika nüüdki, samas oli seekordne esitus tunduvalt intensiivsem. Luganski mängus on tunda põhjalikke oskusi ja kogemusi, samas on ta tundlik ja pühendunud interpreet, kes rõhutab oma intervjuudes muusika jumalikkude päritolu. Rahmaninovi ülituntud Teise klaverikontserdi esituses oli palju vaoshoitud kirge, mis mõjus tugevaimalt kui liiga avalikud tundepehanged. Nautisin väga Luganski oskust suurt vormi üles ehitada, justkui "modelleerida" vormi-osi ja kulminatsioonid ning neid tervikult kujundada. Samuti jälgisin imetlusega tema oskust muusika pinget kontsentreerida ning kulminatsioonidel avada – see on oskus, mis on Rahmaninovi suurejoonelist muusikat mängides väga vajalik. Eelnevast võib jääda mulje, nagu oleks see kõik olnud kuidagi kalkuleeritud. Mitte sugugi, kuid valitses tasakaal tunnete ja mõtlemise vahel. Luganski suhtub kõlasse tähelepanelikult ja hoolikalt, püüeldes ja saavutades selles kõikjal äärmist esteetilisust. Olulisel kohal on laulvus, samuti on tema kõla skaala gradatsioonid väga rikkalikud. Luganski mängu täpne rütm ja absoluutne tehniline üleolek muudab iga esitatava teose selgeks ning hõlpsasti jälgitavaks. Ja lisaks kõigele sellele oli tema mängus energiat ja intensiivsust, mis lasi sel õhtul sündida väikesel

kordumatul imel.

Kontserdi teises pooles kõlanud Raveli klaverikontsert vasakule käele on muusikaliselt võib-olla huvitavamgi kui "normaalne" Esimene kontsert. Raveli teine kontsert on Luganski repertuaaris uus teos ja Luganski täpne peen pianism sobib Raveli muusika mängimiseks väga hästi. Kui Rahmaninovi kontserdis oli solisti ja orkestri koostöö väga orgaaniline ja kindel, siis Raveli kontserdis esines vahel koosmängulist "loginat". Sellegipoolest mõjus Eesti Riikliku Sümfooniaorkestri esitus avakontserdil innustavalt – kõigi teoste esitusest õhkus entusiasmi ja energiat, mäng oli täpne, dirigent Nikolai Aleksejeviga saavutati ilusaid kõlavarjundeid õhulisest *piano*st pehme võimsa *forte*ni. Õhtu viimases teoses, Raveli süüdis "Daphnis ja Chloe" on ka rohkesti võluvaid soolosisid ning ERSO pillirühmade kontsertmeisterite esitused olid kõikjal õnnestunud. Kontserdi positiivne ja kõrgendatud meeleolu kajastus lõpuks ka peadirigenti Aleksejevi kelmikas publiku poole pöördumises vaikushetkel enne aplausi algust ning seejärel publiku tulises aplausis.

Uus Tallinna Trio – kammermuusika kvaliteedimärk

ARDO VÄSTRIK
tšellist

Uus Tallinna Trio: Harry Traksmann (viul), Kaido Kelder (tšello), Marrit Gerretz-Traksmann (klaver). Kontsert 19. septembril Mederi saalis. Kavas Tüür, Schnittke, Mozart–Pärt, Šostakovitš.

Tänu Eesti Kontserdi ja Gustav Adolfi Gümnaasiumi (GAG) tänuväärsele koostööle on alates septembrist võimalik kammermuusika austajatel kontserte nautida Tallinna uues kontserdipaigas – Mederi saalis. Nagu peaaegu alati, on uus tegelikult hästi unustatud vana. Gustav Adolfi Gümnaasiumis on muusika esitamisega tegeldud juba sajandeid. Muusikaajalukku läheb kindlasti aastaarv 1680, mil seal toimus esimese Maarjamaal loodud ooperi esietekanne. Selleks oli gümnaasiumi toleaege kantori Johann Valentin Mederi viievaatuseline teos “Die beständige Argenia” (“Kindlameelne Argenia”), mis on üldse üks esimesi säilinud saksa keelseid oopereid. Meder (1649–1719) oli Saksamaal sündinud helilooja, organist ja laulja, kes tegutses mitmes Läänemere-äärses kaubalinnas: Gothas, Bremenis, Hamburgis, Kopenhaagenis ja Lübeckis. Oma esimese toekama ameti sai Meder Tallinnas, kus ta oli gümnaasiumi (tolleaegse nimetusega Gymnasium Revaliense) ja Oleviste kiriku kantor. Hiljem tegutses ta veel Riias, Danzigis, lühikest aega oli ka Königsbergi toomkiriku kantor ning aastast 1700 kuni surmani taas Riias.

Praegune Mederi saal ehk GAGi aula oli algselt tsistertslaste 1249. aastal asutatud

Püha Miikaeli nunnakloostri refektoorium, kus peeti 1631. aastal Tallinna gümnaasiumi avakõned ning toimus esimeste professorite ametisse seadmise tseremoonia. Saali tänapäevane väljanägemine on pärit suures osas aastail 1841–1843 toimunud ümberehituste päevilt. Kuna siinkirjutaja ei olnud nimetatud paigas varem viibinud, siis oli esmane mulje saalist veidi üllatav. Tegu on üsna väljavenitatud ning madala laega ruu-

miga, mille kaht löövi eraldavad kolm sammast. Kuid muusika kõlama hakates kadusid igasugused kahtlused. Tegu on äärmiselt intiimse saaliga, kus publiku suhe interpreediga on väga lähedane. Artistidele ei pruugi see küll meeldida, kuna saalis ei ole lava ning kuulajate toolid asetsevad ringjalt ümber muusikute. Samuti ei ole liigset kaja, mis näiteks Kadrioru lossi puhul muutub aeg-ajalt väga häirivaks. Ja mis kõige olulisem (ning see meenus alles ülelendava lennuki tõttu) – saal asub keset linna, kuid milline meeldiv vaikus! Nii raekojaja, Mustpeade Maja kui ka Niguliste Antoniuse kabeli muusikaelamuste lahutamatuks osaks on paratamatult saanud kärarikkad turistid või võimsad autod.

Kuid nüüd lähemalt kontserdist. Täiesti märkamatu on eesti kammermuusika üks lipulaevu Uus Tallinna Trio saanud kümneaastaseks ning lähemat tutvustamist enam ilmselt ei vaja. Valitud kava ei olnud sugugi kerge, seda nii mängijatele kui ka kuulajatele.

Kontserdi esimese poole teoseid ühendas tööik, et kõik olid suuremal või vähemal määral töötlused. Töenäoliselt oli tegu kokkusattumusega, kuid lood olid samuti seotud kuidagi aastaarvuga 1992.

Erkki-Sven Tüüri “Arhitektoonika VII” aastast 1992 oli algselt kirjutatud flöödile, tšellole ja klavessiinile. Hiljem on NYJD Ensemble sellest salvestanud variandi ka

flöödile, bassklarnetile ning klaverile. Muusikutele, kes on ilmselt läbi mänginud peaaegu kogu Tüüri kammer- ja orkestrimuusika, ei valmista helilooja keeruliste rütmide esitamine ning kujundite vormimine erilisi probleeme.

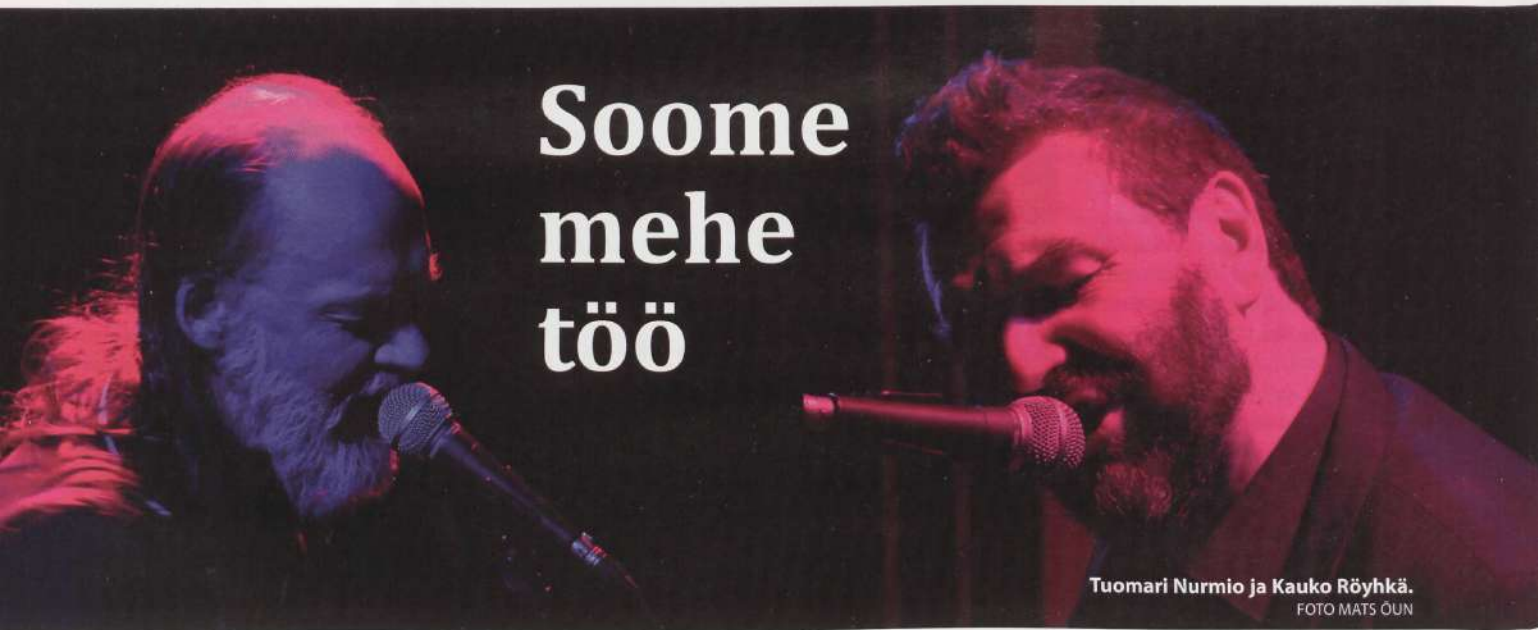
Alfred Schnittke kirjutas 1985. aastal Alban Bergi Ühingu tellimustööna Keelpillitrio märkimaks saja aasta möödumist Bergi sünnist. Kontserdi kavalehe andmeil kujunes sellest üks Schnittke menukamaid teoseid – viiulakunstnik Juri Bašmet seadis trio keelpilliorkestrile ning helilooja ise tegi sellest 1992. aastal versiooni klaverile, viiulile ja tšellole. Aukartust äratas esituse puhul muusikute tõsidus ja kontsentratsioon. Võib-olla tundusid tempod natuke aeglased ning seetõttu jäi veidi raskepärane tunne. Muljet avaldas viiuldaja toon, mis oli äärmiselt nüansirikas, reageerides vähimalegi muusika iseloomu muutusele.

Samuti aastal 1992 paelus Arvo Pärdi tähelepanu Adagio 18-aastase Mozarti klaverisonaadist F-duur KV 280 aastast 1775. Inspireeritud sellest lihtsast, kuid mõjuvast muusikast, valmis Pärdil "Mozart-Adagio" viiulile, tšellole ja klaverile. Pärt on alles hoidnud Mozarti originaalmuusika, mis jaotub kolme instrumendi vahel, ning lisanud enda poolt väikese sissejuhatause ja kooda. Väga huvitav oli neid lugusid kuulata järgemööda ühel kontserdil, sest vaatamata sellele, et kõikide loojate käekiri on väga isikupärane, oli neis ka midagi ühist. Nende teoste puhul oli see stilistiline sümbioos ning mingi veider katkestatuse tunne, mis ikka ja jälle tekkis.

Vaheaja järel kõlanud Dmitri Šostakoviči Klaveritrio nr 2 e-moll op 67 seekordne esitus ei olnud tehniliselt ehk nii laitmatu, kui sellelt triolt ollakse harjunud kuulma. Esimene osa tundus koosmängult veidi

rabe, kuid seda kompenseeris teise osa ülikiire tempo. Sellist toolist kinni hoidmist pole mõnda aega tunda saanud. Viimastest osadest kujunes kindlasti kontserdi tipp, sest kogu esitus oli emotsionaalselt väga haarav.

Uue Tallinna Trio puhul on kahtlemata tegemist just väga hea ansambliga, kus kõik on omal kohal ning helide sõnum jõuab kuulajateni justkui iseenesest. Ma ei taha sellega alahinnata mängijate panust, pigem rõhutada, et interpreetide isiksuste kõrval jääb prevaalerima ikkagi looja. Peab lootma, et muusikud leiavad aega ka edaspidi töö kõrvalt ikka kammermuusikaga tegelda. Kui oleksin kunstimetseen või omaksin kontserdiorganisatsiooni, siis korraldaksin hea meelega triole sünnipäeva puhul neile pühendatud kontserdisarja.

Soome mehe töö

Tuomari Nurmio ja Kauko Röyhkä.
FOTO MATS OUN

Hiljuti jõudis kinno "Sõprus" soome filmikunsti renessansi uus tähis, Aleks Salmenperä film "Mehe töö". Koos filmi režissööri ja peaosatäitjaga külastasid esilinastust kaks soome muusika elavat legendi – Tuomari Nurmio ja Kauko Röyhkä. Viimane on tuttav eesti nooremale rockipublikule tänu

sellele, et astub üles ansambli Kosmikud viimasel plaadil ning on paaril korral ansambli külalisena ka siinse publiku ees käinud. Neile, kes on aastakümneid läbi raudse eesriide ja eetriudu Soome meediakanaleid püüdnud, on hästi tuttavad mõlemad kodumaal kultusmuusiku ja poeedi staatusesse tõusnud mehed.

Tallinnas esinesid Nurmio ja Röyhkä vaid oma kitarride saatel, kuid sellest piisas, et Von Krahli baar karisma ja sõnumiga täita.

Joosep Sang

Tähelepanu – laval on interpreet!

ANU PAULUS

EMTA muusikateaduse magistrant

Tallinna Kammerorkestri (TKO) teine kontsert sarjast “Meistri mängud” 20. septembril Mustpeade Majas. Dirigent ja solist Aleksander Rudin (Venemaa). Kavas Dmitri Šostakoviči Preliüüd ja skertso op 11, Valentin Silvestrovi “Serenaad”, Mihhail Wielhorsky Variatsioonid tšellole, Pjotr Tšaikovski “Kaks eeleegiat” ja Igor Stravinski “Appollon Musagete”.

Kui jätta kõrvale Sibeliusse muusika, mis kõlab alanud hooajal sagedamini kui muidu, võiks Eesti muusikaelu pidada pigem interpreedi- kui heliloojakeskseks. Näiteks Tallinna Kammerorkestril on käimas uus sari “Meistri mängud”, Eesti Filharmoonia Kammerkooriga aga “Dirigentide paraad”. Fookuses on niisiis interpreet ja tema amet, kusjuures siin võiks mõelda muusikute ajaloolise ja tänapäevase rolli üle nii ühiskonnas laiemalt kui ka meie, muusikute endi keskel.

Sarjas “Meistri mängud” tuleb külla kutsutud interpreetidel astuda üles solisti ja dirigendina. 13. septembril esines koos TKOga viiulivirtuoos Jaakko Kuusisto (kavas Sibelius, Haydn ja Bartók), vaid nädal hiljem tšellist Aleksander Rudin ning 13. detsembril saab kuulda viiuldaja Dmitri Sitkovetsky mängu.

Esimese ühise kontserdi andsid TKO ja Rudin juba kaks aastat tagasi, mil Rudin esines tšellisti, pianisti ja dirigendina. Gnesinite-nimelise Muusikaakadeemia ja Moskva konservatooriumi vilistlasena tegutseb ta siiani aktiivselt kõigil mainitud erialadel ning lisaks solistikarjäärile on ta ka kammerorkestri Musica Viva kunstiline juht ja dirigent ning õppejõud Sibeliusse Akadeemias ja Moskva konservatooriumis. Kuulates Rudini mängu ja jälgides tema dirigentitööd, taipasin aga oma üllatuseks, et see, mis mind tema mängu juures paelub, pole eeskätt mitte esituse muusikaline pool (mis

Mitmekülgne Aleksander Rudin on suurepä-rane muusik nii tšellisti kui ka dirigendina.

FOTO TALLINNA FILHARMOONIA ARHIIVIST

oli küll väga huvitav), vaid see, kuidas ta laval n-õ välja näeb. Enamasti inspireerib kuulajat see, kui tajud muusika ja selle esitaja vahetut ühtsust – seda, kuidas interpreet läheb muusika sisse vms. Aga siin oli vastupidi, Rudini ja muusika vahel oli distants. Ta kuulas muusikat, mitte ei teinud seda. Interpreete, kes suunavad oma pilgu mängimise ajal kaugusesse, on ju palju, kuid Rudini lavalisest olekust õhkus midagi täiesti erakordset. Nagu ulatuks muusika tõepoolest jumalike kõrgusteni, mida kätte ei saa, aga mida võib rahus imetleda. Kontserti kuulates tuli meelde ka see, kuidas on õpetatud noori muusikuid lavahirmust üle saama, et publik ja interpreet laval vaatavad mõlemad ühes suunas – nad vaaatavad muusika poole.

Nii keerulise ja huvitava kavavalikuga kontserdi puhul jääb kuulajal sellisteks

unelevateks mõteteks aega vaid siis, kui kogu kava on mängitud tehniliselt täiesti perfektelt. Siis saab kuulaja vaimustuda muusikast endast, mitte interpreedi kaelamurdvalt rasketena näivate tehniliste trikkide sooritamisest. Seega oli Rudini tehniline virtuoosus nii interpreedi kui ka dirigendina muljet avaldav ja kammerorkestri eteaste mitmes mõttes lausa vaimustav. (See on küll tagantjärele tarkus, sest kontserdil köitis meeli vaid muusika ise.)

Šostakoviči ja Stravinski muusika on ju tuntud oma sündmusterohkuse ning mänguvõtete ja meeleolude mitmekesisuse poolest. Ka Wielhorsky Variatsioonid nõuavad juba oma vormi tõttu publikult ja esinejalt head kohanemisvõimet, ainsa “vahepalana” kõlasid õhtul seega Tšaikovski “Kaks eeleegiat”. Kõige eredamalt jäi kontserdilt aga meelde Valentin Silvestrovi (1937) “Serenaad”. Ukraina ühe tähtsama heliloojana on Silvestrovi nimi Eestis küll tuntud, kuid looming veel mitte nii väga. “Serenaad” pärineb aastast 1978, mil avangardmuusikale omane sõdiv hoiak ja (näilise) korrapärase demonstratsioon hakkasid tasapisi taanduma ning heliloojate tähelepanu köitis pigem see, kuidas eri stiile vastandamise asemel lõimida. See romantiline jõud ja ilu, mis kasvab “Serenaadi” keskel välja teda piiritlevast olmest, on tõepoolest meeli ülen-dav.

Kuna kontserdi esimene pool pakkus emotsionaalselt väga palju, oli õhtu kõige ulatuslikumat teost, Stravinski “Appollon Musagete” pisut raske jälgida. Seda tähelepanuväärsem oli aga orkestrantide osavus, nende mängus jätkus hoogu kontserdi lõpuni. See on orkester, mis lisaks suurepärasele ansamblitunnetusele paistab silma ka mängijate solistlikkusega. Ka kuulatud kontserdil oli solistide mäng eesotsas kontsertmeister Olga Voronovaga lausa võrratu.

Sügisõhtud nüüdismuusikaga

DIANA KIIVIT
pianist

Septembri lõpul toimus taas Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia igaaastane Sügisfestival. Nagu eelnevatelgi aastatel, aitas see laiendada publiku silmaringi nüüdisaegse kunstmuusika ning selle ilmingute vallas. Sel korral oli fookuses elektroakustiline muusika, multimediaalsus ning Eestis vähe tuntud korea nüüdismuusika. Muidugi ei puudunud ka väljapanek EMTA kompositsioonitendengite tööd. Hea traditsiooni kohaselt oli nüüdismuusika suurkujudest festivalile "imporditud" poola helilooja **Krzysztof Penderecki**, kes oli seekordne aukülaline. Toimus kohtumine heliloojaga ning tema kammerloomingule pühendatud kontsert. Festivaliga külgesid ka loeng korea nüüdismuusikast ning Kultuurikatlas toimunud mõttepark "Filosoofia ja elektrooniline muusika". Viimane toimus koostöös organisatsiooni Les Rencontres Place Publique'iga (Avalikud Kohtumised) ja Prantsuse Kultuurikeskusega, et algatada prantsuse ja eesti spetsialistide abil kunstitemaatilisi arutlusi läbi sotsioloogilise, esteetilise vm vaatenurga.

Kompositsioonitendengite kontserti kuulades hakkas südamele soe – on üliõpilasi, kelle käsitööoskus ning žanri valdamine avaldavad muljet (seda polegi nii vähe!); on ka loojaid, kes "ohutat" soolo- või duokoosseisu kasutades testivad oma isiklikke piire. Kontserdil kuuldust võis päris kindlasti aimata isikupäraseid ja hea tehnikaga loojanatuure. Ja veel midagi: kontserdil kõlanud **Agata Krawczyki** "Towards Awakening" oli nii huvitav ja nakatav teos, et tekitas süsa vastupandamatu tahtmise seda mängida. Ma lubasin enesele, et selle plaani viin ma läbi.

SNU (Seoul National University College of Music) nüüdismuusika ansambli kontsert oli pühendatud korea rahvusliku helikunsti pärandi tutvustamisele ning esitlemisele. Kontserti ja sellele järgnevat banketti oli külastama tulnud isegi Helsingis resideeriv Korea diplomaatiline korpus.

Rahvusliku kompositsioonikoolkonna rajaja **Isang Yuni** (1917) teos "Pezzo Fantastico" kahele instrumendile (vabal valikul) oli teistest kavas olnud teostest pea ja-gu üle. Kas tõesti peitub põhjus helilooja väljatöötatud helikeeles, mis kujunenud õpingute ajal Pariisi ja Berliini muusikakõrgkoolides ning Darmstadt'i kursustel, või mängib pigem rolli kaasasündinud loojajeni?

Eks stiiliküsimus ole rohkem maitse asi, kuid **Shinuh Lee** religiooses võtmes paduromantiline klaverifantaasia "Comfort, comfort my people" oli oma helikeelelt küll ehmatav. Muusikud seevastu jätsid oma kõrgetasemelise mänguuskusega hea mulje, seda enam, et kava koosnes virtuoossust nõudvatest teostest (Byung-eun Yoo, Taeyung Kwack, Shinuh Lee, Sukhi Kang).

Kohtumine Pendereckiga meelitas kohale hulganisti interpreete, heliloojaid, muusikateadlasi ning muidu uudistajaid. Saal oli puupüsti täis. Oma lühemat kasvu kogu keha ja sooja naeratusega jättis suurkuju sõbraliku "vanataadi" mulje. Endast rääkimise ebamugava kohustuse lahendas ta ülevaatega oma teostest ja loominguperioodidest, lähtudes õhtusest kontserdikavast. Ülevaatest selgus nii mõnigi huvitav seik. Näiteks on Pendereckile kõige hingelähedasem väikeste koosseisudega kamermuusika, kus iga noot on paigas ning suhestumine isiklik. Sümfoonia on talle autobiograafiline žanr. Visuaalselt efektn "Capriccio per Siegfried Palm" soolotšellole aastast 1968 sisaldab omal ajal nii uuenduslikke pillimänguvõtteid, et publik pidas pala korduvalt naljaks ning rõkkas kontsertidel valjuhäälselt naerda. Samuti oli uudiseks, et Penderecki on vabal ajal botaanik, kes hoolitseb oma maamaja juurde kuuluva 2500 puuliigist koosneva pargi eest.

Huvitavast ülevaatest rohkem tekitasid elevust aga vastuseta jäänud küsimused – Penderecki seisukohad muusikast ja komponeerimisest. Publik ei suutnudki välja

Poola nüüdismuusika elav legend **Krzysztof Penderecki**.

FOTO INTERNETIST

pinnida, mis on õieti helilooja inspiratsiooniallikas ja loominguline tungraud. Penderecki nimetas oma kaudsete õpetajatena küll pikka rida mineviku meistreid kõrgrenessansi loojatest Šostakovičšini, kuid publik veendus vaid selles, mis juba varem teada – et tegemist on kogenud ja tohutul hulgal materjali läbi töötanud heliloojaga. Elavate kolleegide teemal keeldus Penderecki sõna võtmast. Võib-olla puudus piisav ajaline distants, et elu näinud muusikaveteran end oma autoriteetsetes seisukohtades piisavalt kindlalt võiks tunda, või ei soovinud ta riskida "valedes vastustega".

Mõned intrigeerivad seisukohad siiski selgusid. Penderecki väitel ei eelda religioosse muusika komponeerimine religioossust.

Ta põhjendas J. S. Bach'i näitel helilooja vaimuliku muusika olemasolu pigem tema vastavate ametikohtadega. Improvisatsioon on suurkuju sõnul kerge viis komponeerimiseks ning tema seda ei kasuta. Ta eelistab, et iga noot on paigas. Ta väitis, et pärast dodekafooniat pole suuremat kompositsioonisüsteemi leiutatud ning et kõik siiani loodud head sümfooniad järgivad mudelit, mille on täiuslikkuse viinud Bruckner ja Mahler. Üles tähendamist väärib ka mõte, et ilma kannatusteta kunst sureb. Penderecki nimetas siinkohal Suurbritanniat, kus pole viimasel ajal olnud sõdu ega ka suuri heliloojaid. Kutsudes kõiki kohalviibijaid õhtusele kontserdile, avaldas festivali aukülaline lootust esitleda järgmisel korral kohutades juba oma Kaheksandat sümfooniat. (Teose esiettekanded toimusid 12. oktoobril Poolas ja 24. oktoobril Pekingis.)

Õhtuses kontserdis Penderecki kamermuusikaga ei pidanud publik pettuma. **EMTA nüüdismuusikaansambel** näitas end heast küljest. Ootuspäraselt efektned olid eelnevalt mainitud "Capriccio per Siegfried Palm" soolotšellole (esitas Levi-Danel Mägila). Sisult tõsisem teos oli "Per Slava" soolotšellole aastast 1986, mida esitas veenvalt Ardo Västriku. Armsalt kõlasid Kolm miniatuuri klarnetile ja klaverile (1956) Helena Tuulingu ja Farištamo Leisi esituses ning Kolm miniatuuri viiulile ja klaverile (1959) Mari Targo ja Farištamo Leisi esituses. Õhtu naelaks oli kahtlemata Kvartett klarnetile ja keelpillitriole aastast 1993 (Helena Tuuling, Mari Targo, Johanna Vahermägi, Ardo Västriku), mis lihtsalt avas kuulajate südameksed. Tundus, et publik ei sõandanud liigutatagi, et mitte lasta vähimatki heli kõrvust – ülivaiksed lõigud olid imekenasti välja kuulatud ja mängitud. Kontserdi kõige värskem heliteos oli ligi kolmveerandtunnine Sonaat nr 2 viiulile ja klaverile (1999) Kristiina Kriidi ja Maarit Saarmäe esituses. Ei saa salata, et sonaat oli meeoleolult raskemeelne ning heale ettekandele vaatamata üsna raske kuulata. Seevastu helilooja ise näis selle teose esitusest olevat iseäranis liigutatud ning ruttas aplausi ajal lausa muusikute käsi suudlema. Mis ma räägin, tegelikult said kontserdi lõppaplausi käesuudluse või tugeva käepigistuse kõik esinenud muusikud, ning seda teenitult.

*

Festivali teist peaesinejat, Xenakise keskusel töötavat **Jean-Baptiste Favoryd** Prant-

susmaalt, sai kuulda nii Sügisfestivali avauurituseks olnud EMTA elektronmuusika kontserdil, kus ta esitas oma kaht elektroonilist teost ("Privaatkosmos" ja "Sfäärid"), kui ka Kultuuritehases toimunud konverentsil "**Filosoofia ja elektronmuusika**". Sealne ettekanne "Kaose muusika" keskendus nimetatud elemendile Iannis Xenakise muusikas. Juba Varèse märkis, et nn kaose muusika kasutab inspiratsiooniallikana teadust. Skaalas, kus kaos vastandub korrale ja müra korrapärastele helidele, selgitas helilooja, improvisaatori ja ajakirjanikuna tegev Favory, kuidas kaost kui kontrollitud korrapäratust võib näha nii ilmaennustustes, börsikurssides, hermeetilisel suletud plastikust kastis (molekulide ettenägematu ja korrapäratu liikumise näol) kui ka aleatoorilistes kestusega piiratud noodireservuaarides, karedalt rokilikus elektrikitarril kõlas ning lõpuks ka Cage'i juhusemuusikas. Esimeseks muusikuks, kes kasutas kaost muusikalisteks eesmärkideks oli muuseas itaallane Luigi Russolo, kes leiutas 20. sajandi algul ennekuulmatute helide loomiseks mitu instrumenti ning kelle eestvedamisel toimus Pariisis 1915. aastal maailma esimene müra kontsert. Xenakise teostes leiduv kaose element tekitab konverentsijärgses ümarlauas elavat diskussiooni: kuigi Xenakis püüdvat oma teostes sotsiaalset kaost väidetavalt vältida, on see mõnesse teosesse siiski juba sisse kodeeritud. Selles mõttes, et nad on mängimatud, nagu näiteks Pierre Boulezi tellimusel kirjutatud "Ionta" klaverile ja puhkpillidele, millele Boulez pärast valmimist ise sellise hinnangu andis. Favory kirjeldas helilooja paremaks mõistmiseks Xenakise isiklikke kogemusi, mille pinnalt tekkis tema huvi nn kaosemuusika vastu. Nimelt sai Xenakis Teise maailmasõja ajal, kui liitlasväed Kreekat Saksa okupatsiooni alt vabastasid, pommist haavata ning viibis seejärel kümme tundi ühel majakatusel koomalähedases seisundis. Sel ajal kuulnud ümbritsevad karjed, oiged ning mürsulasud sööbisid ta mällu ning on mõjutanud ka tema loomingulist käekirja.

Kui kõik teised mõttepargis osalejad olid ise teadlased, elektronmuusika artistid või heliloojad, siis **Tõnis Kahu** võttis kriitikuna sõna kuulaja poole pealt. Kahu põhjendas seisukohta, mille järgi elektrooniline muusika kätkeb endas teatavat religioosset

kogemust: helidel pole selget inimlikku allikat, seevastu oleks digitaalne helimaailm justkui mikroskoop, mille abil inimese hinge ja sügavasse vaimu vaadata. Kui kristliku filosoofia järgi on jumala sõna levimiseks vajalik *pneuma* (kergeim aine, millel on eluandev jõud), siis Kahu pakkus *pneuma* tänapäevase lihtsustatud tõlkena välja sõna "elekter". Kahu puudutas ka küsimust helisalvestusest – kas see, mida saame, on heli ise või hoopis selle aseaine? Või siis piltlikult küsides: kas oleme tabanud keha enda või keha kujutise ja kaotanud keha ära? Siinkohal jutustas ta legendi USA bluusimuusikust Robert Johnsonist, kes olevat oma hinge müünud saatanale ning saanud selle eest rikkakaks ja kuulsaks. Kui arvestada, et Johnson tegi lepingu mõjuka heliplaadifirmaga ning publik pole teda kunagi *live*-esinemas kuulnud, siis võiks selles näites saatana rolli etendada just helisalvestis.

Noor prantsuse filosoof **Bastien Gallet** valgustas oma loengus pop- ja alternatiivkultuuri tagamaid. Näiteks mainis ta, et *bebop*'i idee sündis džässiplaatide kuulamisel kiiretel sagedustel. Gallet kirjeldas, kuidas *hip-hop* sai alguse vaeses agulilinnas lausa muusikateraapilis-sotsiaalse aktsioonina, millega prooviti elanike musta meelt leevendada. Gallet võrdles juhtunud muinasjutuga vilepilli puhuvast muusikust, kes päästis linna rottide käest (kiratsemisest), mängides neile muusikat. Filosoof märkis, et disko polnud algselt mitte muusikastiil, vaid pigem DJ elukäia meetod töödelda plaate eesmärgiga ühendada erinevad muusikapalad katkematuks ning sujuvaks vooks.

Gerhard Lock tegi ülevaate elektronmuusika arengust ning tendentsidest Eestis. Kõneldes multimediaalsusest, mis selle valdkonnaga lahutamatuks kaasneb, märkis Lock, et esimesed multimediaalsed žanrid olid ooper ja ballett. Ta märkis, et elektrooniline muusika sündis tihti spontaanselt improvisatsioonist ja viib leitud helide edasiste teisendusteni, kusjuures tihti on inspiratsiooniallikaks loodus või elu ise. Andes ülevaate elektroonilise muusika hetkeseisust, kutsus Lock silmi-kõrvu lahti hoidma ning olema ise arengutendentside jälgija.

Paremat soovivat nüüdismuusikaga sammu pidajale vast ei saagi olla.

Sinfonia Lahti annab hooaja jooksul 40 kontserti kodusaalis ning on samal ajal ka kõige rohkem välisturneedel mängiv Soome orkester.

Sibelius ja Sinfonia Lahti AD 2007

KERSTI INNO

muusikaajakirjanik, Klassikaraadio toimetaja

Maailma kuulsaim soomlane on endiselt Jean Sibelius. Pool sajandit pärast Sibeliusi surma esitatakse tema muusikat rohkem kui kunagi varem ning see mõjub ka tänapäeval värskelt, inspireerivalt ja originaalselt. Ainus teada olev üksnes Sibeliusi muusikale pühendatud festival toimub alates 2000. aastast Lahtis. Korraldaja on Sibeliusi orkestrimuusika sügavustesse süüvunud Sinfonia Lahti.

On teada, et Sibelius ise käis oma pika elu jooksul Lahtis vaid kahel korral koos perega Vesijärvel suvitamas – puhkamas ja kala püüdnud; kuid siin on loodud ka tema "Lemminkäise" süit ja ooper "Neitsi vangitornis". Sibeliusi ajaga võrreldes on Lahti tunduvalt muutunud. Puutööstus on maailmise järve kaldalt taandunud, vanima tööstushoone külge ongi ehitatud puidust ja klaasist atraktiivne Sibeliusitalo, mille fuažjeest saab nautida kaunist vaadet Vesijärvele.

Ühe väikese orkestri edulugu

Kui veel eelmisel sajandil olid Lahti mär-

kideks kõigepealt raudtee, edasi kaks raadiomasti ja talispordikeskus, siis viimastel aastatel on just Sinfonia Lahti see, kes linnale kõige rohkem kuulsust toonud. Selle taga on peadirigent Osmo Vänskä, leping Rootsi plaadifirmaga BIS, uhke Sibeliusitalo, aga kindlasti ka intendant Tuomas Kinbergi innukas tegevus. Tema jutustus oma linna orkestrist on eeskujuväärne edulugu: "Meil oli utopia saada rahvusvaheliselt tuntuks ja teha häid salvestusi. Oma des täpselt samasuguseid võimalusi nagu iga teine orkester, me lihtsalt võtsime kontrolli oma tuleviku üle enda kätte, muutes asju paremaks."

Aastal 1945 loodud väike linnaorkester oli esinenud vaid kohalikus teatris ja kontserdimajas. 1985. aastal kutsuti külalisedirigendiks kogenematu, kuid ilmselgelt andekas ja suure arengupotentsiaaliga noor mees. Osmo Vänskä oli varem klarinetimängija Turu ja Helsingi filharmoonia orkestris. Dirigeerimist oli ta õppinud Sibeliusi Akadeemias Jorma Panula juures ja võitnud 1982 rahvusvahelise dirigentide konkursi Prantsusmaal Besançonis. 1988. aas-

tal, kui Vänskä peadirigendiks määrati, hakati teadlikult muutusi kavandama. Arupidamisele kogunes kogu orkester. Alustati visiooni loomisest – mitte ainult lähiaastateks, vaid pikas perspektiivis. Aastal 1990 koostati pikk n-ö utopiate nimekiri orkestri tahtmistest: esmaklassiline kontserdisaal, head salvestused, kontsertturneed kogu maailmas, rahvusvaheline tuntus jm. Kirja pandi kõik soovid ja unistused, millest enamik polnud realistlikud. Täna on need soovid täitunud.

"Pöörased ideed on just see, mida me vajame raskel ajal, ja koostöö on ainus viis imesid teha," ütleb Osmo Vänskä, kes on orkestriga pühendunult töötades visiooni elustanud. Tema peadirigendiks oleku ajal on väike linnaorkester kasvanud nii Soomes kui Skandinaavias, aga nüüd juba kogu maailmas arvestatavaks sümfooniaorkestriks. Näiteks Jaapanis koostatud maailma parimate orkestrite nimekirjas on Sinfonia Lahti kuuteistkümnendal kohal ja figureerib seal ainsa Põhjamaade orkestrina. Nad on tuntud eelkõige tänu Sibeliusi muusika salvestustele.

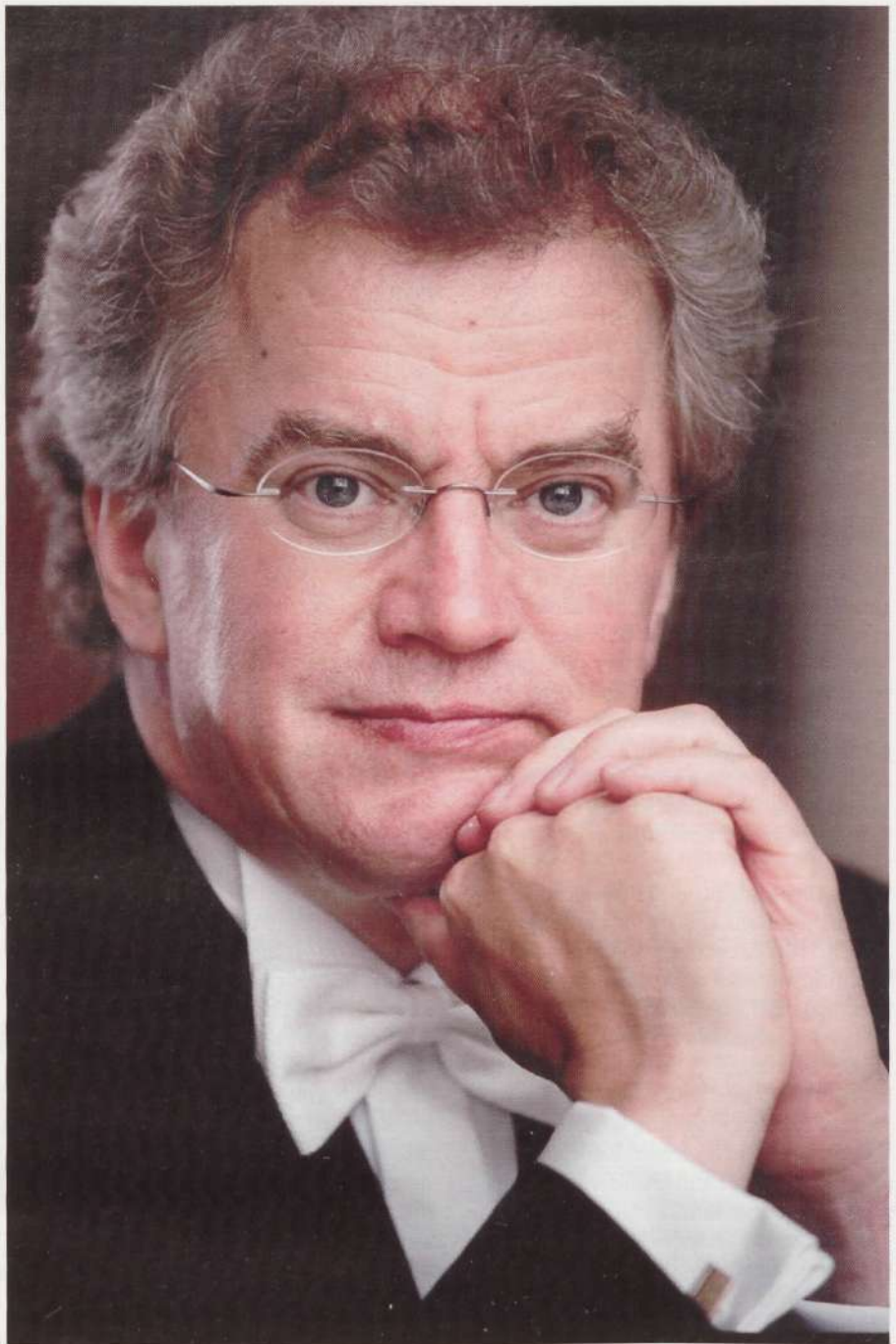
Vänskä suhtumist Sibeliusesse on võrreldud Harnoncourt'i suhtumisega Beethovenisse: uuriv vaim ja kiindumus originaalpartituuridesse. Tal on kõrva kõlakeele, muusikalise retoorika ja vastashäälte jaoks, võime süüvida iga teose sisusse ja anda edasi seda, mis on oluline ja väljendusrikas. Ja mõistmine, et muusikaline interpretatsioon muutub iga põlvkonnaga. Kas Vänskä juhatab originaal- või tuttavat versiooni Viien-dast sümfooniast, ikka kõlab see värskest. Sibelius on olnud Vänskäle ammandamatu allikas ning tema arvates on paljud soome dirigendid maailmas hinnatud just tänu võimsale rahvusheliloojale. On ootuspärane, et välismaa orkestrid kutsuvad soome dirigente juhutama Sibeliusse sümfooniaid. Ja kui nad teevad seda hästi, kutsutakse neid tagasi ja palutakse ka muud juhatada.

Väga tähtis on olnud orkestri arengus koostöö plaadifirmaga BIS. Salvestatud on üle 60 CD, sellest kolmandik Sibeliusse muusikaga, mis pälvinud juhtivate plaadiajakirjade hinnatuimate kriitikute tunnustuse ja rohkesti auhindu: kolm Gramophone Awardi, neli kuldplaati, kaks plaatinaplaati, *grand prix du disque*, kaks Cannes Classical Awardi, Midem Classical Award, kahel korral Sunday Timesi aastaplaadi, UK Sibeliusse ühingu aastaplaadi jt auhindu.

Viimased CD-d Sibeliusse muusikaga on "The Origin of Fire" (2007), "The Essential Sibelius", "Seriously Sibelius" ja "Spirit of Nature" (2006).

Salvestustest tekkinud usaldusväärset muljet Sinfonia Lahtist kui suurepärasest Sibeliusse orkestrist kinnitavad orkestri kontserdid haruldase akustikaga kaunis tšellokujulises kodusaalis. Kõnekas on fakt, et orkester annab hooaja jooksul oma majas 40 kontserti, olles samal ajal kõige rohkem välisturneedel mängiv Soome orkester. Viimane suurem esinemine oli Londonis BBC Promsil, kevadel mängis orkester aga Berliini Filharmoonias ja Viini Musikvereinis. Pikematest kontserdimatkadest võiks mainida kolme turneed Jaapanisse, kahte USAsse ja ühte Hiinasse.

Oma tegevusele on orkester tuge leidnud sponsorite ühendusest "Sinfonisesti yhdessä". Suhtlemises sponsoritega rõhutab orkestri intendant eeskätt partnerlust. Orkestri sõpru teavitatakse uudistest regulaarselt spetsiaalses ajakirjas "Aplodit".

Osmo Vänskä, visionäär ja dirigent.

FOTOD INTERNETIST

Pool sajandit meistri surmast

6.–9. septembrini toimunud kaheksas Sibeliusse festivali Lahtis oli teemal "Sibelius – 50 vuotta mestarin ajasta" ("Sibelius 50 aastat meistri ajast"). Programmis oli traditsiooniliselt kolm sümfooniakontserti

kontserdieelsete vestlustega ja kaks kammerkontserti.

Avakontserdil kõlas Sibeliusse kui rahvusliku helilooja tee triumfaalset algust märkiv "Kullervo" op 7. Ettekandel osalesid Lilli Paasikivi (metsosopran), Jorma Hyn-

ninen (bariton) ja Ylioppilaskunnan Laulajat. Teise kontserdi kavas olid "Impromptu" keelpillidele, orkestrilaulud Jorma Hynnineni soleerimisel ja muusika ballettpantomiiimile "Scaramouche" op 71, kolmandal kontserdil "Öine ratsasõit ja päikesetõus" op 55 ning Neljas ja Viies sümfoonia.

Mahuka kavaga Sibeliuse klaverimuusikast esines Eero Heinonen ja pühapäeval esinesid Paavali Jumpsanen, Jaakko Kuusisto, Elina Vähälä, Anna Kreetta Gribajcevic ja Joel Laakso, kavas Klaverisonaat op 67 nr 2, Kolm pala viulile ja klaverile op 116 ja Klaverikvintett g-moll (JS 159).

Maineka Luonnotari auhinna (12 000 eurot) sai seekord ooperilavastaja Jussi Tapola.

Festivalil esitles BIS uut Sibeliuse koguloomingu väljaannet absoluutselt kõigega, mis Sibeliusest säilinud, sh seni salvestamata teosed, keelu alt vabastatud noorpõlvloomingu, originaalversioonid ja erinevad redaktsioonid, aga ka maailma esietekannete salvestused helilooja eluajast. Kokku 65 CD-d, mis jagatud žanrite kaupa 13 plöökiks. Valmis on neist kaks esimest: "Helipoeemid" ja "Kammermuusika I". Kogu väljaanne peaks valmima 2010. aasta kevadeks.

Esitlusel selgitas BISI turundusdirektor Robert von Bahr, miks selline grandioosne töö ette võeti. Peamine põhjus on armastus Sibeliuse muusika vastu. Juba alates firma rajamisest 1973. aastal oli Robert von Bahril unistus salvestada iga noot, mis Sibelius iganes kirjutanud. Oluline on ka see, et firmal on olnud õnn teha koostööd väga heade muusikutega ning hulk salvestusi on juba praegu realselt olemas. Esinejate loetelus on Sinfonia Lahti Osmo Vänskä juhatusel, Göteborgi Sümfooniaorkester Neeme Järvi juhatusel, Tempera Kvartett, Monica Groop, Anne Sofie von Otter, Jorma Hynninen, Jaakko Kuusisto, Leonidas Kavakos, Dong-Suk Kang, Torleif Thedéen ja Folke Gräsbeck.

Härra Bahr mõõnis, et Sibelius on tuntud ka halva muusika kirjutajana, kuid tema isiklikult arvab, et osa Sibeliuse muusikat on halvasti esitatud, ja ta peab oma ülesandeid leida artistid, kes neid teoseid hästi salvestaksid. Juttu oli ka sellest, et firmal on tegelikult põhimõte juba salvestatud teoseid mitte enam salvestada. Siiski tehti

erand Sibeliuse sümfooniaatele. Kuigi salvestused Göteborgi Sümfooniaorkestriga olid olemas, salvestati need uuesti Sinfonia Lahtiga, kuna Osmo Vänskä interpretatsioon väärilis jäädvustamist.

BIS alustas Sibeliuse uuringuga juba 1986. aastal koos muusikateadlase Andrew Barnettiga, kes on kõigi nende aastate jooksul olnud firma nõustaja. Tema koostatud on ka põhjalikud plaadibukleti materjalid, mis on soome, inglise, saksa, prantsuse ja jaapani keeles. Lahti festivalil esitles Andrew Barnett ka oma äsja ilmunud raamatut Sibeliusest.

Festivalil tutvustati ka uut klassikalise muusika Interneti-portaali, mis avati Sinfonia Lahti initsiatiivil ja mille esimesed ülekanded toimusidki Sibeliuse festivalilt. Portaal on ingliskeelne ja tasuta (www.classiclive.com). Portaali tutvustas Saltarello turundusdirektor Lauri Jämsén: "Interneti-portaali ClassicLive eesmärk on pakuda meie kiires elus Interneti kaudu võimalust osa saada kõrgetasemelistest orkestrikontsertidest nii otseülekandena kui ka järelkuulamisega."

Sinfonia Lahti intendant Tuomas Kinberg avas portaali loomise tagamaid. Mõte luua selline portaal tekkinud tal neli aastat tagasi, nähes popmuusika domineerimist Internetis ja tundes vajadust klassikalise orkestrimuusika propageerida. Esialgu oli kavatsus teha oma orkestri keskne portaal, peagi aga jõuti äratundmisele, et ühel orkestril käiks see üle jõu. Pealegi, koostöö annab hea võimaluse ka orkestrite omavaheliseks suhtlemiseks partneritena. Praegu on nõusse saanud Ungari Rahvusorkester, Stockholm Kuningliku Filharmoonia orkester ja Rotterdami filharmoonia orkester. Läbirääkimised veel kestavad. Optimaalseks peetakse viieteistkümmet orkestri

osalemist. Tuomas Kinberg on veendunud, et kui inimene avastab enda jaoks klassika-kontserdi Internetist, tuleb ta varem või hiljem ka kontserdisaali. Tema sõnul on muusikud täis entusiasmi, tundes, et teevad midagi olulist klassikalise muusika ja muusikaarmastajate heaks.

Nüüdseks kaheksal Sibeliuse festivalil sümfooniakontserte juhatanud Osmo Vänskä lahkub kevadel Sinfonia Lahti peadirigendi kohalt pärast kahekümne kolme aastat tööd Lahtis ja pühendub tulevast hooajast Ameerika ühele paremale orkestrile, Minnesota Sümfooniaorkestrile, mille peadirigent ta on juba 2003. aastast. Sinfonia Lahti on uue peadirigendi ootel. Tuleva aasta augustist asub sellele kohale Lahtis sündinud ja siin orkestrandina oma muusikuteed alustanud Jukka-Pekka Saraste paralleelselt tööga Oslo filharmoonia orkestri peadirigendina. Järgmine, üheksas Sibeliuse festival on tema juhataja. See toimub 11.–14. septembrini 2008 teemal "Lemminkäinen, Sibeliuksen sankari" ("Lemminkäinen, Sibeliuse kangelane").

EESTI FILHARMOONIA KAMMERKOOR

Hooaeg 2007/2008
„Dirigentide paraad“

**Dirigeerib
Frieder
Bernius**

- Johann Sebastian Bach — Missa g-moll BWV 235
- Josef Gabriel Rheinberger — Stabat Mater g-moll, op 138
- Peteris Vasks — Dona nobis pacem

Eesti Filharmoonia Kammerkoor
Tallinna Kammerorkester
Solistid: Iris Oja, Toomas Tohter, Uku Joller
Dirigent **Frieder Bernius** (Saksamaa)

R 23.11 kell 19.00 Tartu Jaani kirik
L 24.11 kell 19.00 Tallinna Metodisti kirik

Piletid kontserdile Tartus 120.-/80.-, Tallinnas 150.-/100.- müügil Piletimaailma ja Piletilevi müügipunktides, Eesti Kontserdi kassas ja tund enne algust kohapeal. Info tel 6609604, www.epcc.ee

Postimees Eesti Eraspriis Eesti Päevaleht Clara Fodor Tallinn Eurospaar

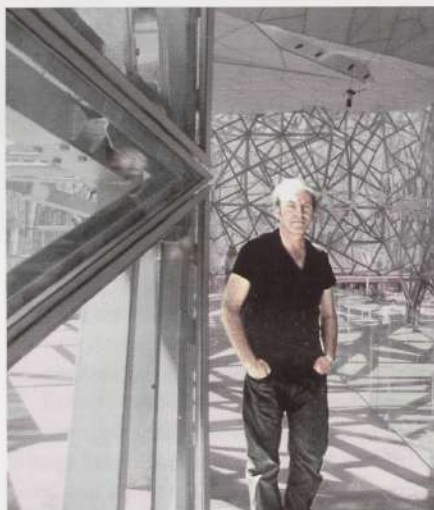
Olev Muska iseendast

Austraalia eestlane Olev Muska on üks neid "ilma-laanen laiali" eesti muusikuid, kelle tegemisi kodumaal ehk veidi teatakse, kuid siiski kaugeltki mitte nii palju, kui peaks. Järgnevalt tutvustab mitmekülgne muusik oma elu- ja loometeed ning erihuvi, helidisaini.

Iseendast

Sündisin 1953. aastal Sydneys Austraalias ja olen siiani selle maa kodanik. Kuuekümnendate briti biidi vaimustuses (Rolling Stones, Them, Manfred Mann, Pretty Things, Yardbirds, Animals) õpetasin endale kolmeteistkümnendaastaselt selgeks kitarrimängu. Psühheedeelia mõjul kaldusin salvestamise poole ja otsisin kaherealist makki kasutades võimalusi helidega maalida. Selline variant pakkus loomingulisemat alternatiivi bändide tüüpiliselt kitsale "isiksusdünaamikale". Katsetused olid küllaltki eksperimentaalsed ning parima tulemuse andsid just madalakvaliteediliste riistade viletsad võimalused, vahel ka lihtsalt puhtalt õnnetused, nagu vannitoa kaja, halvasti loatud helilintidel tekkinud magnetiline ebastabiilsus, kogemata "kõvari" lähedale demagnetiseeruma ununenud kassetid jms. Paralleelselt õppisin kunstikoolis, maalisin kooskõlas tol ajal populaarse "mõistelise" kunsti (*conceptual art*) liikumisega fotorealismi stiilis, pidades sellist pedantset tööd minimalismiks.

Pärast kunstikooli, 1975. aastal küllastasin esimest korda (nõukogude) Eestit. Järgnesid eksperimendid super-8 mm filmiformaadiga, kuid filmikooli asemel sattusin mõneks aastaks hoopis Sydney kuul-

samatesse reklaamiagentuuridesse *art director*'iks, õppides väga palju meediast, äridisainist ja turustamisest.

Klientidega "joomalõunatel" käimisest tüdinunud, õppisin iseseisvalt elektroonilist muusikat, lahkusin reklaamiagentuuride maailmast ja alustasin omaenda disainiäri, mis kestab tänaseni. Käsikäes kolleeg Randolph Voglsamiga rajasime 1979. aastal helistuudio, omades vaid neljarealist makki, mikserpulti jms ning paari Korg MS-10 monosünti. Meie muusika oli küllaltki meelodiline ja harmooniline, õppisime koos väga palju salvestustehnikast, kuni Voglsam 1980. aastal ootamatult mootorrattaõnnetuses surma sai.

Omal käel arendasin mikromuusika stiili, olles kõvasti mõjutatud Kraftwerkist. 1985. aastal ilmus mu esimene LP-plaat "Vanad eesti valsid", kus tundud eesti rahvantsud kõlasid mikromuusikana, mida olin tundide kaupa piinliku täpsusega Apple II kompuutrisse sisestanud, valmistades nii ette taasesitust omavahel ühendatud süntesaatoritel. Saatsin selle imeliku salvestise Veljo Tormisele, paludes tema arvamust. Sellest algaski meie pidev kontakt.

Kiri-uu

1986. aastal moodustasin Sydneys koos Rootsist saabunud Anni Meistriga kahe-

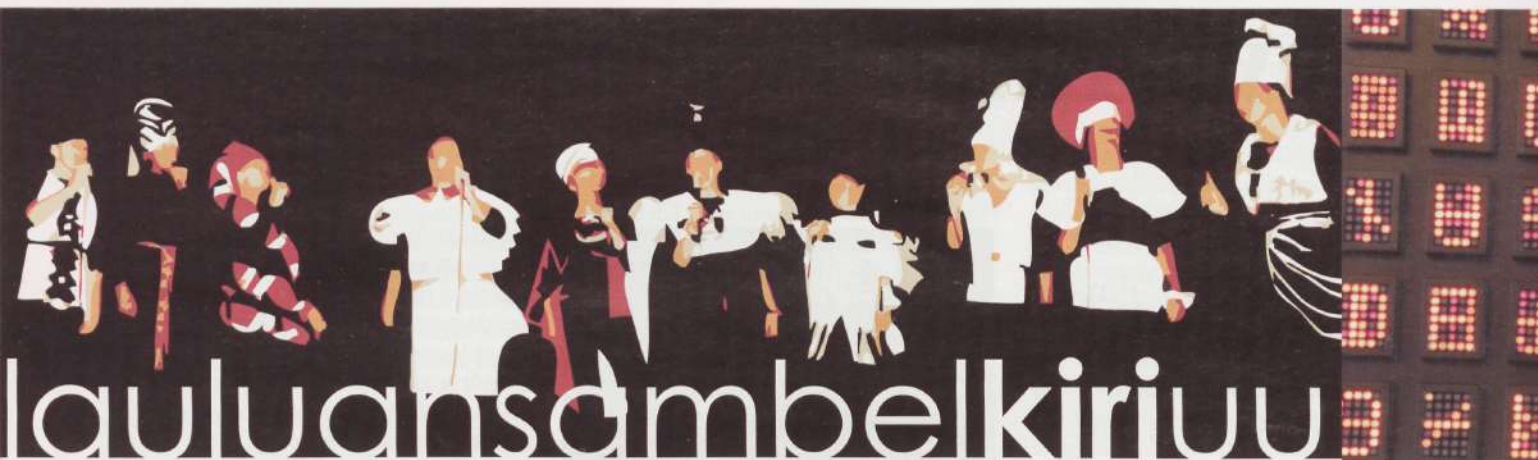
teistliikmelise lauluansambli Kiri-uu. Olles maast madalast eestluses kasvanud, tahtsime vahelduseks luua koori, millega laulda natuke peenemat värki *à la* Tormis. Ka pidasime oluliseks rikastada ansambli helivärve elektroonika abil. Juhtus nii, et selline müstiline eksootika oli Austraalia ühiskonnas parasjagu popp. Mõni ajakirjanik oli päris üllatunud, kuuldes, et oleme siin sündinud, mitte uustulnukad. Oma vaeva eest saime (lisaks muule kuulusele) neli tärni kohalikus ajalehes *Rolling Stone*, kuid ei suutnud kuidagi seda kuulust kapitaliseerida.

Sõna "kiri-uu" pärineb Veljo Tormise seatud nukrast ja igatsevast kiigelaulust "Kiik tahab kindaid", millele maestro lõi ise sobiva refrääni. Kaugel Austraalias tundus selline nimevalik juhuslik, kuid tegelikult valis sõna hoopis meid. Täiuslikust noodikogust, millega lugupeetud helilooja oli meid lahkesti varustanud ning mille najal hakkasime omaenda rahvalauluvariante looma, sattus ette just "kiri-uu".

Kiri-uu esimesel ning vapustaval 1989. aastal toimunud külaskäigul Eestisse tervitas meid Estonia kontserdisaali laval kibu ja pihlakaoksaga Tormis, kes väitis: "Eestimaa on teid omaks võtnud."

1986. aastal komponeerisin fondi Australia Council for the Arts toetusraha abil vieminutise pala "Tere", tarvitudes selle aja uudistehnikat Yamaha SPX 90 digitaalset kajamasinat. Söötisin sisse laulja Ingrid Slameri variatsioone sõnast "tere" ja töötleisin seda nii palju, kui masinavärk lubas. Sündis tihe teos, mida esitati Sydney Eesti päevade avaõhtul. Pala oli küllaltki avangardne ja ei õelnud palju sealsele kuulajas-konnale. Alles 1989. aastal Eestisse tulles tuli välja helitöö tõeline tähendus.

Nõukogude ajal võis Eestis esinemisest vaid unistada, kuid pärast Melbourne'i Estot 1988. aastal kutsuti Kiri-uu kodumaale kontserte andma. Kava koostamisel leidsime, et taskulambid peos läbi pimedadaali erinevatest nurkadest "Tere" saatel lauale tulek oleks kontserdile ideaalne algus. Eesti rahva südamlük vastuvõtt oli ootama-

laulusambelkirjuu

tult taipav ja sügav, mõistes kodumaalt lahkunud laste tagasitulekut. Taas selgus alles Eestis, kellele ja mispärast olin selle helitöö loonud.

Pärast 1989. aasta kontserdireisi läks laulukoor laiali ja lõpuks kujunes välja duo keldi juurtega Coralie Joyce'iga, kellega lisasime Kiri-uu arsenalile kompuutri (Atari) ja sãmpleri (Sequential Circuits Prophet 2002+). Andsime sellele laulustiilile nimeks "desktop a cappella". Valmis heliplaat Veljo Tormise "Ingerimaa õhtute" põhjal (1991–1993), kus tegelesin väga põhjalikult laulusõnade silpideks lahtiharutamise ning taas kokkuseadmisega. Pedantne, vahest doktorikraadigi vääriv töö tegeles lauldava keele põhiomadustega, selle muusikalise unikaalsuse, emotsionaalsete helikäikude, intonatsioonide ning modulatsioonidega.

Sydney Macquarie ülikooli ettepanekul korraldasin koos Coralie'ga nüüdisaegse muusika osakonna studio varustamist ning ka klasside tööd. Sydney nüüdiskunsti muuseumi helikunsti festivali "Sound in Space" (1995) jaoks valmistasime audiovisuaalse pala "It Doesn't Sound Like a Real Instrument". 1998. aastal võitsin Austraalia kirjastajate liidult prestiižse preemia parima noorteraamatu disaini eest ("Dance Till You Drop", Random House). Järgnes Kiri-uu süntees keldi ja soomeugri muusikast ("Šoti-ugri", 2000). Aastatel 1992, 1996 ja 2000 andsime kontserte New Yorgis ja Eestis. 2001. aastal toimus audiovisuaalne koostöö tantsijate ja koreograafide Marika Blossfeldti ning Rene Nõmmikuga, mis kulmineerus esinemistega Rootsis. Hiljem olen teinud koostööd Austraalia tippansambli The Song Company soprani Jo Burtoniga.

2005. aastal disainisin ning kirjastasin 84-leheküljelise kireva raamatu "Sõrve: 50 Fabulous Years of Sydney Estonian Summer Camps".

Kiri-uu praegune seis on peamiselt minust endast, vahel ka mu vennast Arno Muskast. Ta ütleb nii: "Kiri-uu on üks hea isuga mikroskoopiline disainiorganism. Ta imab klientide ja projektide andmeid ja paiskab välja sisu vastavalt disaini, turunduse, hariduse ja kultuuri nõuetele." Ta peegeldab mu isiklike otsinguid ja katsetusi uute võimaluste, tehnika ning projektidega, millal ja kus iganes.

Lisaks vahetevahel ülikoolides õpetamisele olen viimasel paaril aastal aidanud koos kolleeg Angela Pasquaga rajada ühe Sydney eeslinna raamatukogus asuvat multimeedia stuudiot, mille projektid on ambitsioonikad ja laiaulatuslikud, hõlmates heliloomingut, helisalvestust, graafilist disaini, lühifilmide tegemist ja muud. Õpivad nii noored kui vanad, nende seas kas või selline isik nagu paraolümpia ratastoolisõidu hõbemedalist Paul Nunnari, kelle filmi Alaska maratonist (kuue päevaga 450 km) monteerisin poole tunniseks DVDks.

Mu praegune töökava on tihe ja kirev, siia kuuluvad trükiste ja sisekujunduste disain, heliinstallatsioonid, filmiheli ja -muusika, filmimontaaž, multifilmid, veebileheküljed ning salvestused muusikute ja bändidega. Kõike seda ma ka õpetan.

Lisaks ansambli High Llamas plaadile "Beet, Maize and Corn" (2003), mis on pühendatud Stereolabi ootamatult surnud liikmele Mary Hansenile (nägin Stereolabi mitmel korral Sydneys), kuulan veidrat Melbourne'i bändi Architecture in Helsinki ja

Scott Walkeri vanu sooloalbumeid kuue- ja seitsmekümnendatest, kõrvuti (vahel ühel ajal) Wochtzchée plaadiga "Diktüoneemakilt". Kodus ootavad kompuutrites, ketastel ja heliintidel aastate jooksul valminud helitööd. Võib-olla ilmub mu järgmine väljanne mõne Eesti firma kaudu?

Helidisaini ajaloost

Loomadena õppisime looduses heli tajumist, tõlgendamist ja püsijäämise huvides sellele viisikohaselt reageerimist. Inimeste loodud ümbruskonnas, ühiskondlikus ja kultuurilises kontekstis peame lugu organiseeritud helist, nimelt keelest ja muusikast.

Helidisaineri töö ongi helide organiseerimine mingiks otstarbeks. Varem oli selline helide organisaator helilooja, muusik või laulja, kes rakendas häält ja/või muusikariistu, akustikat ja miljööd. Kahekümneenda sajandi algul tekkis uus tehnika, mis võimaldas muusika, heli salvestamist, paljundamist ja laiemat levikut. Ühtlasi arensid sajandi jooksul ka salvestamis-, paljundamis- ja leviku meetodid, rakendades nii vinüüli, magnetlinti, optilist heli kui ka digitaaltehnikat. Ka akustika teadusliku alana on tublisti arenenud. Tänapäeva helidisaineril on rohkem kui kunagi varem käepärast loominguilisi riistu, kontekste ja teaduslikke ressursse heliloominguks. Suuremate levimisvõimaluste tõttu on tekkinud uus kuulajaskond, uued heli vormid ja žanrid. Kontserdisaali, kinolina ja koduraadio kõrvale on ilmunud igasugused arvutivõrgus levivad ja kaasaskantavad vahendid. Ohtralt on ka võimalusi rahvusvaheliseks koostööks.

Loomisest

Nagu igasuguses disainis, on ka helidisainis omad elemendid ja printsiibid, mille abil loomingut analüüsida, ehitada või skulptureerida. Olles nii visuaalne kui ka helidisainer, rakendan ma mõlemal alal sageli ühiseid kriteeriume. Selline tunnetamine soosib paremat kooskõla helide ja visuaalide vahel.

Disaini elemendid ja algained:

- joon (meloodia)
- kuju (suurus ja pikkus)
- tekstuur (tämbel)
- heledus või tumedus (toon)
- värv (orkestreering)
- vorm ehk sügavus (esi- ja tagaplaan) + laius (nt stereo) + kõrgus (asimuut) + (müra või vaikus)

Printsiibid, kuidas algaineid tööle panna:

- ühtsus
- mitmekesisus
- tasakaal
- rõhk
- liikumine ja rütm
- kontrast
- muster

Tänu tänapäeva digitaaltehnikale võimaldab heli visualiseerimine kuvariekraanil pala vaba ja intuiitiivset ehitust. Nagu vanaasti noodipaberil, võimaldab seegi füüsilist heli ise vabalt kirjutada, maalida ja monteerida. Loomingujooksuline kompuutriheli kujutus võib tihti peale olla sama hästi nähtav kui ka kuuldav.

Kuna kompuuter hõlmab olenevalt tarkvarast igasuguseid meediume, ongi oluline,

et tekiks distsipliinidevaheline arutelu. Alles siis saab tekkida tõeline süntees. Tihti otsin ma disaini helis ning muusikaalsust disainis.

Praegu leian ma isiklikult, et muusikataarkvara pakub võrreldes visuaalprogrammidega (nt Photoshop, Illustrator ja Final Cut Pro) rohkem võimalusi eksperimenteerida. Loogiliste inversioonide tekitamine tundub kättesaadavam just muusikas. Eelistan mängulisust funktsionaalsusele – näiteks Cubase sobib paremini kui Protools. Üks lemmikprogramme on Metasynth.

Kontekstist

Iga koht on akustiline paik – planeeritud või mitte, väljas või toas, avalik või privaatne. Puhta heli kõrval võib esitada ka praktilisi küsimusi, näiteks:

- Kas heliskulptuur või kõlav kunstitöö on permanentne või ajutine?
- Toas, väljas või virtuaalne?
- Kuidas on töö paigutatud/paigaldatud/mahutatud?
- On ta paigalolev või liikuv?
- Missugune on ta hajutus, näiteks kas heli tuleb ühest või mitmest kandist?
- Kas kõlarid, kuularid või vabaõhulisus?
- Mehaanika, elekter või elektroonika?
- Andmed pikkuse/kestuse/suuruse kohta;
- Varieeruvus päevast päeva/pikema aja jooksul;
- Ümbruskonna visuaalsed nõuded/vajadused, näiteks:
 - komplekssus
 - kineetika/kinesteetika
 - skulptuur

- multimeedia installatsiooni- elemendid
- mitte-silmapaistus
- arhitektuuriga haakumine/ kokkusulamine

Tänapäeval on just kuulaja seisukoht eriti oluline. Interaktiivne pala ei eksisteeri enne, kui kasutaja tööd või tööriista tarvitama ei hakka. Nagu vanas rahvalaulus, võivad siin looja, esineja ja kuulajaskonna rollid vabamalt vahetuda. Sellises olukorras pole ohjad enam eksklusiivselt helilooja käes.

Veel küsimusi. Kas kuulamine on kuidagi suunatud või juhuslik? Kas kuulaja tähelepanu on millegagi hajutatud? Mida tahetakse kuulajale pakkuda: ergutust, õhustust või hälvitust? Misnäoline on heli ümbruskond: kooskõlav või dissonantne; galerii või ärikeskus? Missugused on ajaloolised tegurid? Ja nõnda edasi.

FOTOD INTERNETIST

Alexanderi tehnika aitab muutuda ja uueneda

IA REMMEL

Tänavu kevadel külastas Eestit ja pidas EMTAs kursuse Inglise Alexanderi tehnika õpetaja John Hunter. Hunter on põnev ja mõjuv isiksus, kelle lisaks põhjalikele kogemustele ja oskustele on ka väga tugev sisemine kiirgus. Hunter alustas Alexanderi tehnika õppimist 1978. aastal ja tegutseb õpetajana 1984. aastast. 1985. aastast alates on ta olnud Alexanderi tehnika õpetaja Londoni Kuninglikus Muusikaakadeemias. 1986. aastast on ta Alexanderi tehnika õpetajate ühingu nõukogu liige ning aastatel 1989–1992 oli nõukogu esimees. Peale selle koolitab John Hunter regulaarselt Alexanderi tehnika õpetajaid. Vestlesin John Hunteriga varahommikul enne teise päeva kursuste algust.

Mis on Alexanderi tehnika?

Kui hakkasin 1970. aastatel esmakordselt Alexanderi tehnika vastu huvi tundma, siis küsisin endalt sama küsimuse: mis see on? Kas mõni füüsiliste harjutuste kogum, nagu *tai-chi* või meditatsioon? Alexanderi tehnikale ühest definitsiooni anda on võimatu; ma ütlesin, et see on viis jõuda arusaamisele sellest, kuidas sa iseennast kasutad. Kui kirjeldada näiteks seda, kuidas su käed liiguvad midagi tehes või kuidas liiguvad jalad joostes, pole sellel ju mõtet. Aga idee sellest, kuidas sa iseennast tervikuna kasutad, on kompleksne. Meditatsioonis sa süvened iseendasse, lülitad enast välja, püüad selliselt rahuneda. Alexanderi tehnika räägib pigem suhetest ümbritseva maailmaga, milline suhe on sul oma kehaga siis, kui sa tegutsed, oled asja sees.

Kas Alexanderi tehnikal on seoseid ka ida filosoofiatega?

Ühed ja samad universaalsed töed eksisteerivad paljudes õpetustes. Alexander avastas ühe neist tõdedest, selle, kuidas inimkeha funktsioneerib. Samade küsimustega tegeldakse ka paljudes ida õpetustes. Ida taoistlikes praktikates, nagu *chi-kung*'is või zen-budismis pääseb sajanditevanuste traditsioonide ja iidsete teadmiste juurde õpetaja vahendusel. Alexanderil polnud õpetajaid ega ka mitte kuigi

palju materjali, millele toetuda. Mingil määral haakusid tema mõtetega William Jamesi ja François Delsarte'i ideed. Niisiis avastas ta empiirilisel ja eksperimentaalsel ja jõudis teatud järeldustele, kuidas inimkeha funktsioneerib.

Miks teie hakkasite huvituma Alexanderi tehnikast?

Mõtisklesin elu põhjanevate küsimuste üle, olin uudishimulik ja janunesin teadmiste järele. Leidsin, et lääne filosoofia on pisut liiga kuiv ja hakkasin oma otsingutes liikuma ida poole. Ida filosoofia tundus mulle palju huvitavam. Tegelesin jooga ja *tai-chi*'ga, otsisin uusi mõtteid ja uusi kogemusi. Sattusin kord lugema raamatut Alexanderi tehnikast. Seal oli juttu pea suhtest kaela ja kehaga – see vastas minu probleemidele, mis mul tollal olid, mul oli nimelt probleeme kaelaga. Siis ma mõtlesin, et need inimesed teavad tõesti midagi spetsiifilist. Ida ideed olid sellega võrreldes liiga üldised. Kui ma läksin Alexanderi tehnika õpetaja juurde esimesse tundi, istusin toolil ja õpetaja tegi midagi minu peaga. Varsti sain ma aru: see on see, mida ma vajan!

Te olete palju töötanud ka muusikutega. Mida annab muusikule Alexanderi tehnika?

Kõige otsesemalt vabanemist valust, ker-

gendustunnet. See paraku ongi põhjus, miks muusikud tulevad Alexanderi tehnika juurde: neil tekivad pinged ja valud kaela, õlgadesse või selga. Varsti nad mõistavad, et nad peavad hakkama oma kehasse suhtuma hoopis teisiti ning muutma ka oma pillimänguharjumusi.

Muusikud on alati sõltuvad oma füüsilisest kehast. Nende esimene instrument on nende keha, seejärel pill, mida nad mängivad. Laulja instrument ongi ainult tema keha. Kui muusikul ei ole väga head kontakti oma kehaga, ei ole tal ka head kontakti oma pilliga. Kui keha muutub vabamaks ja avatumaks, mõjutab see kogu musitseerimist. Pianistidel on probleeme käte, õlgade ja seljaga, kuna nad peavad pikka aega istuma. Viuldajatel on ohustatud kael ja õlad, puhkpillimängijatel hingamisaparaat, aga ka seedeelundkond, sest neil on mängides töös ka roietaalune piirkond. Kontrabassimängijatel on probleeme pikaajase seisemisega, flöödimängijatel on ülepinges käed ja õlad. Vahel tundub lausa, et kõigi nende raskuste tõttu on muusikutel otsene side instrumendiga ammu kadunud.

Olen töötanud kakskümmend aastat muusikakolledžis suhteliselt noorte, 18–19-aastaste muusikutega. Pinged neis olid sellest hoolimata ligi kümme aastat vanad, sest nad alustasid ju pilliõpet väga noorelt. Sellepärast on minu arvates tähtis, et nende küsimustega hakataks tegelema isegi veel nooremas eas. Pilliõppimise algstaadiumis oleks vaja õpetajat, kes ei tegeleks mitte ainult kõla ja pillimängutehnikaga, vaid jälgiks ka, kuidas lapse keha reageerib pilli mängides. Iga pinge muutub õpilase tunnetuse osaks, varsti ei saa ta ilma selleta mängida. Kui mõelda pisut neuroloogilistele protsessidele, mis õpilases toimuvad, siis me omandame liigutuste mustreid. Teatud liigutuste mustrid muutuvad harjumuseks,

me ei mõtle ju iga kord viiulit võttes teadlikult liigutuste peale. Need "harjumuspäraseid mustreid" stimuleerivad muskleid tegutsema, aga samal ajal stimuleerivad ka pingete teket. Seega sulavad instrumenti õppides vajalikud liigutused kokku pingetega.

Pillimäng on keerukas tegevus, kus tekib nii füüsilisi kui ka psühholoogilisi probleeme. Kas Alexanderi tehnikast saab abi ka psühholoogiliste probleemide korral? Näiteks kas muusik, kes enne esinemist alatasa närveerib, võib Alexanderi tehnikat harrastades saavutada suuremat sisemist rahu?

Alexanderi tehnika tegeleb sellega kaudselt. Igapäevaelus killustab inimene end: mõtleb ühest, muretsseb teise pärast ja tegeleb samal ajal kolmandaga. Sel kombel on ta loomulikult palju närvilisem ja haja-

meelsem, sest ta pole väga integreeritud. Alexander töötas just nimelt sellega, mida inimene teeb. Rambipalavik on ka vajalik, see on esinemise loomulik osa. Kehas kasvav erutus annab energiat juurde, kuid ühinevata tervikuks, toob ka pingeid, mis hakkavad segama.

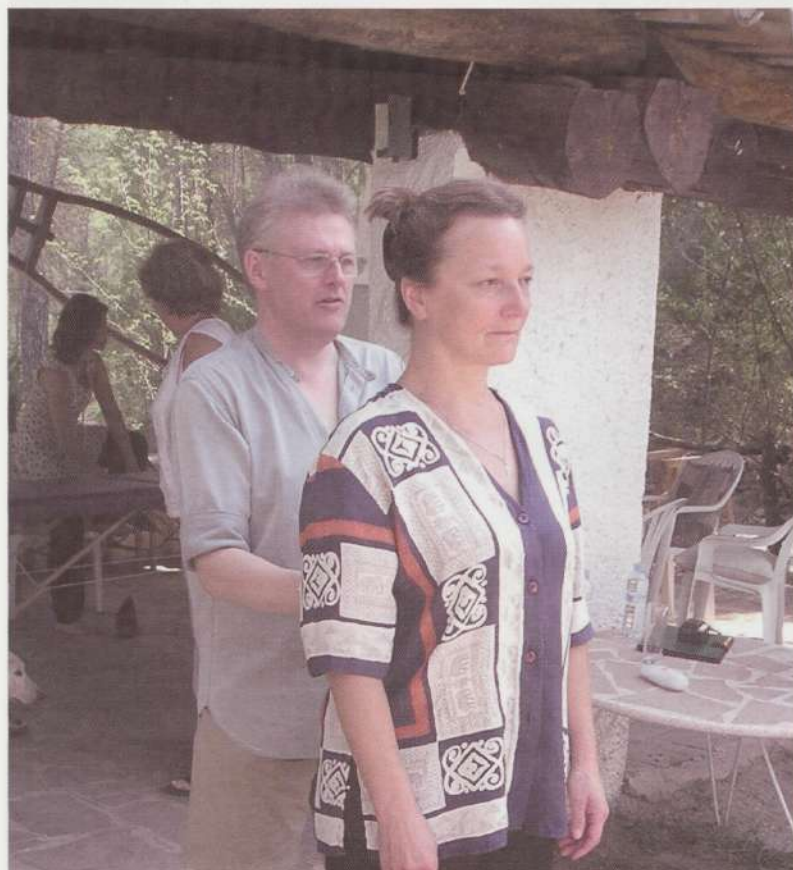
Kuid kui organism on rohkem integreeritud, oskab inimene seda kasvanud erutust loomulikumalt käsitleda.

Alexanderi tehnika ei ole niisiis lihtsalt teooria, see on tööpoolest tehnika, mida tuleb praktiseerida.

Jah, sellega tuleb tegelda ja küllalt palju. Alexanderi tehnika pole mingi valgustuslik hetkekogemus, kus näed järsku tõde, see on aeglane protsess.

Alexander on kirjeldanud harjumuslike liigutusi kui erinevaid radu ajus. Kui har-

jud tegema asju ühel kindlal viisil, siis varem või hiljem lisandub sellesse ka pinget, kuna see tundub vajalik olevat. Üheaegselt läheb liikvele vajalik ja mittevajalik sõnum. Nii tallatakse ajus teed sisse. Alexander võrdles neid impulsse teedega rohuväljal. Kui käiakse pikemat aega mööda ühte ja sama rada, tallatakse seal rohi maha ja sinna tekib tee. Kui tahad rajada uut rada, pead algul läbi paksu rohu minema. Vana teed on muidugi lihtsam käia. Aga kui sa kõnnid uut rada mööda ühe korra, kaks ja kolm korda ning jätkad seda, tekib ka sinna tee. Vana rada kasvab kinni. Piltlikult öeldes nii juhtubki, kui Alexanderi tehnikat abil hakatakse oma vanu harjumusi muutama.

John Hunter Eesti Alexanderi tehnika õpetaja Maret Mursa Tormisega.
FOTO PENNY SPAWFORTH

Maret Mursa Tormis

Alexanderi tehnika õpetaja

Kohtusin Johniga esimest korda 1999. aasta sügisel, kui olin oma Alexanderi tehnika koolitust lõpetamas. Sõitsime kogu kursusega Londonisse, et kohtuda ja tunde võtta esimese põlvkonna õpetajatelt. Neist Alexanderi esimestest õpilastest oli siis veel elus viis, (täna on vaid üks) kõik üle seitsmekümne, kõrges eas, kuid edukalt tunde andmas. Kohtusime Erica Whittakeri kursusel, John oli seal abiks. Umbes aasta hiljem võtsin temalt eratunni ja olin tema tööst lummatud. Napisõnaline, kuid käte kaudu filigraanseid ja täpseid suundi andev. Õpetab napilt, kuid veenvalt.

Siis aasta hiljem kutsusid soome õpetajad John Hunteri Helsingisse täienduskoolitust tegema. Pärast Helsingi kursust kutsuski John mind suvel Katalooniasse, kus ta juhendab kursusi Alexanderi tehnika õpetajatele ja õpilastele üle kogu Euroopa. Talt on palju õppida ja tänaseks olen osalenud kolmel sellisel suvekoolitusel. Kuna kevadel oli John jälle Helsingis, soome õpetajaid koolitamas, oli see hea võimalus teda ka Eestis kutsuda. Ta nõustus ja pakkusin tema kursust nimelt edasijõudnutele EMTAs, pidades silmas oma pikaajalisi, tehnikaga kauem tegeanud õpilasi. Mõtlesin, et sellest võib tulla õnnestunud kursus, arvestades Johni kauaaegset tood RAMDAs ja meie muusikuid, kes on leidnud tehnikast endale kasuliku töövahendi.

Kultuuride sulataja Ungarist

ESTER EGGERT
jazziajakirjanik

Zoltán Lantos on endale muusikamaailmas nime teinud eelkõige ungari ja india muusika elementide kokkusulatajana. Juuni algul tõi kontsertturnee meistri taas kord Tallinna, nüüd juba uue projektiga "Mirrorworld".

Miks hakkasite viiulit mängima?

Ma olin siis ainult kuus aastat vana, arvan, et minu vanematel oli odavam osta viiul kui klaver. Seega alustasin viiuliõpinguid.

Palun öelge paar sõna viiulite kohta, mida kasutate.

Kõik mu viiulid on erilised. Kasutan kolme viiulit. Põhiline neist on tavaline viiul, aga nelja keele asemel on viis. Siis on viiul, millel on niinimetatud resonanceerivad keeled. Sellel on viis peamist keelt nagu minu põhilisel pillil ja kuusteist resonanceerivat keelt, mida ma ei mängi ja mis lihtsalt resonanceerivad kaasa sellega, mis parajasti kõlab. Tekib ilus loomulik kaja. Tänapäeval kasutan veidi ka täiesti elektrilist pilli, mille valmistas mulle üks Ameerika firma. Sellel viiulil ei ole kõlakasti, vaid äärmiselt minimaalne puidust korpus.

Kas eurooplasel oli lihtne kohaneda india muusikaga?

Minule üsnagi lihtne, kuna tundsin huvi india, nagu ka muu ida, näiteks jaapani ja araabia muusika ja kultuuri vastu. Kui ma seda esimest korda kuulsin, mõistsin ainult, et see on midagi imelist, aga rohkem ma aru ei saanud. Seda kuulates ja sellesse sisse elades, selles muusikas peituvaid põhilisi reegleid ja printsiipe tajudes hakkasin seda hindama ja mõistma. Seega on

India on Zoltán Lantosile lõputu inspiratsiooniallikas.

idamaise muusika mõistmine mingil määral keeruline, see võtab aega.

Kes jazzmuusikutest teid enim on mõjutanud?

Kuueteistkümnenda aastast puutusin kokku traditsioonilise jazziga, nagu John Coltrane. Indiasse minnes olin huvitatud Euroopa jazzist, mis on Ameerika peavooluga võrreldes täiesti teine maailm. Kasvasin üles koos ECMi muusikutega. Algul õppisin kaua klassikalist muusikat ja mulle meeldisid nüüdisaegsed heliloojad, nagu Béla Bartók, samuti ameerika minimalisid. Südamelähedane oli ka rahvamuusika kõikjal maailmast, näiteks Indoneesiast ja Aafrikast – kõigil pentatoonikat kasutavatel kultuuridel on väga sümpaatne kõla. Ja muidugi ungari rahvamuusika, balkani muusika. Mõlemas on ülimalt keerukas rütm. Võiksin sellest tunde rääkida.

Kas teie stiili võib võrrelda John McLaughlini Shakti-projektiga?

Jah. Väga hea, et küsisite, sest see on olnud mu suur mõjutaja, peamine põhjus

Indiasse minekuks. Kõigepealt kuulsin Mahavishnu Orchestrat, mis on küll Shaktist erinev, aga samuti suurte india mõjutustega. Seda kinnitab juba ansambli nimi (Mahavishnu tähendab tõlkes "suur Višnu" – E.E.). Minu jaoks on see koosseis üks suurimaid saavutusi jazzis üldse. Pärast Mahavishnut alustas McLaughlin Shaktiga, mis on puhas india muusika. See oli nii imeline – varajased salvestused 1970ndate algusest. Sellepärast hakkasingi ida muusikat uurima ja läksin Indiasse.

Kas ilma elektroonika abita muusika tegemine on võimalik?

Jah, loomulikult on see võimalik ja paljud inimesed teevadki ainult akustilist muusikat. Mulle meeldib uus tehnoloogia väga. Esmatähtis on siiski pill, mida mängid. Vahel mängin kirikus täiesti akustiliselt. Ma tahan, et muusika kõlaks huvitavalt, mõnikord ka veidralt, tekiks erinevad helimaastikud. Teised muusikud minu praeguses ansambelis mängivad täiesti akustiliselt. Olen ainuke, kes kasutab elektroonikat, ja loon sellega huvitava kontrasti.

Mis on teie muusikas olulisem, kas india või ungari mõju?

Raske öelda. Ungari mõjutused on alati olemas olnud, võib-olla Béla Bartóki pärast. Ma ei ole kunagi mänginud traditsioonilist ungari rahvamuusikat. India muusika huvitab mind just rohkem puhtal kujul, kuid ütleksin, et ungari mõju on isegi siis olemas, kui mängin india meloodiat. Kuna veetsin Indias peaaegu üheksa aastat, ei suuda ma otsustada. Mõlemad on olulised. Tegelikult ma isegi ei mõtle sellele, kust üks või teine element pärineb, mängin seda, mis tuleb loomulikult.

Miks teid india muusika huvitama hakkas?

Ülikoolis oli meil 1980ndate algul suurepärase muusikaajaloo õpetaja. Õppisime tundide kaupa erinevate kultuuride muusikat ja siis kuulsingi india muusikat, ilmselt Ravi Shankarit. Ma ei tea, miks, aga ma lihtsalt armusin sellesse helisse, eriti tollesse pühasse mediteerivasse õhustikku. Samal ajal tekkis huvi ka hinduismi ja budismi vastu. India kultuur on nii sügav, et selle õppimine võib jätkuda aastakümneid.

Kas india muusika pakub piisavalt väljakutseid?

India muusika on iseenesest üksainus hiiglaslik väljakutse, sellepärast veetsingi seal nii palju aastaid. Tegelikult võiksin seal endiselt olla ja ikka veel õppida. Nagu india gurud ja õpetlased ütlevad, et ühest elust ei piisa. Võib-olla saangi järgmises elus jätkata selle meeletu muusika ja kultuuri vallutamist. Välismaalasena on muidugi raske kogu tunnetust ja tagamaid tabada.

Mille põhjal valite pille oma koosseisu?

Kui ma sellele kvartetile kuus aastat tagasi aluse panin, oli meil tegelikult ka kitarrist, kes mängis nii akustilist kui elektrikitarr. Valik on instinktiivne. Esmalt peab tege mist olema muidugi professionaaliga, kes suudab täita ka bassifunktsiooni, sest minu bändis bass puudub, ehkki kui me nüüd koju läheme, hakkame küll salvestama uut albumit koos bassimängijaga. Ma ei vali tegelikult teadlikult pille. Kui näen sobivat muusikut, siis polegi pill nii oluline.

Löökriistad on teie koosseisus väga olulised. Kust kõik need huvitavad instrumendid pärit on?

Kõikjal maailmast. Meie löökriistamängija oli algul väga kodus ladinaameerika muusikas, kuid ta läks edasi, õppis natuke india muusikat, näiteks tablasid. Kontserdil on pille aga veelgi rohkem. Meil on tõeliselt ilusa kõlaga puidust kast, mis on Aafrika päritolu. Muidugi on kõige huvitavam UFO moodi metallist asi, mille on valmistanud üks mees Šveitsist. Algselt valmistas ta tavalisi trumme, aga pannud kaks trummi kokku, tekkis midagi uut. Haamriga sinna väikseid mõlke sisse tagudes avastas ta, et seda saab väga huvitavalt häälestada. Löökriistade maailm on lõputu, valida võib tuhandete ja tuhandete instrumentide hulgast.

Millised on teie tulevikuplaanid?

Ma ei taha väga palju ette mõelda. Üritan keskenduda sellele turneele ja järgmisele kontserdile. Nagu ütlesin, niipea kui me koju jõuame, hakkame studios uut albumit salvestama. Me ei ole juba viis aastat midagi välja andnud. Üritan anda endast parima. Ma elan muusika nimel.

Projekt "Mirrorworld" KUMUS.
FOTOD LEMBIT MICHELSON

Hando Nahkur – Bostonist Mehhiko, Šveitsi ja Itaaliani

PRIIT KUUSK
muusikateadlane

Juba viiendat aastat USAs õppiv ja tegutsev pianist Hando Nahkur (25) on enda täiendamise kõrval agaralt kontserdielus osalenud, esinedes soolokavadega ning muudel kontsertidel nii Põhja-Ameerikas kui ka Euroopas. Praegu alustas ta teist õppeaastat Bostoni New England Conservatorys (NEC), professoriks nimekas Gabriel Chodos.

Kas ja kuidas erineb õpetamine ja muusikaelu Bostonis, su eelmise kooli, New Havenis asuva Yale'i Ülikooli omast?

Yale'i Ülikooli muusikaosakond New Havenis oma viieteist tuhande üliõpilasega on ülikooli üks osa, aga Bostoni kui USA suurima ülikoolilinna (seal on ligi kümme suurt ülikooli!) New Englandi Konservatooriumis on olemas kõik muusikasuunad, ja ta on riigi vanim iseseisev konservatoorium, millel ka oma saal, mainekas Jordan Hall.

Boston on suur muusikaelu keskus, Symphony Hallis resideerib kuulus Boston Symphony Orchestra, kust mu hiljutised suuremad elamused on Beethoveni Neljas klaverikontsert Daniel Barenboimiga (juhatab peadirigent James Levine) ning Jevgeni Kissini sooloõhtu.

Ise olen esinenud kooli iga-aastase kohustusliku sooloõhtu kõrval veel Bostoni lähistel Waylandis, New Hampshire'is Hanoveris ja mujal. Bostonis konservatooriumis mängitud teoseid võis kuulda ka Tallinnas festivalil "Klaver 2006". Kuidas niisugused esinemised tulevad? Keegi kuuleb mind mõnel kontserdil ja siis kutsub. Nii sain mängida ühena viiest pianistist (kutsutuid oli USAst, Lõuna-Aafrikast, Mehhikost) alles teist korda korraldatud klaverifestivalil Mehhikos Reynosas, mida korraldab vaid 24-aastane pianist José Luis Hernandez Estrada. Seal osales ka 2006. aastal Gina Bachaueri konkursi võitnud ameerik-

Praegu Bostonis õppiv Hando Nahkur osaleb aktiivselt Ameerika muusikaelus.
FOTO KAUPU KIKKAS

lane Stephen Beus. Minu soolokavas 2. juulil olid Elleri "Kodumaine viis", Haydni Sonata Hob XVI: 52, Chopini Skertso E-duur ja valik prelüüde, Schumanni Allegro h-moll, "Pühendus" Liszti seades ja Liszti "Hispaania rapsöödia". Reynosa festival oli

väga vaimne ja hästi korraldatud ning harjutamiseks oli isegi mu hotellituppa toodud klaver!

Minu repertuaaris on Ameerika aastail toimunud muutus Schuberti suunas, keda olen avastama hakanud nii Yale'is kui ka

Bostonis. Mu euroopa kooliga fantastilise professori Gabriel Chodose (ta on lõpetanud Viini Muusikaakadeemia ja peab end Artur Schnabeli koolkonda kuuluvaks) tähelepanu keskpunktis on väga detailselt Schubert, Beethoven ja saksa romantikud. Näiteks andis ta New Englandi Konservatooriumis avaliku seminari läinud õppeaastal Beethoveni Hammerklavier-sonaadist (ja esitas selle) ning nüüd novembris teeb sama Schuberti kolmest viimasest sonaadist, neid seejärel ka ette kandes. Tema põhimõtteks on see, et pole tähtis, kas üht klaveriteost on juba sadu või tuhandeid kordi esitatud ja kuulud – igal artistil on alati võimalus läbi iseenda äratada teos ellu uuel ja kordumatul moel... Käin professori juures tunnis kord nädalas, aga ta on mind sellegi suhteliselt lühikese aja jooksul muusikaliselt tohutult arendanud. Peale selle on mul New Englandi Konservatooriumis veel muidki loenguid kuni kreeka mütoloogia ja võõrkeelteni. Tuleb ette ka väga põnevaid kohtumisi: Yale'i aegade ülivapustava kohtumise järel Van Cliburniga Fort Worthis nüüd Aspenis näiteks USA asepresidendi Al Gore'iga.

Osalemine festivalidel ja konkurssidel nõuab aga endist viisi traditsioonilist repertuaari. Sellepärast on mul vähem aega ja ka võimalusi olnud eesti muusikat mängida. Siiski olen oma kavades esitanud Pärdi sonatiine, Sisaski "Tähistaeva tsükli", Elleriit, ja loodan end selles osas peatselt "parandada", kui 2008. aasta kevadeks on käes ka magistrikraad Yale'i ning Bostoni baasil. Hetkel olen Yale'ist saanud "Certificate in Performance'i" omanik. Yale'is olid professor Boris Bermani juhendamisel tähelepanu all veel Ravel, Mozart ning Bostonis Chopin (eriti ekspromptid), aga veebruaris 2008 on New Englandi Konservatoorium valinud mind osalema ka Olivier Messiaeni muusikale pühendatud suurele tähtpäevakontserdile, millest saab minu debüüt Jordan Hallis.

Nüüd oled teinud debüüdi ka Ameerika võib-olla kuulsaimal, Aspeni festivalil, mängisid Šveitsis St. Moritzis ja Itaalias Trevisos.

Konkureerisin tõepoolest rohkem kui poolesaja muusiku hulgas Colorados toimuva Aspeni festivali noortesarja ühendkontserdile (*Spotlight Recital*) 18. juulil. Mind valiti viie parema hulka ning sain

seal kava alustuseks mängida taas Liszti "Hispaania rapsoodiat". *Spotlight Recital*eid on festivalil mitu, kuhu kandideerivad noored kõigist viiekümnest USA osariigist ja rohkem kui neljakümnel maalt. Esinemine Aspenis oli küll mu tippunistuse täitumine – sain ju ennast tutvustada festivali suurimale ja teadlikumale publikule! Pidustuste kunstiline juht on tuntud dirigent David Zinman, mulle oli see esinemine aga ka debüüdiks kuulsas Harris Concert Hallis. Samal õhtul, pärast meie kava andis festivalil soolokontserdi Leon Fleisher. Osalesin Aspenis ka meistrkursustel (neid tehakse kahe kuu jooksul seal väga suure mahuga) professor Chodose käe all, kes on festivalil ja kursuste professorina kaasa teinud juba 1987. aastast ja astus siin ka tänavu üles solistina.

Septembri esimese nädala veetsin St. Moritzis, kus olen alates 1999. aastast käinud kolmel korral. 2002. aastal olin sinna kutsutud kui *Artist in Residence*, mis tähendas paljude kontsertide andmist Lõuna-Šveitsis kuu aja jooksul. Muusikapäevi ja kursust korraldab endine Zürichi konservatooriumi professor Hans Schicker, meid oli seal seitse pianisti. Kõik meistrkursusel osalejad on professori kutsutud, seekord noored kunstnikud Saksamaalt, Venemaalt, Šveitsist, Lätist ja mina Eestist, kes said maestro Schickeri käe all mõned tunnid (tunnid ise on avalikud) ning seejärel esinesime koos ka kursuse lõppkontserdil. Mina mängisin siin Haydnit, Schumanni ja Liszti, aga kokku oli meie töörepertuaar üsna avar, Mozartist-Beethovenist-Chopinist Skrjabin ja Prokofjevini, edasi kuni Stravinski, Barkauskase ja Kalniņšini.

Šveitsist sõitsin Trevisosse ja viibisin seal 8.–18. septembrini 2002. aastal Città di Treviso konkursil võidetud kolmanda preemia laureaadina. Mul oli Trevisos kaks soolokontserti, üks neist heategev. Kava oli korraldajate soovil umbes samasugune, nagu kõlas Mehhikos.

Sain omal kulul välja anda ka oma esimese CD. Sellel on Mozarti Sonaat KV 333, Chopini etüüd op 10 nr 12, Schuberti Impromptu Ges-duur op 90, Schuberti–Liszti "Auf dem Wasser zu Singen", Liszti Sonaat h-moll (võte festivalilt "Klaver 2006") ning mu enda seade populaarsest laulust "My Way" (Claude François/Jacques Revaux). Praegu saab plaati osta vaid minu kontsertidel.

Võib-olla kõlab see pisut trafaretselt, aga mu peamine eesmärk on saada kogu aeg paremaks ja paremaks muusikuks igas mõttes. Õppida on veel palju...

Hando Nahkuri virtuoosne, suur pianism äratas juba laiemat tähelepanu. Mehhiko kontserdi kohta ilmunud arvestustes on öeldud: "Reynosat külastas nüüd Eesti Liszt..." Trevisos Handost loo kirjutanud ajakirjanik sõnanud talle, et käinud kaksikümend viis aastat tagasi kuulamas Arturo Benedetti Michelangeli kontserti Veneetsias ja et Hando nüüdne sooloõhtu meenutanud talle Michelangeli toonast kontserti...

See on üks suurimaid komplimente, mida elus saanud olen, ja see pidi ka sealses lehes ilmuma! Trevisos toimunud kontserdid olid mõlemad välja müüdnud, kõik soovijad ei saanud uksest sisse. Kontserdid läksid suure menuga, pärast toimus vastuvõtt ja bankett Treviso linna tänavatel, mis oli minule esimene selline uskumatult eriline kogemus!

Eesmärk on saada kogu aeg paremaks muusikuks.
FOTO ERAKOGUST

“Jõulujazz” lööb taas särama

ANNE ERM

“Jõulujazzi” korraldaja

Jazzkaare noorem õde “Jõulujazz” toimub tänavu kaheteistkümnendat korda. See on teistmoodi festival kui kevadine “Jazzkaar” – rahulik, mõtlik, eelistades kontserdipaikadena kirikuid ja hubaseid saale. Ja ka inimhäält, seda kõige õrnamat instrumenti, mis hellitab-hällitab lummas kuulajaid kõige rohkem. Festivali kindel tava on, et alati esineb mõni tore vokaalansambel ning neid on läbi aastate olnud erinevaid, Hilliard Ensemble’ist Take’ini. Sedapuhku kõlavad Kaarli kiriku võlvide all laulud populaarselt ja teene-

kalt Lõuna-Aafrika kollektiivilt Ladysmith Black Mambazo.

Ansambli asutas seitsmekümnendatel Joseph Shabalala, kes laulis Durbani linnas tehases töötades mitmes kohalikus ansambelis ja pani aluse Ladysmith Black Mambazole. Ansambli juured on traditsioonilises aafrika muusikas, mida kutsutakse “isicathamiya” (ehk “Is-Cot-A-Me-Ya”). Stiil sündis Lõuna-Aafrika kaevandusaulates, kus mustanahalised töölised elasid kodust kaugel ja äärmises viletsuses. Et ainsa vaba päeva hommikuti veidi meelt lahutada,

hakkasid nad laulma. Cothoza Mfana – “kikivarvul mehed”, nagu nad end kutsusid, püüdsid laulda ja tantsida vaikselt, et mitte äratada laagri valvureid. Kodukohta naastes võtsid mehed need laulud kaasa. Paljudes kogukondades hakati peagi korraldama võistulaulmist, millest kujunesid väga põnevad ja oodatud sündmused. Ka Josephi pereleikmetest ja sugulastest loodud ansambel osales tihti võistulaulmisel – esialgu kodukohas, siis üleriigilistel võistlustel – ning tuli alati võitjaks. Ladysmith on ansambli liikmete kodulinna nimi, “black” vii-

Veteranansambel Ladysmith Black Mambazo.

Soome soulimees Tuomo.
FOTOD INTERNETIST

tab farmi kõige tugevamatele mustadele hädadele, zulukeelne sõna "mambazo" tähendab aga kirvest ning osutab ansambli võimele "maha raiuda" kõik võistlejad. LBM on omas vallas jätkuvalt Lõuna-Aafrika populaarseim kollektiiv ning ka president Nelson Mandela lemmik, sestap on gruppi kutsutud esinema paljudele riiklikele esindusüritustele.

Rohkem kui kakskümmend aastat tagasi, kui Paul Simonil tekkis idee teha album aafrika muusikast, kohtas ta Joseph Shabalalat ja nii jõudsid mõned LBMile loodud laulud ka albumile "Graceland". Sellest ajast peale on ansambel pidevalt mööda maailma tiirutanud, ilmunud on ligi nelikümmend albumit, grupp on võitnud kaks Grammyt ning on kandideerinud sellele mainekale plaadiauhinnale veel kümme korda. Aja jooksul on ansambel oma kava täiendanud ka spirituaalidega ning laulnud isegi poplugusid, mugandades seda kõike omas stiilis. LBMi firmamärk on kõla ja harmoonia, lihtne ja armas muusika.

Peter Eldrige on varem "Jõulujazzil" esinenud ansambli New York Voices ridades. Praeguseks on kõik neliku liikmed

edendanud ka soolokarjääri. Eldrige on oma nime all salvestanud kolm albumit, aeg-ajalt esineb ta soolokontsertidega, kirjutab pop- ja jazzlaule. Läänud aastal tuuritas ta selliste staaridega nagu Kurt Elling, Jon Hendricks ja Mark Murphy, olles kontserdikavas "Four Brothers" üks "neljast vennast". Eldridge on ka hinnatud vokaalpedagoog New Yorgi Manhattani School of Music'us. Mõned ta õpilased, näiteks Jane Monheit, on jõudnud ka suurtele lavadele.

Imeline energia vallandub gregooriuse laulu ansambli Vox Clamantis ja tuneesia laulja-udimängija Dhafer Youssefi koosmuusitseerimisel. Nende kevadised kontserdid Inglismaal kavaga "Sacred Voices" olid väga menüü, nüüd saavad sümbioosi vanast muusikast, tuneesia ornamentaalistest improviseerimisest ja jazzist nautida ka Eesti muusikasõbrad. Dhafer ja Jaan-Eik Tulve kohtusid 2005. aastal "Jazzkaarel". Ühel vabal õhtul põikas tuneeslane Niguliste kirkusse, kus kuulis ansambli Vox Clamantis laulu. Sellest juhuslikust kohtumisest alguse saanud koostöö kannab juba esimesi imelisi vilju. Meie lauljad on omandanud ühteist Dhaferi vokaalimprovisatsiooni võlu-

laekast, samas on muusikute ühine eesmärk ajatu ülemlaul, mis tõstab kuulaja kõrgemale maistest askeldustest-sekeldustest. Dhaferi erilise ulatusega hää, mida ta kasutab virtuoosselt igas registris, vapustab esmakordselt kuulamisel. Ta on väga avatud, ammutades endasse pidevalt uut, ilmselt seepärast on ta esinenud nii erinevate partneritega nagu Paolo Fresu, Markus Stockhausen, Renaud Garcia-Fons, Will Calhoun, Doug Wimbish, Nils Petter Møller, Eivind Aarset, Bugge Wesseltoft, Jon Hassell jt. 2006. aastal pälvis Youssef BBC maailmamuusika auhinna ja 2007. aastal fondi Realise Live auhinna, mis toetab erakordseid muusikaprojekte. Üks neist ongi "Sacred Voices".

Niguliste kirik on tuntud oma iseäraliku pika kaja poolest. Rootslaste Anomie Orchestra (Daniel Carlsson ja Erik Söderlind kitarri ja saksofonil) sobib oma meeloodiliselt kulgeva muusikaga nende aaväärsete võlvide alla imehästi. Analooitse koosseisuga rootslaste Winduo andis mõni aasta tagasi välja heliplaadi, mis salvestati just Nigulistes, festivalil "Jõulujazz".

Muusikasõpradel on asja ka Lillepaviljoni, kus saab klubilikus atmosfääris kuulata soome laulja-klahvpillimängija Tuomo bändi. Noormees üllatas suvel souliplaadiga "My Thing", mille kujundirikas ja meeldejääv muusika on pälvinud kiidusõnu nii Soomes kui kaugemal.

"Jõulujazzi" traditsiooniks on heategevuskontsert "Aita alustada elu" Tallinna Pelgulinna sünnitusmaja toetuseks, esinejaiks mitmes vanuserühmas Eesti Raadio laululapsed Kadri Hundi juhatusel ning solistid Hedvig Hanson ja James Werts. Veel esinevad "Jõulujazzil" Joni Mitchellile pühendatud kavaga Liisi Koikson ja Siim Aimala ansambel; olemise-elamise mõtet otsivad oma kavas "Jäljed" Siiri Sisask ja Kristjan Randalu kvartett. Vaikselt ja looduslähedalt musitseerib Üsna Vaikne Duo (Tuule Kann ja Jaak Sooäär) ning Johanson & Vennad uurivad oma kontserdil inimestele südamelähedasi maa ja ilma asju. Ansambel Willane Bluus koos Kaire Vilgatsi ja Riho Sibulaga aga kinnitab, et ka eesti bluus võib maailma mastaabis põnevust pakkuda. Kaks viimati nimetatud kontserti kannab üle Euroopa Ringhäälingute Liit EBU ja nii saavad "Jõulujazzist" osa paljude Euroopa maade kuulajad.

Eesti klaveriehituse isast Ernst Hiisist

Meistri 135. sünniaastapäevaks

ALO PÖLDMÄE

TMMi muusikaosakonna juhataja

Eestit võib julgelt pidada oluliseks klaveriehituse maaks, sest siin on 228 aasta jooksul valmistatud vähemalt 64 erinevat klaverit. See arv pole sugugi lõplik, sest andmeid tegutsenud meistrite ja nende töökodade kohta tuleb järjest juurde. Esimesed teada olevad klaverid valmistas Tallinnas 1779. aastal Johann Friedrich Gräbner.

Olgu erinevaid klavereid Eestis palju tahes, meie klaveriehituse isa ja klaveriehituse sümbol on olnud ja on Ernst Hiis. Hiis alustas klaveriehitusega 1903. aastal Peterburis, jätkas oma töökodades Tartus ja Tallinnas. Kuni tänaseni toodetakse Tallinna Klaverivabrikus kabinet- ja kontsertklaverit Estonia, pilli, mille loojaks on Ernst Hiis. Estonia on Eestile kuulsust toonud alates 1951. aastast. Paljudes maades tuntakse Eestit just selle pilli nime kaudu.

Ernst Hiis sündis Tartumaal Luunjas, kus ta isa Andres oli tuule- ja vesiveskite ehitaja. Isa ehitas veski ka Luunjasse ning töötas seal veskimeistrina. Kokkupuude klaveriehitusega algas Tartus, Robert Rathke töökojas, kuhu 14-aastane poiss (tolleaegse nimega Ernst Ihse) tuli õpipoisiks. Rathke oli väga tunnustatud klaverimeister, kes asus Eestisse Königsbergist. Tema ehitatud kabinetklaverid on kasutusel tänapäevalgi. Hiis õppis Rathke juures viis aastat ja sai 1891. aastal temalt meistripaberid. Veel samal aastal siirdus ta Peterburi.

Peterburi oli sel ajal maailma mastaabis klaverivalmistamise linn. Siin tegutsesid kõrgkvaliteetseid klavereid tootvad firmad, nagu Becker, Schröder, Vennad Diederichs, Wegener, Rönisch, Zimmermann, Wirth,

Lichtenthal ja paljud teised. Mõned neist konkureerisid maailma tippfirmade Bechsteini, Blüthneri ja Steinwayga. Hiis puutus mitmete firmadega otseselt kokku klaverimeistri, häälestaja, osaniku ja konsultandina, mingi aja isegi juhatajana. Tema tegevuse algusaastad Peterburis möödusid õukonna klaverivabrikus Lichtenthal, kus peameistriks oli Hiisi emapoolne onu. Mitu aastat oli Hiis seotud ka vana tuttavaga Tartu päevilt Robert Rathkega, kes pärast Tartus asuva vabriku mahapõlemist asutas vabriku Peterburis. Ka Venemaa suurimas klaverifirmas Becker oli Hiis teatud aja tegev.

Oma tee algus

1903. aastal avas Hiis Peterburis oma klaveritöökoja. Müüki ilmusid pianinod nimega E. A. Ihse. Need olid kõrge kvaliteediga pillid ja Hiis müüs neid mitmele poole. Näiteks Fjodor Šaljapinil oli kasutusel koguni kaks Hiisi pianinot. Tootmine kestis 1915. aastani, siis müüs Hiis vabriku siseseseade firmale Vennad R. & A. Diederichs ning asus samasse firmasse peameistriks ja konstruktoriks. Peterburis ei saavutanud Hiis edu mitte ainult klaverimeistriks, vaid ka klaverihäälestajana. Ta töötas häälestajana J. H. Zimmermanni muusikaäris, häälestas Maria teatri pille, tema hoolle all olid Rubinsteini, Šaljapini ja Rahmaninovi klaverid. 1912. aastal viibis Hiis Hamburgis, kus täiendas oma teadmisi Steinway klaverivabrikus. Hiisi suhtlusring Peterburis oli väga lai. Üheks ustavamaks sõbraks sai tuntud pianist Aleksander Siloti, Liszti õpilane, Rahmaninovi õepoeg. Siitkaudu tulenes tihe suhtlus ka Rahma-

Ernst Hiis omaloodud klaveriga, Eestile kuulsust toonud Estoniaga.

FOTO TMMI ARHIIVIST

ninoviga. Tänu Silotile suhtles Hiis sageli ka Peterburis kontserte andvate kuulsustega, nagu viiuldaja Eugène Ysaye, dirigendid Arthur Nikisch ja Georg Schneevoigt ning tšellist Pablo Casals. Sagedane kontakt oli Hiisil Fjodor Šaljapiniga. Šaljapin tellis Hiisilt pianino, mille Hiis pidi ümber ehitama klavessiiniks, vähemalt pillist pidi tulema klavessiinilaadne hääle. Šaljapin vajas sellist pilli Maria teatri klassikaliste ooperite reitsitatiivide saateks.

Pärast oktoobrirevolutsiooni, veel enne Eestisse sõitu kutsuti Hiis Rahmaninovi ja Siloti soovitusel Diederichsi klaverifirma juhatajaks. See firma ei olnud veel natsionaliseeritud, ta pidi täitma koolidele mõeldud tellimust ja seda asuski Hiis täitma. 1918. aastal opteerus Hiis Eestisse, tulekut korraldas Saksa saatkond. Uus ühiskonnakord lubas Hiisil Eestisse kaasa võtta vaid pesu. Peterburisse jäi maha kuuetuuline korter ja panka 15 000 kuldrubla.

Algus Eesti Vabariigis

Eesti Vabariik alustas oma klaveritööstusega aeglaselt, aga see-eest võimsalt. Kuna Peterburis likvideeriti praktiliselt kõik klaveritööstused ja paljud sealsed töötajad pärinesid Eestist, siis Eesti lausa ujutati üle koju tagasi tulnud kõrge kvalifikatsiooniga klaverimeistritega. Umbes nelikümne klaveriehitajat leidsid peatselt erialast tööd Tartu ja Tallinna uutes klaveritöökodades.

Eestis tuli Hiisil alustada otsast peale. Algul töötas ta Tartus Moori mööblivabrikus (1919 – 1922). Viie osanikuga asutas Hiis aktsiaseltsi Astron. Klaveritootmine

algas 1923. aasta 1. jaanuaril. Hiisist sai vabriku tehniline direktor ja uute klaverimudelite väljatootaja. Veel samal aastal esineti kuue piamiinoga kaubandus-tööstusnäitusel. Varsti lahkus Hiis Astronist ja hakkas 1926. aastast taas Tartus tootma piamiinosid E. A. Ihse. 1929 kolis Hiis oma töökojaga Tallinna ja jätkas alustatud tööd. Klaverite turustamisel naaberriikidesse tulid kasuks Hiisi Peterburi-aegsed sidemed. Nii telliti klavereid Riiga sealse J. Zimmermanni firma kaudu ja Soome Siloti firma kaudu. 1934. aastal läks suur partii pille Süüriasse, Palestiinasse ja Egiptusesse. Aastaks 1938 tootis Hiis kahte tüüpi tiibklavereid, kahte tüüpi kontsertpianiinosid ja kahte tüüpi väikesemõdulisi piamiinosid.

Saksa okupatsiooni ajal keelati Hiisil mingil põhjusel oma nime all toota. Siis ilmusid mitmed pillid vana tuttava Peterburi-aegse nimega J. Becker. Malmraamilt võib aga ikka leida õige meistri nime – IHSE. Üks selline omapärane pill on nüüd olemas Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumi püsiekspositsioonis, see kuulus oboemängijale Herman Talmrele.

Tallinna pommitamise ajal 1944. aastal põles Hiisi klaveritööstus maha. Üks suur etapp Eesti klaveriehituse ajaloost oli lõppenud.

Tallinna Klaverivabrik ja Estonia

Nõukogude võim ja laastav sõda tegid lõpu Eesti klaveritööstusele. Hiisil jätkus nii palju julgust ja missioonitunnet, et ta hakkas klaveritööstust pisitasa taastama. Oma esimese tellimuse, Raadiokomiteele mõeldud kontsertklaveri valmistas Hiis praktiliselt üksi oma väikeses töökojas, aukude puurimisel ja detailide liimimisel abiks vaid abikaasa. Töö klaveriga kestis neli aastat. Muusikute komisjon eesotsas pianist Emil Gilelsiga andis pillile kõrge hinnangu. Mõned kuud hiljem esines pillil Svjatoslav Richter ja oli vaimustuses. Praegu kuulub klaver Muusikamuuseumile ja ootab restaureerimist.

Kohe sai Hiis veel mitu tellimust. Üks oli kontsertklaver Estonia teatrile, teine piamiino, mõeldud kingituseks Stalini 70. sünnipäevaks. Estoniale mõeldud klaveri kaanel on pilli nimeks IHSE, selline meistri nime panemine pillile on nõukogude aja kohta lausa ebaharilik. Stalinile mõeldud piamiinol on küljel asuval kullatud plaadile graveeritud: "Suurele Stalinile eesti rahvalt seitsmekümnendaks sünnipäevaks. 21.12.1949".

Estoniale mõeldud klaver täitis oma rolli 1970. aastani, siis läks see oksjoni korras sõjaväeosas Vilsandi saarele. Praegu asub ta Vilsandi rahvusparki keskuses ja on kasutusel kontsertpillina. Mängisin sellel klaveril mõni aasta tagasi. Pill on heas korras.

Kõik need käsitsi tehtud pillid olid eelmäng järgnevale, kui 1950. aastal tuli Ministrite Nõukogu määrus puutööstuse "Rahva Mööbel" baasil Tallinna Klaverivabriku asutamise kohta. Ainsana Nõukogude Liidus hakati tootma kontsertklavereid ja klaveri nimeks sai Estonia. Vabriku peainseneriks-konstruktoriks kutsuti Ernst Hiis. 1951. aastal valmisidki esimesed kontsertpillid. Sama aasta juulis oli koos hindamiskomisjon ja sellest hetkest algas Estonia klaveri võidukäik üle maailma. Tuntuse ja kuulsuse toetuspunktide vallutamine kestab tänini. Au tänastelegi tegijatele, kes turumajanduse karmides oludes on suutnud ellu jääda ja Estonia klaveri kuulsust veelgi suurendada. Kõige selle kuulsuse alguse taga on aga olnud eesti klaveriehituse *grand old man* Ernst Hiis.

Otsa kooli ühisprojekt "Põhjala helid"

Tallinna Georg Otsa nimelise Muusikakooli klaveriosakond alustas õppeaastat huvitava projektiga. Mõne aasta tagused sõprusidemeid Helsingi konservatooriumiga uuendati taas ühiskontsertidega "Põhjala helid" Helsingi konservatooriumis ning Tallinna raekojas. Kontsertide teemaks oli valitud soome ja eesti klaverimuusika. Soome õpilaste kavades oli valik tehtud valdavalt soome muusika 20–30ndatest aastatest. Kõlas Selim Palmgreni, Ilmari Hannikaineni, Erkki Melartini, Aarre Merikanto looming. Tänapäevasemat muusikastiili esindas Einojuhani Rautavaara pala "Tertsid". Soome õpilaste juhendajateks olid Helsingi konservatooriumi õppejõud Anne Kuusanmäki, Matti Oksala ja Heiki Pellinen. Eesti õpilaste kava raskuspunkt langes eesti muusika 70–80–90ndatele aastatele. Kõlasid Ester Mägi, Erkki-Sven Tüüri, Raimo Kangro ja Lepo Sumera teosed, aga ka Elleri ja Saare palad varasematest aastakümnetest. Kava uusim teos oli "Ae, vihma vikerkaared" Tõnu Kõrvitsa 2006. aastal loodud tsüklist "Thule pillid". Eesti õpilaste juhendajateks olid Otsa kooli õpetajad Ülle Sisa, Lembit Orgse, Inga Arro, Piret Väinmaa, Ralf Taal ja Ja Rimmel.

Kontserdijärgsel koosviibimisel meenutas Georg Otsa nimelise Tallinna Muusikakooli direktor Arne Saluveer, et soome-eesti kultuurikontaktid on kestnud juba üle saja aasta, ja rõhutas, et sellised kontaktid muusikaõppeasutuste vahel on väga olulised elustamiseks ja viimaks edasi muusikaõpet ja hoidmaks alal vaimseid väärtusi.

Ja Rimmel

Otsa kooli õpilased ja õpetajad Sibeliuse ausamba taustal.

FOTO PIRET VÄINMAA

Eesti Muusika- nõukogu preemiad 2007

EMNi interpretatsiooni-
preemia laureaat Aile
Asszonyi.

FOTO ERAKOGUST

Eesti Muusikanõukogu, mis katusorganisatsioonina ühendab Eestis tegutsevaid muusikainstituutsioone, annab kuendat aastat välja muusikapreemiaid tunnustamaks eesti muusikuid või muusika-instituutsioone.

Käesoleval aastal anti välja kolm preemiat à 50 000 krooni: heliloomingu preemia, mida toetab Eesti Autorite Ühing, interpretatsioonipreemia, mida toetab AS Merko Ehitus, ja muusikaelu tege-lase preemia, mida toetab Kultuurkapitali heli-kunsti sihtkapital.

Heliloomingu preemia pälvis Tõnu Kõrvits värvika panuse eest eesti orkestrimuusikasse, in-terpretatsioonipreemia sai Aile Asszonyi vokaalse meisterlikkuse ja säravate rollide eest ning pree-mia muusikaelu jaoks olulise ja väljapaistva tege-vuse eest läks muusikateadlasele Jaan Rossile epohhi loovate muusikaraamatute ja teenete eest eesti muusikateaduse viimisel rahvusvahelisele areenile.

Heliloomingu preemia laureaat Tõnu Kõrvits
laulupeorahva keskel oma teost kuulamas.

FOTO SCANPIX

Kontserdisari "Pianissimo" toob Tartusse isikupäraseid pianiste

Sel hooajal toob Tartu muusikapilti vaheldust uus kontserdisari "Pianissimo". Oktoobrist maini pakutakse publikule noorte väljapaistvate pianistide esituses kõrgetasemelist klaverimuusikat. Projekti eestvedaja, pianist Tanel Joametsa avakontserdil 8. oktoobril kõlas Schuberti ja Rahmaninovi muusika. Edaspidi esinevad ukraina pianist Juri Kot, klaveriduo Ebe Müntel-Jorma Toots ja Irina Zakharenkova Eestist, Peeter Laul Sankt-Peterburist, Stanislav Hegai Kasahstanist ja Eesti-Soome klaverikvintett koosseisus Tanel Joamets, Lasse Joamets, Liis Joamets, Jussi Tuhkanen ja Lauri Angervo.

Kommenteerib **Tanel Joamets:**

Mis ajendas sind sellist kontsertide sarja korraldama?

Lisaks oma kontserdiplaanidele oli mul ammune tahtmine kutsuda Tartusse Peeter Laul ja veel tahtsin publikule tutvustada meie noort Tartu klaveriduo. Et asjal oleks jumet, kutsusin veel mõned pianistid ja viimasena lülitus juurde kammerprojekt kvintetiga.

Kavatsed sa siia sarja ka edaspidi kammermuusikat lülitada?

Miks mitte. Pealkiri "Pianissimo" võimaldab nii mõndagi!

Kuidas sa kogu seda üritust vead?

Tartu linna ja Kultuurkapitali toetusel. Mis mu enda kontsertidesse puutub, siis ma ei saa öelda, et riiklikud struktuurid neid piisavalt sagedasti ette võtaksid. Paratamatult on tulnud ise korraldada, nüüd on siis asi kasvanud kontserdisar-jaks. Usun, et niiviisi on mu tegevusel rohkem kõlapinda. Muidugi võiks teha ka festivali, aga leian, et kogu hooaja peale jaotatuna on üritus kuulajasõbralik-um. Minu arvates on meil tõelistest, tõsistest kavadest suur puudus, eriti Tartus. Millegipärast teised kontserdikorraldajad arvavad, et tartlane tahab ai-nult meelelahutust.

Kas neid pianiste, kes siin esinevad, on võimalik ka mingi ühise nimetaja alla panna? Kuidas sa valiku tegid?

Ma olen neid kõiki varem kuulnud. Nad on mulle lähedased, huvitavad, peene kõrvaga, muusikast lähtuvad. Põnevad isiksused.

Mis on sinu jaoks oluline ühes pianistis? Mis teeb ta sinu arvates eriliseks?

Mida rohkem pianist suudab panna sind unustama, et klaver on löökpill, seda hinnatavam ta on. Kui ta suudab panna klaveri hingama, laulma, lendama. Selline illusioon ei teki niisama, vaja on suurt meisterlikkust, et lisaks sõrme-ja ajutööle toimuks virtuoosne hingekeelte helistamine. On pianiste, keda kuu-lates mõtled, näe kuidas ta vajutab iga klahvi – selliseid ma siia sarja ei kutsu-nud.

Ilmselt tahad jätkata?

Vaatan, kuidas publik sarja vastu võtab. Avakontserdil oli küll rekordarv kuula-jaid. Kindlasti ma jätkan korraldamist, see ei ole mulle üldse ebameeldiv tege-vus. Ja Tartus olen ma üsna hästi õppinud aru saama, kuidas info liigub, kuidas publikuni jõuda.

Kas kontserdipaigaks jääb ikka ülikooli aula?

Tartus on haruldaselt palju toredaid esinemiskohti, aga aula on kuninglik saal. Mõnd paneb päris imestama, et kammerkontserte vahel ka kusagil mujal tehak-se. Aula on paik, kus kõlaimed muutuvad kujutlusest reaalsuseks ja vastupidi.

Jääme ootama ilusaid elamusid!

Pille Taniloo
pianist, pedagoog

Laulupidude väärikas ajalugu väärilis oma muuseumi

MALLE ELVET
ajakirjanik

Tartu Jaama tänaval sammuja jääb lummatult seisma, kui näeb metamorfoosi, mille on läbi teinud üleelmise sajandi esimesel poolel ehitatud aadlielamu ja aed, mis on meie rahvus-teatri häll. Selles majas Jaama tänav 14, kust juhiti ka esimest üldlaulupidu Tartus, avas 19. oktoobril pidulikult ukse uus laulupeomuuseum. Maja avamisel nägid külalised rootsi lavastaja Finn Poulseni lavastatud lasteetendust "Romeo ja Signe". "Kus mujal kui Tartus, mis laulupidude häll, peaks olema laulupidude ajalugu talletav muuseum," lausus toonane koorijuhist Tartu linnaeape Laine Jänes, kui ehitusfirma Eviko alustas talvel vana teatrihoone renoveerimist.

Selles majas tegutses 1870. aastast esimene eesti selts ja 1865. aastal asutati Johann Woldemar Jannseni eestvedamisel laulumänguselts Vanemuine. 1870. aastal etendati samas majas Koidula "Saaremaa onupoega", mis tähistab eesti teatri sünni. Läbi aegade on samas majas tegutsenud Tartu Eesti Põllumeeste Selts, Eesti Kirjameeste Selts, Aleksandri kooli peakomitee, EÜS. Viimastel aastakümnetel tegutses siin Tartu lasteteater. 2003. aastast kasutas lagunevat hoonet ja terrassi menukalt oma suveetendusteks Vanemuise suveteater.

Arvestades maja laulupidude ja teatriga seotud ajalugu ja asukohta esimese üldlaulupeo toimumise koha läheduses, tekkis Tartu kultuurirahval ja koorijuhtidel paari aasta eest mõte rajada sinna laulupeomuuseum. Nädal enne muuseumi avahetki säras helekollane tumepunaste aknaraamidega hoone sügispäikeses. Samas toonis valge rotundiga terrassil avaneb üle puumajade katuste sügisvärvides supervaade Tartu tornidele, iidsele Jaani kirikule ja kõrgelamu-tigutornile.

Värvilõhnalises mitmetasandilises hoonel on end esimesel korrusel vastses kabi-

Laulupeomuuseumi kaunilt renoveeritud hoone.

FOTO ALDO LUUD

netis sisse seadnud maja perenaine, Tartu Linnamuuseumi halduses tegutseva laulupeomuuseumi kuraator Kristiina Tael ja giid ning ürituste korraldaja Katrin Välja. Pastelltoonides ruumides käib Varek Disainilt tellitud sisustuse sättimine. Ehitustööde ajal tulid välja seinamaalingud. "Neist üks jääb muuseumi saalis külalastajatele nähtavale. Ehituse käigus säilitati ka vanad aknad teise korruse saalis ja meie tööruumis," märkis Kristiina Tael.

Laulu võim

Laulupeomuuseumiks renoveeritud majas on laulupidude ajaloo päralt kaks ruumi. Ekspositsiooni koostas Tartu Linnamuuseumi vanemteadur Heivi Pullerits. Interaktiivne ja audiovisuaalne väljapanek kannab nime "Laulu võim". See kajastab seltsi ja teatrielu Tartus, kuid põhirõhk on pandud laulupidude ajaloole. Vastse muuseumi fondidesse on talletatud rohkesti laulupidude materjale. Hulgaliselt lisandus fotosid, mälestusi, meeneid, esemeid, sümbolikat erinevatel laulupidudel osalenu-telt.

Väljapanek on keskendunud peamiselt

esimese ja teise üldlaulupeo kajastamisele, olulisel kohal on ka 1969. aasta üldlaulupidu, millega tähistati laulupidude sadat aastat, samuti ka 1956. aasta üliõpilaslaulupidu Tartus ja 1976. aasta poistekooride laulupidu, mis olid uute traditsioonide alguseks.

Uued tuuled puhusid laulupidudel, kui Tallinnas esinesid 1990. aastal esmakordselt ka Välis-Eesti koorid. Edaspidi saavad muuseumis vahakujudena oma koha ka laulupidude nimekamad tegelased.

Renoveeritud majas on õrnrohelistes toonides kaheksakümne istekohaga saal, kus hakkab etendusi andma maja ühes tiivas endale kodu saanud Emajõe Suveteater. Uuenenud aias ja terrassil vanade tammede ja vahtrate all on nüüd teatril suvisteks etendusteks suurepärased võimalused. Auväärne Vanemuise selts, kelle tegevust selles majas aastail 1870–1903 tähistab mälestustahvel, saab nooblis hoonel enda kasutusse kaks ruumi.

Vana kultuurihoone renoveerimiseks kulus 24,6 miljonit krooni, sellest 2,4 miljonit sisustusele ja ekspositsioonile. Eurofondidest on saadud 13,5 miljonit.

Sügisese kui saagi salvekorjamise ajale sobivalt jäädvustati 20.–22. septembril Estonia teatri laval nii audios kui ka videos Erkki-Sven Tüüri ooper “Wallenberg”. Rahvusoooperi ja Rahvusringhäälingu mahukas koostööprojekt talletas väärt lavastuse raadio- ja tele-eetri tarbeks ning hilisemaks võimalikuks leviks ka väljaspool Eestit.

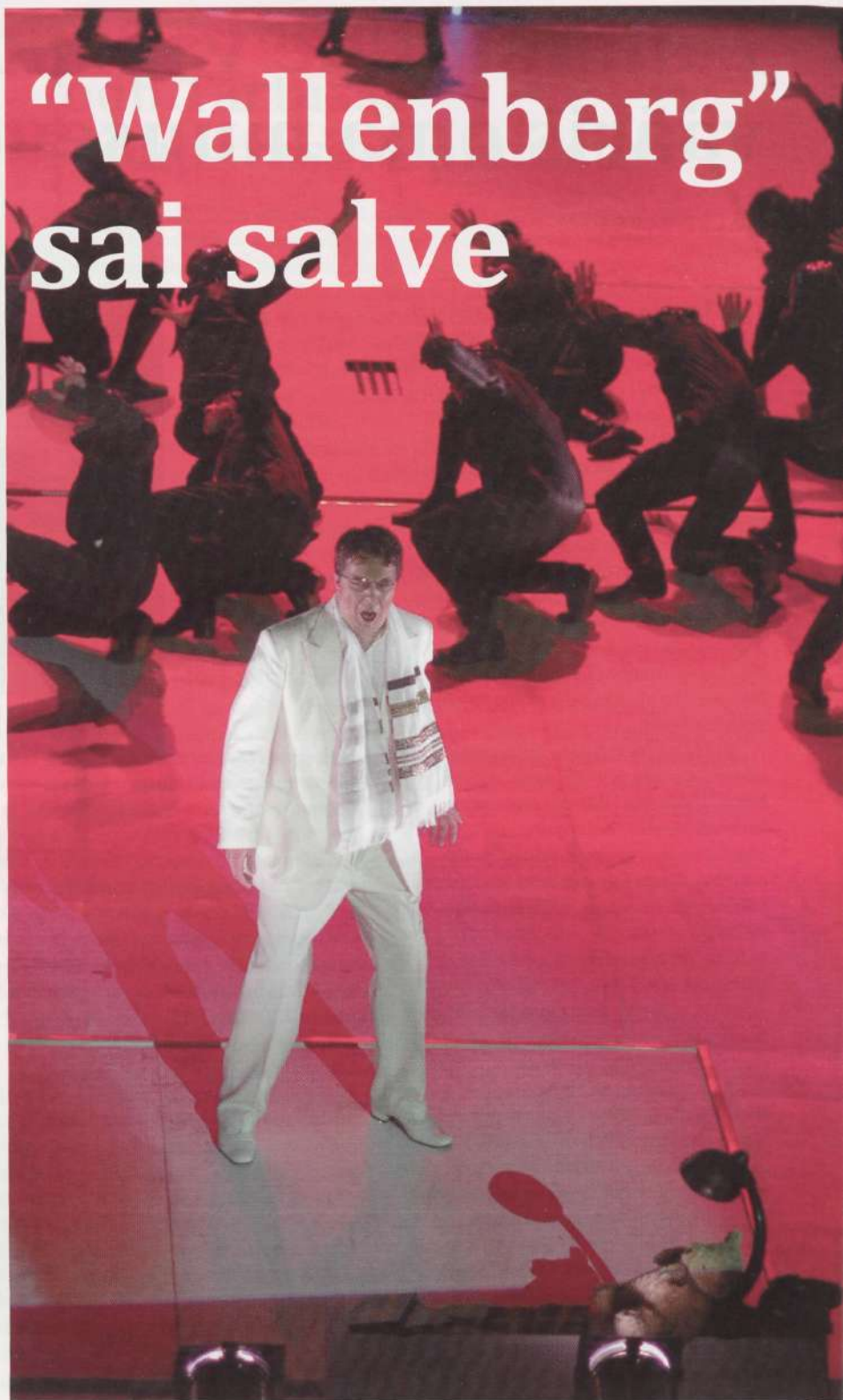
Salvestusele kaasati külalised Moskvast – protsessi kunstiline juht oli lavastaja Dmitri Bertmani soovitusel režissöör Nadežda Feodoridi ning koos juhtoperaator Sergei Korjaginiga tegutsesid viis operaatorit Venemaalt ja kolm ETVst. ETV poolt oli digitaalne salvestus- ja montaažitehnika; heliülevõtte ja järeltöötlus valmivad helirežissöör Maido Maadiku käe all.

ETV salvestas kohapeal ka erisaate, mis jõuab tele-eetrisse (ja loodetavasti ka DVD-le) koos lavastusega ning pajatab sellest, kuidas salvestus teoks sai. Teisele etendusele saabus ka tosin inimest Raoul Wallenbergi omaste seast, kes selle ajatus võtmes pakutud lavastuse ja osatäitjatega ülimalt rahul olid.

Rahvusoooperi Nõukogu esimees Eri Klas on juba pakkunud välja mõtte, et “Wallenberg” väärib külalissetendusi nii Pariisis kui Moskvast. Kui saab valmis ka DVD, on see suurepärase kandja sõnumitele, mida Eesti riik püüab praegu maailma saata. Kevadel valminud lavastus näitas kultuurikoostöö võimalikust Eesti ja Venemaa vahel külmenenud suhete kiuste. Moskva lavastaja Dmitri Bertman sai koos oma Eesti kolleegide Neeme Kuninga ja Ene-Liis Semperiga lavastuse teoks teha kõikvõimalike moodsate sidepidamisvahendite abiga. Selline lavastusprotsess on kahtlematult pretsedent kogu ooperiajaloo. Olles moodne IT-riik, näitab Eesti end ka tolerantse ja avatud kultuurikoostöö keskkonnana: Ungaris toimunud juutide päästmise loo töid ooperilavale libretist Saksamaalt, helilooja ja lavastaja Eestist, lavastaja Venemaalt ja peaosatäitja Rootsist. Ning loomulikult on tõeliselt “Nordic with a Twist” ehk kõnetavalt tänapäevane, põhjamaine ja kõitvalt omapärane nii lavastus kui ka Erkki-Sven Tüüri muusika. Sosinad “Wallenbergi” kohta Lääne-Euroopa ooperiringkondades on igatahes juba üsna sagedased ning Tallinnas etendustel on käinud mitmeid “luurajaid”. Jäeb üle soovida ooperile pikaajaset ja rahvusvahelist edu.

Eero Raun

Rahvusoooper Estonia nõunik

Erkki-Sven Tüüri “Wallenberg” on eesti kultuuri väärtuslik eksporditükk.

FOTO HARRI ROSPU

Noor meister õpib vanameistrilt – Andre Maaker ja Tiit Paulus.

Innustuseks improviseerijale

Värskelt on ilmunud DVD, mis sisaldab eesti juhtivate rock- ja jazzkitarristide spetsiaalselt selle projekti jaoks valminud stuudiosalvestusi. Kuigi albumil on eelkõige pedagoogiline eesmärk, väärib ta ka laiemat kitarrimuusika publiku tähelepanu. Kokku astub DVD-l üles enam kui kakskümmend väga erinevat vanuse ja kreedoga muusikut.

Järgnevalt räägib projektist selle eestvedaja, kitarrist ja pedagoog **Ain Agan**:

“DVD väljaandmine on oluline, kuna Eestis pole senini improviseerivate muusikute loomingut publitseeritud. Samas on see ka kultuuriprojekt, mis jäädvustab erinevate põlvkondade kitarristide tegevust. Muusikute valikul lähtusime sellest, et osalejad oleksid improvisaatorid, kes on kirjutanud muusikat ning on praegu või on olnud varem sooloesinejad.”

Vastates küsimusele meie kitarristide tasemest, ütleb Agan: “Kitarr on olnud aastaid soositud instrument, kuna esimene kogemus heli tekitamisel sellel erilist vaeva ei nõua. Suurepärast tööd jazzkitarri ja üldse muusika õpetuses on teinud Tiit Paulus, keda ka oma õpetajaks pean. Viimasel ajal, kui mitmed muusikud on saanud koolitust lisaks Eestile ka väljaspool ning õpetavad ja innustavad oma eeskujuga noori, on huvi kitarri vastu hüppeliselt kasvanud. Sellega on ka pillimängu tase tõusnud.”

Ees on ootamas teistelegi pillidele pühendatud DVD-plaadid. Agan: “Valminud on “Eesti improvisatsioonid – saksofon”, mis ilmub detsembris. Järgmisel kevadel valmib DVD “Eesti improvisatsioonid – klaver”. Sama meeskond annab välja ka õppematerjali “Laula/mängi kaasa”, mis on koostatud eesti heliloojate loominguga baasil. See on üks maailmas enim levinud vorme improvisatsiooni ja üldse muusitseerimise harjutamiseks ning õppimiseks. Esimene õpik, mis sisaldab Raimond Valgre loomingut, on juba ilmunud.

Joosep Sang

Orchestral Music. Ester Mägi.

Toccata Classics TOCC 0054

Firmamärk Toccata Classics ja ingliskeelne tekst CD ümbrisel kaunilt naeratava Ester Mägi pildi kõrval viitavad, et armastatud helilooja muusika on taas leidnud ühe rahvusvahelise väljundi. Internetist Inglise firma toodangut uurides leiame sajanditaguste ja elavate klassikute reast ka meie Veljo Tormise nime. Firma annab ühtlasi teada oma laiahaardelisest huvist paljude maade muusikakultuuri vastu. Eesti Raadio logo koos aastarvudega 1992–2002 viitab, et helisalvestised on meie raadio muusikavaramust ning et raadio on osalenud tänuväärse koostööprojekti, mille käigus on jäädvustatud ja väga laiale kuulajate ringile nähtavaks/kuuldavaks tehtud ka Eesti Riiklik Sümfooniaorkester, dirigentide ja solistide võimekus ning helirežissööride rahvusvaheliselt aktsepteeritav professionaalsus. Ester Mägi orkestrimuusika plaat on tõeline kuulaja rõõm. Kaunis valik kaunistest teostest ei jälgi kronoloogiat, justkui viidates, et isikus on paratamatult kätetud helilooja igasse teosesse. Kes soovib sügavat sõnaabi, informatsiooni ja analüüsi, peab luge-

ma kas inglise, saksa või prantsuse keeles Urve Lippuse põhjalikku kaaskirja. Heliplaadi esimene teos on “Vesper” (loodud 1990, orkestrile seatud 1998, dirigent Arvo Volmer, salvestatud oktoobris 2000 Maido Maadiku režissöörina). Ester Mägi imeteldav hingerahu ja kõrge nõudmised muusika esteetiliselt täiusele teevad sellest teosest ühe eesti sümfoonia muusika pärli. Selles on ilu ja puhtust, mis jääb kestma üle aegade.

Klaverikontsert (loodud 1953, salvestatud 1992 Mati Braueri poolt, solist Ada Kuuseoks, dirigent Arvo Volmer) justkui illustreeriks helilooja arenguprintsiipi ja taotlusi, ühendades klassikalise kõlakultuuri ja vormitaotlused “ridade vahele peidetud” rahvuslikkusega, mis tollal, viiekümnendatel oli omamoodi loominguks. Nende suundumuste tippteos on “Bukoolika”, mis on saanud Ester Mägi ja ühtlasi eesti muusika visiitkaardiks. Teos on kirjutatud 1983. aastal, heliplaadil on Maris Laanemetsa salvestatud heliülesvõte 1995. aasta iseseisvuspäeva kontserdilt. Dirigeerib Arvo Volmer.

Taas ajas tagasi, vastavalt kümme ja kakskümmend aastat, viivad meid “Variatsioonid klaverile, klarnetile ja kammerorkestrile” (1972, solistid Mati Mikalaj ja Tarmo Pajusaar) ning lõputeos Sümfoonia (1968), mis kõlavad Mihkel Kütsoni dirigeerimisel. Salvestised on aastast 2002, režissööriks Tanel Klesment. Ka need teosed on ajaproovile vastu pidanud, nad lihtsalt peegeldavad teisi kõlamaailmu, noore inimese avatud maailmanägemust ja vaielda-

matult suurt loomingulist anet. Heliplaadi viis teost on kuulatavad kodusel miljöös kui üks sõbralik ja positiivselt mõtteid häälestav kontsert.

VIRVE NORMET
muusikaajakirjanik

Üü tulök. Mari Kalkun.
Õunaviks 0v07

Tervikmulje Mari Kalkuni esikplaadist kinnitab esmast muljet – tegemist on väga isikliku ja siira eneseväljendusega, muusikuga, kes esineb iseenda nimel ega laula talle hitirealite poolt ette söödud laule. Ja kuidas saakski see nii olla, kui neiu on kõikide laulude viisi ja vahel ka sõnade autor ning mängib enda laulu saateks ka kitarr, kannelt, klaverit ja akordioni. Mari laulud on lihtsad ja kristalsed; lihtsus ja läbipaistvus pääsevad eriti mõjule tänu sellele, et hääli ja pillikõlad asuvad helipildis “ees”, kuulajale väga lähedal ning saatepille on kasutatud väga ökonoomselt. Muusikaliselt toimib suunanäitajana eelkõige eesti folk oma vanemate ja uuemate kihistustega, kuid mingit hõngu lisab ka kuue- ja seitsmekümnendate ameerika ja briti folk. Vahel kangastub ka midagi malevalaululikkude, kus on rohkem õhinat ja salmikute romantikat kui sisu, kuid need hetked on harvad. Lauljatar emapoolsed juured

on Kihnus ja isapoolsed Võrumaal, selgelt tuntavad on just viimased, sest mitu laulu on võru murdes. Plaat kestab vaid napid nelikümned minutid, kuid sellegipoolest on siia mahtunud hulk kauneid palu, nende seas intiimne “Loe kümneni” (tekst Doris Karevalt), itkuline “Uni tulö” (Merca), atmosfääri poolest veidi varajast Joni Mitchell meenutav “Kevadaimus 1951” (Bernard Kangro), Ramo Tedre flöödimänguga garnereeritud “Mu õnn” (Rihhard Iher) ning akordionipala “Coup de chance”, mis ei jää sugugi alla Yann Tierseni kuulsale valsile filmist “Amélie”.

JOOSEP SANG

Õhtusöök sõpradega.
Ardo Ran Varres.

Eesti Draamateater

Liiga lihtne oleks lähtuda tõdemusest, et Ardo Ran Varrese teatrimuusika-albumit on juba kaua oodatud – muusikat teatrilavastustele, filmidele, kuuldemängudele ja muule etenduskunstile on Ardo Ran kirjutanud juba vähemalt seitse aastat. Kogumik “Õhtusöök sõpradega” koondabki viimase kuue aasta jooksul Draamateatri lavastustes kõlanud palu. On neid lavastusi, mis juba ununenud ja on ka neid, mida veel teatris näha saab, seega võib plaati võtta mitmeti – meenutada nähtut

(mis heade tükkide puhul nangunii juhtub) või loo pealkirja (konteksti ehk lavastuse nime) ja muusikat kokku viies ette kujutada, millist tegevust see parajasti saata võiks. Lavastuses on muusika kujunduselement, meeoleolu looja, ja ta võibki teinekord just seetõttu jääda märkamatuks, justkui tuuleõhk, mis kannab endas kas tärkava kevade paljulubavat hõngu või tulekahju kirbet haisu. Ardo Ran Varrese algupärane muusika selliseid dramaatilisi elemente sisaldabki – siin on aadellikult kaunis “Natalja teema” Turgenevi näidendile “Kuu aega maal”, tõtlük ja looduslähedane “Kulgemine” Pedajase/Lutsu “Kevadele”, kurjakuulutavad ja traagilised teemad Shakespeare’i “Othellole” või siis helge ja leevendav nimilugu Marguliesi näidendile “Õhtusöök sõpradega”. Boonusena annab autor kuulajale veel ühe loo, mis seni etenduste poolt puutumata – plaadi lisaloo “33”. Läbitud draamaekskursi järel mõjub see omaette helipõhjuna, millele on kuulajal võimalus ise tegevus juurde mõelda. Dramaatika ja liikumine on sinna juba orkestri häälestusest alates sisse kirjutatud. Igapäevase elu dramaatilisele taustale üle kantuna on eriti ohtlikud plaadi rahulikud ja leebemad palad, mis võivadki argipäeva kummitama jääda.

TÕNU KARJATSE
muusika- ja filmikriitik

In Our Nature. José González.

Peacefrog PFG 114

Rootsi argentiinlane, biokeemik ja trubaduur José González on teinud tugeva järje oma akustilise plaadi kohta haruldaselt edukale debyydile “Veneer” (2003). Ta täpsel ja jõulises sõrmitsemises kohtuvad rocki energia, flamenko värving, Nick Drake’i finessid ja tänane intiimsus. Firmamärgiks on käteplaksud, kolksud kitarr korpusel ja kaasa tatsuv jalg, mille juures on kontserdil eraldi digitaalse muunduriga mikrofon. Lyyrilise, ennastunustava vokaali tunneb ära juba paarist fraasist. Uuema aja laulikuna teeb González koostööd ka teistsuguse kõlaga kooslustega (Zero 7, Embee, Junip) ning mõnedki ta videod on novaaatorlikud. Tema muusikaalse juurde kuulub seegi, et mitmed tema tõlgendused yletavad originaali mõju. Teksti mõte avatakse tundlikult ja algsest elektrooniline harmoonia on muudetud paindlikuks akustikaks. Knivesi “Heartbeats” oli seni ta tuntuim lugu, Kylie Minogue’i diskohitt “Hand on Your Heart” sai uue siiruse, sel plaadil tehakse vääriliselt ymber Massive Attack/Liz Frazeri “Teardrop”. Kitarripoolse variatiivsuse ning nappide lisadega (mõnel korral ilmuvad

taustavokaal ja kume syntesaator) seltsib melanhoolne ja selge, laiema kandepinnaga sõnum. "Mis mõte on armastusel, mis teid tapma ja vihkama paneb?" ("Killing for Love") kõlab usuterrorismi ja perevägivalla maailmas õige kysimusena, mida avardab jõuline, flamenkoliku rytmikaga lugu. Armastuse võimalikkus "korduvate triviaalsuste" palge ees ("Cycling Trivialities") on samuti yldine probleem. González on algusest peale suutnud põneva mängutehnikaga leida uusi kõrvalteid, kuid et täius poleks hingetu, on sisse jäetud ka mõned kriginad ja spontaansed näpuvead. Siiski, mõni pala jääb ka fragmendiks.

Janu tõttu intiimse muusika järele toimivad need lood koguni staadioni-kontsertidel. Kyllap on ladinaameerikalik rytmika ja väljendusrikkus just see vajalik lisa euro-ameerika yhetaoliselt kõlama kippuvale trubaduurindusele. Pillivaldamise, laulu, harmooniataju ja sõnumi yhtsus teeb Gonzálezest praeguse "mees, laul ja kittarr"-maailma tipu.

LAURI SOMMER
kirjanik ja muusik

MIDA KUULAD

JAAN TAMMSALU
Tallinna Jaani koguduse õpetaja

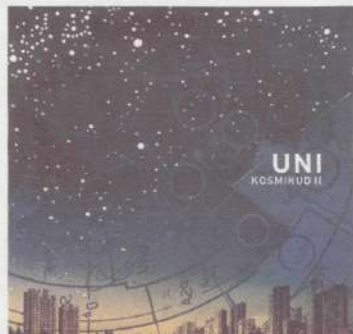
Rick Wakeman, "Rick Wakeman at Lincoln Cathedral".

See elektroonilise muusika suure mehe plaat kinnitab, et tõeliselt suur suudab imepärast välja võluda nii oma kümnetest süntesaatoritest, vana katedraali vanast orelist kui ka Steinway klaverist. Wakeman näitab end kui vana ja head veini, mis muutub aastatega aina paremaks.

Mac-talla, "...Mairidh Gaol Is Geol". Keldi muusika müüb hästi. Valdav osa plaatidest, mida müüakse keldi muusika pähe, kannab endas odavat ja lamedat, muusikaga vaid veidi sarnast võltskaupa. See plaat on teisest puust. Palju ehedust ja karget ilu.

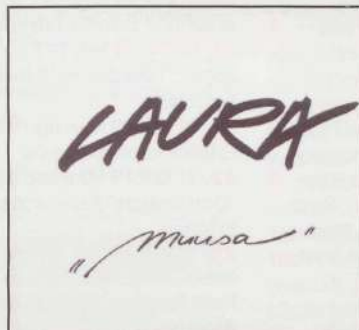
KUULA KA NEID

Uni. Kosmikud II.

Kohvirecords. KREC 014 CD

Millenniumivahetuse paiku tegutsenud duo (Hendrik Luuk ja Taavi Laatsit) ilmub kuulaja ette taas plaadil, mis sisaldab paremikku 1999. aastal ilmunud albumilt "Kosmikud", lisaks varem avaldamata ning seni kuulmata palad, mis olid kavandatud Uni teisele, ilmutamata jäänud kauamängivale. Kiirelt muutuval eesti elektroonilise muusika maastikul on see juba eilne päev, aktuaalne sellegipoolest.

Muusa. Laura.

Moonwalk MWCD 005

Korralikult produtseeritud ja esteetiliselt kujundatud albumil domineerib käimatõmbav raadiopopp, mida noor, vaieldamatult andekas lauljatar esitab nii eesti kui ka inglise keeles. Plaadil on mitu laulu, mis troonivad kodumaiste raadiojaamade *playlist*'ide tipus.

JOOSEP SANG

November

Tallinnas

1. 11 kell 18 Hingedepäeva kontsert. Dvóřaki "Reekviem": Heli Veskus (sopran), Juuli Lill (alt), Mart Madiste (tenor), Priit Volmer (bass), Rahvusoooper Estonia koor ja sümfooniaorkester, Peter Feranec (dirigent) Kaarli kirikus

1. 11 kell 19 Hingedepäeva kontsert: Oliver Kuusik (tenor), Aare-Paul Lattik (orel) Niguliste kirikus

2. 11 kell 19 Erkki-Sven Tüüri "Reekviem": Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Tõnu Kaljuste (dirigent) Niguliste kirikus

2. 11 kell 19 Kustas Kikerpuu 70. Üks paik siin ilmas...: Liisi Koikson, Helin-Mari Arder, Jaanika Ventsel, Evert Sundja, Sergei Solovjov, Mare Väljataga kvintett, Otsakooli Big Band, Siim Aimla (dirigent) Estonia kontserdisaalis

2. ja 3. 11 kell 19 Nüüdistsu-
etendused "Hamlet" ja "Libahunt"
Rahvusoooper Estonias

3. 11 kell 12 Orelipooltund:
Kristiina Hoidre toomkirikus

3. 11 kell 18 Ansambel
Resonabilis raekojas *

6. 11 kell 19 Dulcis Jesu: Eesti
Rahvusmeeskoor, Hortus
Musicus, Baiba Berke (metsosop-
ran), Kaspars Putniņš (dirigent)
Niguliste kirikus

7. 11 kell 19 KontsertJazz: Tiit
Paulus (kitarr), Jaak Sooäär
(kitarr) Estonia Talveaias

7. 11 kell 19 Allikas: Koit Toome
(vokaal), Jorma Puusaag (kitarr)
Mustpeade Majas

8. 11 kell 19 Paul Galbraith
(kitarr) Mederi saalis

8. 11 kell 19 Minkuse ballett
"Don Quijote" Rahvusoooper
Estonias

8. 11 kell 19 ETV live: Smilers
Vene kultuurikeskuses

9. 11 kell 19 Napoleon muusi-
kas: Aile Asszonyi (sopran), Iris
Oja (metsosopran), Mati Turi
(tenor), Andris Gailis (bass), Eesti
Filharmoonia Kammerkoor, ERSO,
Olari Elts (dirigent) Estonia kont-
serdisaalis

9. 11 kell 19 Esiendus: Verdi
ooper "Rigoletto" Rahvusoooper
Estonias

9. 11 kell 19 Allikas: Koit Toome
(vokaal), Jorma Puusaag (kitarr)
Nõmme kultuurikeskuses

10. 11 kell 12 Orelipooltund:
Henn Eerik toomkirikus

10. 11 kell 16 Barokk Vahemere
ääres: Hortus Musicus Värava-
tornis

10. 11 kell 18 Akadeemiline
kammermuusika: Oliver Kuusik
(tenor), Aare-Paul Lattik (klaver,
harmoonium) Kadrioru lossis

10. 11 kell 19 Isad ja pojad
– René ja Jürmo Eespere: Pärnu
Linnaorkester, Jürmo Eespere
ansambel, Liisi Koikson (vokaal),
Marius Järvi (tšello), Chalice
(kontserdi juht) Estonia kontser-
disaalis

10. 11 kell 19 Tiit Härmi ballett
"Kameeliadaam" Liszti muusikale
Rahvusoooper Estonias

11. 11 kell 18 Imbi Tarum (klaves-
siin) Kadrioru lossis

11. 11 kell 14 Rossini ooper
"Sevilla habemeajaja" Rahvus-
ooper Estonias *

12. 11 kell 19 Strata: Põhjamaade
Sümfooniaorkester, Sergei
Dogadin (viul), Anu Tali (diri-
gent) Estonia kontserdisaalis

13. 11 kell 19 Noorteorkestrid:
G. Otsa nim Muusikakooli süm-
fooniaorkester ja koor, Tallinna
Muusikakeskkooli sümfooniaor-
kester ja koor, Kädy Plaas (sop-
ran), Oliver Kuusik (tenor), Risto
Joost (dirigent), Maria ja Marius
Peterson (tekstid) Estonia kont-
serdisaalis

14. 11 kell 19 Valentin
Silvestrov 70: Ukraina Riiklik
Kammeransambel Kiievi Solistid,
Bogodar Kotorovitš (dirigent)
Estonia kontserdisaalis

14. 11 kell 19 Lehári operett
"Löbus lesk" Rahvusoooper
Estonias

15. ja 17. 11 kell 19 Verdi ooper
"Rigoletto" Rahvusoooper Estonias

16. 11 kell 12 Lasteetendus
"Pipi! Nuki! Puhh!" Rahvusoooper
Estonias

16. 11 kell 19 ERSO, Laura Zarina
(viul), Eri Klas (dirigent) Estonia
kontserdisaalis

16. 11 kell 19 Minkuse ballett
"Don Quijote" Rahvusoooper
Estonias

17. 11 kell 19 Juudi süvakuultuuri
festival "Ariel": El paradiso per-
dido: ansambel Hesperion XXI
Estonia kontserdisaalis

17. 11 kell 12 Orelipooltund: Ene

Salumäe toomkirikus

17. 11 kell 18 Vocalissimo: René
Soom (bariton), Piia Paemurru
(klaver) raekojas

18. 11 kell 12 Nüüdistsu-
etendused "Hamlet" ja "Libahunt"
Rahvusoooper Estonias

18. 11 kell 17 Saksofon pluss: sak-
sofonikvartett Alliage Quartett
(Saksamaa), Jang Eun Bae (kla-
ver) Estonia kontserdisaalis

18. 11 kell 17 Diplomaatilised
noodid – Soome. Tauno
Pylkkäneni eestiainelised oope-
rid "Hundimõrsja" ja "Bathseba
Saaremaal" Kumus

18. 11 kell 18 Juudi süvakuultuuri
festival "Ariel". Kaks roosi: Sofia
Rubina ansambel Tallinna süna-
googis *

20. ja 22. 11 kell 11 Laste-
etendus "Pipi! Nuki! Puhh!"
Rahvusoooper Estonias

20. 11 kell 19 J. Straussi operett
"Viini veri" Rahvusoooper Estonias

21. 11 kell 19 Etnosari: Johanson
ja vennad Estonia Talveaias

21. ja 23. 11 kell 19 Rossini
ooper "Tuhkatriinu" Rahvusoooper
Estonias

22. 11 kell 19 Ivari Ilja (klaver)
Estonia kontserdisaalis

22. 11 kell 19 Minkuse ballett
"Don Quijote" Rahvusoooper
Estonias

23. 11 kell 19 Jüri Alpernten 50:
ERSO, Teele Jöks (metsosopran),
Kalle Randalu (klaver), Jüri
Alpernten (klaver, dirigent) Estonia
kontserdisaalis

24. 11 kell 12 Orelipooltund:
Kadri Ploompuu toomkirikus

24. 11 kell 12 Lasteetendus
"Pipi! Nuki! Puhh!" Rahvusoooper
Estonias

24. 11 kell 18 Akadeemiline
kammermuusika: Kristel Eeroja-
Põldoja (viul), Aare Tammesalu
(tšello), Kadri Rehema (vioola),
Reet Mets (tšello) Kadrioru lossis

24. 11 kell 19 Eesti Filharmoo-
nia Kammerkoor, Tallinna
Kammerorkester, Frieder Bernius
(dirigent) Metodisti kirikus

24. 11 kell 19 Tiit Härmi ballett
"Kameeliadaam" Liszti muusikale
Rahvusoooper Estonias

24. 11 kell 19 Riia toomkiriku
poistekoor, Aivars Kalejs (orel),
Mārtiņš Klišāns (dirigent) Jaani
kirikus

25. 11 kell 17 Hortus Musicus
35: sünnipäevakontsert Estonia
kontserdisaalis *

27. 11 kell 19 Kahe peegli vahel:
Uus Tallinna Trio Kumus

27. 11 kell 19 Zilliacus Trio
(Rootsi), Vardo Rumessen (kla-
ver), Heli Veskus (sopran) Estonia
kontserdisaalis

27. 11 kell 19 Bournonville'i
ballett "Sülfid" Rahvusoooper
Estonias

28. 11 kell 19 Lehári operett
"Löbus lesk" Rahvusoooper
Estonias

29. 11 kell 19 The Michael
Nyman Band Kaarli kirikus

29. 11 kell 19 Verdi ooper "La tra-
viata" Rahvusoooper Estonias

30. 11 kell 19 Vox Clamantis
Niguliste kirikus

30. 11 kell 19 ERSO, Nikolai
Aleksejev (dirigent), Sepo
Seeman (lugeja) Estonia kontser-
disaalis

30. 11 kell 19 Prokofjevi ballett
"Romeo ja Julia" Rahvusoooper
Estonias

Tartus

2. 11 kell 18 Piret Ripsi "Hinge-
dema kella": Maire Eliste
Laulustuudio koorid ja solistid
Salemi kirikus

2. 11 kell 19 Hingedepäeva kont-
sert. Dvóřaki "Reekviem": Heli
Veskus (sopran), Juuli Lill (alt),
Mart Madiste (tenor), Priit Volmer
(bass), Rahvusoooper Estonia
koor ja sümfooniaorkester, Peter
Feranec (dirigent) Vanemuise
kontserdimajas *

6. 11 kell 19 Pianissimo: Juri Kot
Tartu Ülikooli aulas

7. 11 kell 19 ETV live: Smilers
Vanemuise väikeses majas

8. 11 kell 19 Isad ja pojad
– René ja Jürmo Eespere: Pärnu
Linnaorkester, Jürmo Eespere
ansambel, Liisi Koikson (vokaal),
Marius Järvi (tšello), Chalice
(kontserdi juht) Vanemuise kont-
serdimajas

9. 11 kell 19 Paul Galbraith
(kitarr) Vanemuise kontserdimaja
kammersaalis

9. 11 kell 19 Verdi ooper
"Rigoletto" Vanemuise väikeses
majas

10. 11 kell 19 Esietendus: ballett "Onegin" Tšaikovski muusikale Vanemuise suures majas

13. 11 kell 19 Valentin Silvestrov 70: Ukraina Riiklik Kammeransambel Kiievi Solistid, Bogodar Kotorovits (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

13. 11 kell 19 J. Straussi operett "Nahkhiir" Vanemuise suures majas

15. 11 kell 19 Rein Rannap (klaver), Vanemuise sümfooniaorkester, Paul Mägi (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

16. 11 kell 18 Tulevikumuuseumi hää: heategevuskontsert Eesti Rahva Muuseumis

16. 11 kell 19 Ballett "Onegin" Tšaikovski muusikale Vanemuise suures majas

17. 11 kell 19 Saksofon pluss: saksofonikvartett Alliage Quartett (Saksamaa), Jang Eun Bae (klaver) Vanemuise kontserdimajas

17. 11 kell 19 Offenbachi ooper "Hoffmanni lood" Vanemuise suures majas

21. 11 kell 19 Meistrite Akadeemia: Irina Zahharenkova (klaver) Tartu Ülikooli aulas

22. 11 kell 12 Lasteetendus "Lumekuninganna" Olav Ehala muusikale Vanemuise suures majas

22. 11 kell 19 Riia toomkiriku poistekoor, Aivars Kalejs (orel), Mārtiņš Klišāns (dirigent) Jaani kirikus

23. 11 kell 19 Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Tallinna Kammerorkester, Frieder Bernius (dirigent) Jaani kirikus

26. 11 kell 19 Zilliacus Trio (Rootsi), Vardo Rumessen (klaver), Mati Turi (tenor) Tartu Ülikooli aulas

28. 11 kell 19 Hortus Musicus 35: sünnipäevakontsert Vanemuise kontserdimajas

29. 11 kell 19 Moskva Patriarhaadi Koor, Anatoli Grindenko (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

29. 11 kell 19 Ballett "Onegin" Tšaikovski muusikale Vanemuise suures majas

30. 11 kell 19 Advendikontsert. Beethoveni "Missa solemnis": Pärnu Linnaorkester, RAM, tütarlastekoor Ellerhein, Heli Veskus (sopran), Juuli Lill (alt), Mati Turi (tenor), Tõnis Tamm (bass), Paul Mägi (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

30. 11 kell 19 Verdi ooper "Rigoletto" Vanemuise väikeses majas

Pärnus

3. 11 kell 19 Hingedepäeva kontsert. Dvóřaki "Reekviem": Heli Veskus (sopran), Juuli Lill (alt), Mart Madiste (tenor), Priit Volmer (bass), Rahvusoooper Estonia

koor ja sümfooniaorkester, Peter Feranec (dirigent) Pärnu kontserdimajas

11. 11 kell 17 Isad ja pojad – René ja Jürmo Eespere: Pärnu Linnaorkester, Jürmo Eespere ansambel, Liisi Koikson (vokaal), Marius Järvi (tšello), Chalice (kontserdi juht) Pärnu kontserdimajas

14. 11 kell 19 Allikas: Koit Toome (vokaal), Jorma Puusaag (kitarr) Endla teatris

16. 11 kell 19 Saksofon pluss: saksofonikvartett Alliage Quartett (Saksamaa), Jang Eun Bae (klaver) Pärnu kontserdimajas

23. 11 kell 18 Meistrite Akadeemia: Irina Zahharenkova (klaver) raekojas

23. 11 kell 19 Riia toomkiriku poistekoor, Aivars Kalejs (orel), Mārtiņš Klišāns (dirigent) Elisabeti kirikus

29. 11 kell 19 Hortus Musicus 35: sünnipäevakontsert Pärnu kontserdimajas

Jõhvis

2. 11 kell 18 Hingedepäeva kontsert: Oliver Kuusik (tenor), Aare-Paul Lattik (orel) Jõhvi Mihkli kirikus

9. 11 kell 19 Isad ja pojad – René ja Jürmo Eespere: Pärnu Linnaorkester, Jürmo Eespere ansambel, Liisi Koikson (vokaal), Marius Järvi (tšello), Chalice (kontserdi juht) Jõhvi kontserdimajas

14. 11 kell 14 Noorteorkestrid: G. Otsa nim Muusikakooli sümfooniaorkester ja koor, Tallinna Muusikakeskkooli sümfooniaorkester ja koor, Kädy Plaas (sopran), Oliver Kuusik (tenor), Risto Joost (dirigent), Maria ja Marius Peterson (tekstid) Jõhvi kontserdimajas

16. 11 kell 19 Ivari Ilja (klaver) Jõhvi kontserdimaja kammerisaalis

24. 11 kell 17 Hortus Musicus 35: sünnipäevakontsert Jõhvi kontserdimajas

Kõikjal üle Eesti

2. 11 kell 18 Kuulsad numbrid ooperitest ja operetidest: Kristina Vähi (sopran), René Soom (bariton), Siim Selis (klaver) Kõrgessaare vaba aja keskuses

2. 11 kell 19 Allikas: Koit Toome (vokaal), Jorma Puusaag (kitarr) Kärkla kultuurikeskuses

3. 11 kell 16 Hingemuusika: Toomas Trass (orel) Türi Püha Martini kirikus

7. 11 kell 18 Dulcis Jesu: Eesti Rahvusmeeskoor, Hortus Musicus, Baiba Berke (metsosopran), Kaspars Putniņš (dirigent) Haapsalu toomkirikus

8. 11 kell 18 Meistrite Akadeemia: Aleksandra Juozapenaite-Eesmaa (klaver) Narva linnuses

8. 11 kell 18 Dulcis Jesu: Eesti Rahvusmeeskoor, Hortus Musicus, Baiba Berke (metsosopran), Kaspars Putniņš (dirigent) Viljandi Pauluse kirikus

8. 11 kell 18 Napoleon muusikas: Aile Asszonyi (sopran), Iris Oja (metsosopran), Mati Turi (tenor), Andris Gailis (bass), Eesti Filharmoonia Kammerkoor, ERSO, Olari Elts (dirigent) Võru kultuurimajas Kannel

8. 11 kell 19 Uitamised. Karjase pasunaviisid: Külli Kudu (akordion), Heli Reimann (saksofonid), Taavo Rimmel (kontrabass), Venno Loosaar (Karjapoiss) Palamuse rahvamajas

8. 11 kell 19 Allikas: Koit Toome (vokaal), Jorma Puusaag (kitarr) Türi kultuurimajas

10. 11 kell 19 Allikas: Koit Toome (vokaal), Jorma Puusaag (kitarr) Lihula kultuurimajas

11. 11 kell 14 Etnosari: kandleansambel Sotto Voce Kohtla-Järve kultuurikeskuses

13. 11 kell 18.30 Saue kontserdisügis: Akordionistide trio koosseisus Jaak Lutsoja, Allan Jakobi, Henn Rebane Saue Gümnaasiumis

14. 11 kell 18 Meistrite Akadeemia: Saksofonikvartett SaxEst Tõrva kiriku kammersaalis

15. 11 kell 18 Meistrite Akadeemia: Pille Lill (sopran), Elena Vashkevich (klaver) Rakvere Gümnaasiumis

15. 11 kell 19 Allikas: Koit Toome (vokaal), Jorma Puusaag (kitarr) Rakvere rahvamajas

16. 11 kell 18 Meistrite Akadeemia: Pille Lill (sopran), Elena Vashkevich (klaver) Sillamäe Muusikakoolis

17. 11 kell 18 Hingemuusika: Tallinna Keelpillikvartett Otepää kultuurikeskuses

20. 11 kell 18.30 Saue kontserdisügis: Peep Lassmann (klaver) Saue Gümnaasiumis

21. 11 kell 19 Südamelähedased laulud: Jassi Zahharov Põlva kultuurimajas

22. 11 kell 19 Allikas: Koit Toome (vokaal), Jorma Puusaag (kitarr) Antsla kultuurikeskuses

22. 11 kell 19 Südamelähedased laulud: Jassi Zahharov Viinistu kunstimuuseumis

24. 11 kell 18 Hingemuusika: Liina Saari (sopran), Tiit Peterson (kitarr) Häädemeeste Muusikakoolis

29. 11 kell 18 Euroopa virtuosid: Arvo Leibur (viilul), Mati Mikalai (klaver) Valga Muusikakoolis

30. 11 kell 18 Moskva Patriarhaadi Koor, Anatoli Grindenko (dirigent) Narva kultuurikeskuses

Andmed on kontrollitud 15. oktoobril
Detsembrikuu kontserdiinfot COLLAGE'is avaldamiseks ootame hiljemalt 9. novembriks aadressil kristina@ema.edu.ee

T 13. november kell 19 Vanemuise kontserdimaja

K 14. november Estonia kontserdisaal
kell 18 – kohtumine heliloojaga. Vestleb Galina Grigorjeva
kell 19 – kontsert

Valentin Silvestrov **70**

Ukraina riiklik kammeransambel

KIIEVI SOLISTID

Solistid

MÕROSLAVA KOTOROVÕTŠ (viul)

NATALJA STROTŠAN (klaver)

Dirigent

BOGODAR KOTOROVITŠ

Valentin Silvestrov: "Eleegia", "Vaikne muusika", "Hüvastijātu serenaad", "The Messenger – 1996", "Kaks dialoogi",
Laulude tsükkel viiulile ja klaverile, Serenaad, Neli postluudiumi keelpillidele ja klaverile

GEORG OTSA NIMELISE TALLINNA MUUSIKAKOOLI KONSERDID

NOVEMBRIS

2. november kell 16.00

Tallinna Jaani kirik

HINGEDEPÄEVA KONSERT

Sissepääs tasuta, annetused Tallinna Jaani
kiriku orelite remondi toetuseks

2. november kell 19.00

Estonia kontserdisaal

**Kustas Kikerpuu juubelikontsert "Üks paik
siin ilmas"**

13. november kell 19.00

Estonia kontserdisaal

14. november kell 14.00

Jõhvi kontserdimaja

**Ühiskontsert Tallinna Muusikakeskkooliga
"Noored klassikas"**

19. november kell 16.30

Eesti Teatri- ja Muusikamuseum

Klaveriõpilaste kontsert

Sissepääs muuseumipiletiga

22. november kell 17.30

Tallinna Keskraamatukogu

Flöödi-tšello kontsert

Sissepääs tasuta

27. november kell 21.00

Kontsert Viljandi Jazzklubis

Sissepääs tasuta

T 4. detsember 19.00 Kaarli kirik
Ladysmith Black Mambazo (LAV)

T 4. detsember 19.00 Pärnu teater Endla
E 17. detsember 19.00 Tartu Athena keskus
Tribute to Joni Mitchell
Liisi Koikson ja Siim Aimla ansambel

K 5. detsember 19.00 Niguliste Muuseum-Kontserdisaal

N 6. detsember 19.00 Rapla kultuurikeskus
Anomie Orchestra (Rootsi)

N 6. detsember 19.00 Tallinna Raekoda
Üsna Vaikne Duo • Tuule Kann ja Jaak Sooäär

N 6. detsember 21.00 Pirita Lillepaviljon
Tuomo (Soome)

P 9. detsember 19.00 Kaarli kirik
Heategevuskontsert „Aita alustada elu“
Talvelaulud • Hedvig Hanson, James Werts ja ER
laululapsed Kadri Hundi juhatusel

E 10. detsember 19.00 Estonia kontserdisaal
Peter Eldridge Group (USA)

L 8. detsember 19.00 Tartu Athena keskus

P 9. detsember 16.00 Viljandi Pauluse kirik

E 10. detsember 19.00 Pärnu kontserdimaja kammersaal

T 11. detsember 19.00 Kumu auditoorium
Jäljed • Siiri Sisask ja Kristjan Randalu kvartett
(Eesti-USA-Saksamaa)

K 12. detsember 19.00 Tartu Jaani Kirik

N 13. detsember 19.00 Tallinna Jaani kirik
Sacred Voices

Dhafer Youssef (Tuneesia) ja **Vox Clamantis**

R 14. detsember 19.00 Vene Kultuurikeskus

Willane Bluus feat. Kaire Vilgats ja Riho Sibul

K 12. detsember 19.00 Jõhvi kontserdimaja kammersaal

P 16. detsember 16.00 Kumu auditoorium

Johanson & Vennad

Korraldajal on õigus teha kavas muudatusi.

Piletid müügil **PILETIPELVI** ja

Piletimaailma müügikohtades!

Info: 6114405 ja piletid@jazzkaar.ee

Eesti Päevaleht

SOKOS HOTEL
VIRU

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kontserdid NOVEMBRIS

3. november kell 14.00

EMTA orelisaal

Professor ANDRES UIBO ORELIKLASS

Sissepääs tasuta

3. november kell 18.00

EMTA kammersaal

RUTA LIPINAITYTE (viul)

LEA LEITEN (klaver)

Sissepääs tasuta

8. november kell 18.00

EMTA kammersaal

JUBILATE – Mart Saar 125

Sissepääs tasuta

28. november kell 19.00

EMTA kammersaal

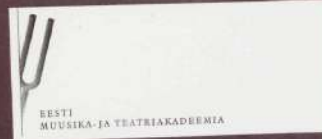
ANNA LINDHOLM (klavessiin)

JENNIFER DILL (traversflööt, Rootsi)

ROBERT SMITH (viola da gamba,

Inglismaa)

Sissepääs tasuta

TALLINNA FILHARMOONIA KONTSERDID

PE^B
2 2539 2007, 11

NOVEMBER 2007

2. NOVEMBRIL 19.00
Niguliste Muuseum-kontserdisaalis

HINGEDEPÄEVA KONTSERT

EESTI FILHARMOONIA KAMMERKOOR
TALLINNA KAMMERORKESTER
Dirigent TÖNU KALJUSTE

Tõnu Kõrvits
Kreegi vihik

Erkki-Sven Tüür
Reekviem

Kontsert on tasuta.

2. NOVEMBRIL 19.00
Estonia kontserdisaalis

KUSTAS KIKERPUU 70 ÜKS PAIK SIIN ILMAS....

LIISI KOIKSON
HELIN-MARI ARDER
JAANIKA VENTSEL
MIKK SAAR
EWERT SUNDJA
SERGEI SOLOVJOV
MARE VÄLJATAGA KVINTETT
OTSAKOOLI BIG BAND
Dirigent SIIM AIMLA

Koostöös G. Otsa nim. Muusikakooliga

Piletid 70-150 kr

7. NOVEMBRIL 19.00
Vanemuise teatri Väikeses majas

8. NOVEMBRIL 19.00
Tallinna Vene Kultuurikeskuses

ETV LIVE

SMILERS

Koostöös Eesti Televisiooniga

Piletid Tallinnas 100-150 kr
Piletid Tartus 60-100 kr

18. NOVEMBRIL 17.00
KUMU-s

DIPLOMAATILISED NOODID/SOOME

HUNDI MÕRSJA

Eesti-ainelised ooperid "HUNDI MÕRSJA"
ja "BATHSEBA SAAREMAAL"

Helilooja Tauno Pykkänen
Libreto Aino Kallas
Soome solistid, koor, kammerorkester

Toetavad Soome Suursaatkond, Soome Kultuuriinsituut,
Sokos Hotel Viru, Fazer Muusikki

Piletid eelmüügist 120.-/80.-, kohapealt 150.-/100.-

TALLINNA FILHARMOONIA / Tel 6 69 9 94 0 / www.filharmonia.ee

Tallinn...
2011

Kultuuriministeerium

EESTI FILHARMOONIA

ABC Motors

etv

Eesti Raadio

KUMU

EESTI EKSPRESS

PILETILEVI